ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

ΙΛΙΣΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ
Κ. Παλαμᾶ
Ν. Καρβούνη

✱

Ἡ τελευταία ὁμιλία τοῦ
ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

✱

Πανθεϊσμός - Πανενθεϊσμός
ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΘΗΒΑΙΟΥ

✱

Ἡ Ὀρφική Μύησι
ΣΤΟΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟ

✱

καὶ ἄλλα 15 θέματα

ΕΤΟΣ 1ον ✱ ΑΘΗΝΑΙ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956 ✱ ΤΕΥΧΟΣ 4ον

Ἔτος 1ον ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956 Τεῦχος 4ον

ΙΛΙΣΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνδρομὴ ἔτους 1957 Δραχ. 30
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ταχ. Δ)σις: Κ. Μελισσαρόπουλος
Φιλοθέη — Ἀθῆναι

Σύμφωνος τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 Α. Ν. 1092)38. Ἐκδότης, διευθυντὴς συντάξεως καὶ τυπογραφείου: Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος, πλατεῖα Ἐθν. Τραπέζης 3 Φιλοθέη

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 1ον = ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956 = Τεῦχος 4ον

Ἡ Νύχτα τῶν Χριστουγέννων

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Χ ρ ι σ τ ο ύ γ ε ν ν α ! περίχαρα ἡ καμπάνα
 Κράζει, κ' ἡ μάννα 'ς τὸ παιδί,
Καὶ τὸ παιδὶ Χ ρ ι σ τ ο ύ γ ε ν ν α ! 'ς τὴ μάννα,
 Κι ὁ κόσμος ὅλος τραγουδεῖ.

Κ' ἡ νύχτα λάμπει ἀπὸ τὸ μάγο ἀστέρι
 Ὁποῦ τοὺς Μάγους ὁδηγεῖ,
Τὸ ἐπουράνιο μυστικὸ τὸ ξέρει,
 Καὶ χαίρεται οὐρανὸς καὶ γῆ.

...'Αλλ' ἕνα βογγητὸ βγαίνει ἀπ' τὴ θύρα
 Φτωχοῦ σπιτιοῦ... Μέσ' 'ς τὴν καρδιὰ
Μὲ τρώει... Ὁ βόγγος ἔρχεται ἀπ' τὴ χήρα,
 Τὴ χήρα μὲ τὰ ὀχτὼ παιδιά.

Εἶνε γυμνή, παντέρημη, κ' ἐκεῖνα
πεινοῦν καὶ τρέμουν τὰ φτωχά.
Δὲ νοιώθ' ἡ μάννα τὴ δική της πεῖνα,
Ἡ πεῖνα τους τὴν ξεψυχᾶ.

Ὁ πόνος τὴν καρδιά μου σκάφτει, ἡ λύπη
Μὲ δάκρυα τὴν πλημμυρεῖ
Καὶ πιὰ δὲ φτάνουν ὡς τ' αὐτιά μου οἱ χτύποι
Τῶν Χριστουγέννων γιορτεροί.

Ἐξαφνικὲς λαχτάρες μὲ σπαράζουν,
Ἄλλη καμπάνα ἐδῶ ἀντηχεῖ,
Ἄχ ! ἄλλοι χτύποι τῆς καρδιᾶς μου κράζουν :
Κλαῖνε καὶ δέρνονται οἱ φτωχοί !

Ἀρρώστια, γύμνια, ὀρφάνια, πεῖνα, φτώχια·
Ὤ ! σεῖς ποὺ σφίγγει ἡ συμφορὰ
Σὲ σιδερένια ἁρπάγια καὶ σὲ βρόχια,
Μοῦ παίρνετε κάθε χαρὰ !

Θέλω νὰ φύγω ! πέρα 'ς ἄλλους τόπους,
Στὴ νύχτα τὴ μοναχική,
Μακρυὰ ἀπὸ τὴ βοὴ κι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους,
Γιατὶ εἶν' οἱ ἄνθρωποι κακοί !

Γιατὶ 'ς τὴν ὥρα τὴν εὐλογημένη
Ὁποῦ γεννιέται ἕνας Θεός,
Ποιὸς ξέρει ! καταριέται καὶ πεθαίνει
Γύρω μου ὁλόκληρος λαός.

Γιατὶ ὁ Χριστὸς νὰ καίγωνται γυρεύει
Γι' αὐτὸν καρδιές, ὄχι κεριά,
Καὶ μὲ σταυροὺς κανεὶς δὲν τὸν λατρεύει
Καὶ γονατίσματα βαρειά.

Γιατὶ λατρεύει τὸ Χριστὸ ὅποιος δίνει
Γιὰ τὴν πατρίδα τὴ ζωή,
Ὅποιος τὸ γυμνωμένο κρυφοντύνει
Καὶ τὸ φτωχὸ τὸν ἐλεεῖ.

Ὅποιος τὴν ἀδικία κεραυνώνει
Καὶ ἁγνὸ τὸ μέτωπο κρατεῖ,
Κ' ἔχει ὁδηγὸ τὴν Καλοσύνη μόνη,
Κ' ἔχει θεὸ τὴν Ἀρετή !

Θέλω νὰ φύγω πέρα, 'ς ἄλλους τόπους,
Σὲ μιὰ ἄλλη γῆ πονετική,
Μακρυὰ ἀπ' τὸν κόσμο αὐτὸ κι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους,
Γιατὶ εἶν' οἱ ἄνθρωποι κακοί.

Γιατ' εἶν' ὁ κόσμος ἄπονη ἐρημία
Ποὺ μαρτυρεύουν οἱ φτωχοί,
Γιατὶ δὲν ἔχω δύναμι καμμία
Νὰ κάμω ἕναν εὐτυχῆ

Γιατὶ εἶν' ἀνώφελη, δὲν ξέρει ἡ λύρα
Παρὰ νὰ γλυκοτραγουδῇ,
Γιατὶ δὲ δίνει τίποτε 'ς τὴ χήρα,
Κι' ὁ ποιητὴς εἶνε παιδί !

(Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, 1892)

Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

Τοῦ James S. Perkins
Γεν. Γραμματέως τῆς Θεοσ. Ἑταιρίας τῶν Η. Π. Α.

Ἡ εὐτυχία τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων μπορεῖ νὰ εἰσδύσῃ σ᾿ ἐκείνου τὴν καρδιά, ποὺ εἶναι λυγισμένος ἀπὸ τὴν τεράστια θλῖψι τοῦ κόσμου; Τὰ Χριστούγεννα εἶναι μιὰ ὑπόμνησις τῆς ἁπλῆς ὀμορφιᾶς καὶ τῆς οὐράνιας χορωδίας ποὺ παραστέκουν στὴ γέννησι τῆς πνευματικῆς βασιλείας. Τὸ Χριστουγεννιάτικο δράμα μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ δικό σου. Διότι, ἀκόμη στὸ πιὸ χαμηλὸ σκαλί σου, κάθε πάθος γιὰ τὸ ὑψηλότερο γίνεται τὸ γενέθλιο ἑνὸς ἄστρου ποὺ ἀνατέλλει στὸν οὐρανὸ τοῦ νοητικοῦ κόσμου καὶ στέλνει στὴ διαμονή σου μιὰ εὐγενικιὰ δέσμη ἀπὸ φωτεινὲς σκέψεις. Στὴν ἐπίκλησί σου, θ᾿ ἀναδυθοῦν τρεῖς μάγοι ποὺ θὰ σοῦ φέρουν τὰ δῶρα τοῦ φωτισμοῦ.

Ὁ πρῶτος θὰ σοῦ φέρῃ τὸ δῶρο τῆς π ί σ τ ε ω ς. Μὲ νέα σταθερότητα θὰ ἠχοῦνε τέτοια λόγια: «Μεῖνε ἥσυχος, ὅτι κι᾿ αὐτὴ ἡ σκιὰ θὰ περάσῃ. Τὸ σκοτάδι ἔρχεται μὲ τὸ γύρισμα ἑνὸς τροχοῦ αἰτίων, ποὺ ἐσὺ τὸν θέτεις σὲ κίνησι. Καὶ γυρνᾷ ὁ τροχός! Μὲ τὸ γύρισμά του θὰ ἐπακολουθήσῃ χαρωπὸ φῶς. Νὰ εἶσαι εὐγνώμων γι᾿ αὐτὴν τὴν γνῶσι, ποὺ σὲ πείθει ν᾿ ἀντέχῃς. Ἀγκυροβολημένη στὸ Νόμο, ἡ πίστις ἀψηφᾷ κάθε τρικυμία».

Ὁ δεύτερος μάγος θὰ σοῦ φέρῃ τὸ δῶρο τῆς ἀ γ ά π η ς. «Ξέχασε τὸν ἑαυτό σου», θὰ σὲ συμβουλέψῃ. «Σκέψου τοὺς ἄλλους, ποὺ ἡ δυστυχία τους ξεπερνᾷ τὴ δική σου πολύ, καὶ χάσε τὴ σκέψι τοῦ ἑαυτοῦ. Προσπάθησε! Καὶ ἡ σκιὰ τῆς πνευματικῆς νύχτας θὰ σκορπίσῃ, σίγουρα, πρὶν χαράξῃ ἡ αὐγή».

Ἕνα ἀκόμη ἀναγκαῖο δῶρο θὰ σοῦ τὸ φέρῃ ὁ τρίτος μάγος. Εἶναι τὸ δῶρο τῆς ὁ ρ ά σ ε ω ς. «Στρέψε, θὰ σοῦ πῇ, καὶ κύτταξε τὸ σκοτάδι σου, τὸ κενόν σου, μὲ τέτοια δίψα γιὰ τὴν πραγματικότητα καὶ μὲ τέτοια ἐντατικὴ θέλησι γιὰ γνῶσι, ὥστε νὰ γίνῃ μέσα στὸ μυστηριῶδες ἐργαστήριο τῆς ψυχῆς σου μιὰ τελετὴ ἐξαγνισμοῦ, ποὺ ἀφαιρεῖ τὸν πέπλο τῆς πνευματικῆς ἀπατηλότητος καὶ ἀφυπνίζει τὸ πνεῦμα.

Στὸν ταπεινὸ σταῦλο τοῦ κατώτερου ἑαυτοῦ σου, θὰ ἔχῃ πέσῃ ἕνα καινούργιο φῶς. Θὰ μπορῇς ν᾿ ἀκοῦς τὶς χαρμόσυνες καμπάνες τῶν Χριστουγέννων καὶ μέσ᾿ ἀπ᾿ τὸ χιόνι θὰ βλέπῃς τὶς λαμπάδες ποὺ φέρνουν τὸ μήνυμά τους σὲ ὅσους μποροῦν νὰ διαβάσουν:

«Γενῆτε ἁπλοὶ στὴν καρδιὰ καθὼς τὰ παιδιά, σοφὰ στοὺς δρόμους τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ γνωρίσετε ὅτι δὲν ὑπάρχει μονάχα μιὰ ἡμέρα Χριστουγέννων—οὔτε ἕνα μονάχα Θεῖο Βρέφος—γιατὶ στὴν καρδιά σας ἐπίσης καὶ πρὶν ἀπὸ κάθε χαραυγή, μπορεῖ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ θαῦμα, νὰ γεννηθῇ ὁ Κύριος ἡμῶν Χριστός».

Χριστουγεννιάτικο διήγημα ἀπὸ τὴν Φραγκοκρατία στὸ Μωρηᾶ

ΤΟ ΛΑΟΥΤΟ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ

Τοῦ Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

Στὸ παλάτι τοῦ πρίγκηπα Γυλιάμου ἀντηχοῦσαν ἡ χαρούμενες φωνὲς καὶ τὰ τραγούδια τῶν καλεσμένων. Ὁ πρίγκηπας εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴν πολιορκία τῆς Μονομπασιᾶς—τὸ «σέτζιο» ποὺ βαστοῦσε δεκατρεῖς τώρα μῆνες—καὶ ἡ γυναῖκα του, ἡ ντάμα Καριντάνα, ἀπὸ τὸ μαρκεζᾶτο τὸ Λομβαρδιανὸ τοῦ νησιοῦ τοῦ Νεγροπόντε, ἠθέλησε νἆνε αὐτὰ τὰ Χριστούγενα πρωτάκουστα σὲ χαρὲς μέσα στὸ πριγκηπᾶτο.

Ὁ πρίγκηπας εἶχε φθάσει ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς Μονομπασιᾶς μαζὶ μὲ τὸν μεσσὶρ Τζιφφρέ, τὸ βαρῶνο τῆς Καρύταινας, τὸν ἀνηψιό του. Καὶ ὁ μεσσὶρ Τζιφφρές, εὑρῆκε στὸ παλάτι τῆς Ἀνδραβίδας τὴν ὤμορφη γυναῖκα του, τὴν Ἰζαμπέλλα, τὴν κόρη τοῦ μεγάλου Κύρη τῆς Ἀθήνας, τοῦ ξακουστοῦ Γουΐδου Ντελαρὸς, ποὺ βοηθοῦσε καὶ αὐτὸς στὸ σέτζιο τῆς Μονομπασιᾶς, ὅπως βοηθούσανε τὸν πρίγκηπα καὶ τὰ τρία τὰ Μαρκεζᾶτα τοῦ Νεγροπόντε καὶ ἡ Βενετία μὲ τὶς δύο τὶς νάβες καὶ τἄλλα δύο τὰ κάτεργα ποὖχε στείλει.

Ὁ πρίγκηπας εἶχε φέρει μαζί του ἀπὸ τὸν πόλεμο κ᾽ ἕνα Ρωμηόπουλο ἀρχοντόπουλο, τὸν ἀνηψιὸ τοῦ Σοφιανοῦ, ἀπὸ τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ κάστρου ποὔμενε πιστὸ στὴ βασιλεία τῶν Ρωμαίων κ᾽ ἐγνώριζε γιὰ βασιλέα τὸν Κυρ-Γιάννη Δοῦκα, τὸν Βατάτζη, ποὺ κρατοῦσε τὴν Νίκαια μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ διώξη μιὰ μέρα τοὺς Λατίνους ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Κωνσταντίνου.

Ἦταν αὐτὸ τὸ ἀρχοντόπουλο ὁ Λέων Σοφιανός. Ὡραῖο παλληκάρι μὲ πυκνὰ κατάμαυρα μαλλιά, μὲ μάτια ποὺ πετοῦσαν φλόγες, καλοδεμένο, λιγνὸ καὶ ψηλό, λιγόλογο, θερμὸ πάντοτε ἀπὸ περήφανη τόλμη. Εἶχε βγῆ μιὰ μέρα ἀπὸ τὸ κάστρο μὲ κάμποσους Ρωμαίους γιὰ νὰ χτυπήση τοὺς Φράγκους βαρώνους. Περικυκλωμένο ἀπὸ τοὺς ἱππότες χτυπήθηκε γενναῖα ὥς που τοὖμεινε στὸ χέρι τὸ μισὸ σπαθί. Τὸν ἔπιασαν καὶ ὁ πρίγκηπας Γυλιάμος τὸν ἐκράτησε στὴ δική του τὴ φύλαξη, ὅπως ἔστεκε γιὰ τὸν ἀνηψιὸ τοῦ ἄρχοντα Σοφια-

νοῦ. Κι᾽ ὅταν οἱ βαρῶνοι κι᾽ οἱ ἱππότες καὶ οἱ ὡραῖες ἀρχόντισσές των ἐχόρτασαν, περισσότερο ἀπὸ τὴ χαρὰ ποὺ βρέθῆκαν μαζὶ τὴ βραδυὰ τῆς μεγάλης γιορτῆς, παρὰ ἀπὸ τὸ πλούσιο τραπέζι, ὁ πρίγκηπας Γυλιάμος εἶπε σ᾽ ἕνα παιδόπουλο νὰ φωνάξῃ τὸ νέο τὸ Σοφιανὸ στὴ συντροφιά τους.

Ὅταν μπῆκε, κοντοστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ κ᾽ ἐχαιρέτησε εὐγενικά, ἀλλὰ περήφανα.

—Κόπιασε, καλό μου ἀρχοντόπουλο—εἶπεν ὁ πρίγκηπας—νὰ καθήσῃς μαζί μας. Ὁ γλυκός μας ἀφέντης ὁ Χριστός, ποὺ σά σήμερα γεννήθηκε στὴ φάτνη, θέλησε νὰ σὲ παραδώσῃ στὰ χέρια μου. Μὴ λυπᾶσαι γι᾽ αὐτό. Ἡ καλοτυχίες κ᾽ ἡ κακοτυχίες τῶν πολέμων εἶναι γιὰ τοὺς εὐγενικοὺς καὶ τοὺς ἀντρειωμένους κ᾽ εἶσαι ἐσὺ καὶ τὤνα καὶ τἄλλο, καλό μου ἀρχοντόπουλο.

Ἡ ντάμα Ἰζαμπέλλα, ἡ κυρὰ τῆς Καρύταινας, μόλις ἀντίκρυσε τὸ Ρωμηόπουλο, ἄκουσε τὴν καρδιά της νὰ χτυπᾷ σὰν τὸ ποδοβολητὸ ἀκράτητου φαριοῦ πολεμικοῦ. Ἤτανε πάρα πολὺ νέα—ἴσως μικρότερη ἀπὸ τὸ Λέοντα—ξανθὴ καὶ δροσερὴ σὰν τριαντάφυλλο νιόβγαλτο στὸ πρῶτο φίλημα τοῦ Ἀπριλιάτικου ἥλιου. Εἶχε πάρει τὸ μεσσὶρ Τζιφφρὲ χωρὶς νὰ τὸν ἀγαπήσῃ. Στὰ παλάτια τοῦ Μεγάλου Κύρη τοῦ πατέρα της στὴν Ἀθήνα, εἴτε στὴ Θήβα, μεγάλωνε, ὀρφανὴ ἀπὸ μητέρα, καὶ ὠνειρευότανε νὰ πάρῃ ἕναν ἱππότη νέο, ἀτρόμητο, ποὺ νὰ τὴν ἀγαπᾷ ὅπως ἀγαποῦσαν οἱ ἱππότες τῶν τραγουδιῶν. Στὸν πύργο τῆς Καρύταινας ὁ μεσσὶρ Τζιφφρὲς τῆς μιλοῦσε ὅλο γιὰ τὴ γενηά του τὴν εὐγενικὴ τῶν Ντεμπρυγιὲρ, γιὰ τοὺς φίλους του, τοὺς ἄρχοντες τῆς Καμπανίας, γιὰ τὰ καστέλλα τῶν κόντηδων Καμπανέσηδων καὶ γιὰ τὴ βασιλικὴ τὴν πολιτεία, τὸ Παρίσι, ὅπου εἶχε τὸ θρόνο του ὁ ρήγας τῶν Φράγκων, ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος. Κι᾽ ἡ Ἰζαμπέλλα τἄκουγεν ὅλ᾽ αὐτὰ σὰ μισοκοιμισμένη καὶ ὠνειρευότανε πάντα ἕναν ὡραῖο ἱππότη ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τὴν ἀγαπήσῃ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὰ κυνήγια τῶν βαρώνων τῆς μακρυνῆς Καμπανίας καὶ τὰ καστέλλια τῶν κόντηδων τῆς Προβέντζας καὶ τὰ βασιλικὰ τὰ ξεφαντώματα τοῦ Παρισιοῦ. Καὶ μόλις ἀντίκρυσε τὸ σκλαβωμένο ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς Μονομπασιᾶς ἀρχοντόπουλο τῶν Ρωμαίων, τῆς ἐφάνηκε πὼς ὁ ἱππότης ποὺ ἐπρόσμενε βρισκόταν μπροστά της...

Ὁ Λέων ἐκάθησε σ᾽ ἕνα χαμηλὸ σκαμνὶ, στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ. Ἀπαντοῦσε εὐγενικά, ἀλλὰ ἀνόρεχτα στὶς ἐρωτήσεις τῆς ντάμας Καριντάνας καὶ τῆς κυρᾶς τοῦ βαρώνου τῆς Βελίγοστης καὶ τῶν βαρώνων. Ὁ νοῦς του ἔτρεχε πίσω στὴ Μονομπασιά. Τί νἄλεγε ὁ θεῖος του ὁ ἄρχοντας Σοφιανός, ποὺ ἔπεσε ἔτσι κακότυχα στὰ χέρια τῶν Φράγκων; Ἔνοιωθε ὅτι στὸ τραπέζι τοῦ πρίγκηπα τῆς Ἀχαΐας ἦταν ἕνα ζωντανὸ λάφυρο καὶ κάτω ἀπὸ τὶς εὐγενικότητες τῶν κυράδων καὶ τῶν βαρώνων ἐκαταλάβαινε τὴν εὐχαρίστησί τους γιὰ τὴ Χριστουγεννιάτικη τὴ χαρὰ νἄχουν πιασμένον ἕναν Ρωμαῖο ἀπὸ γενηὰ ἀρχοντική. Τὸ αἷμα

τοῦ ἔκαιγε τὰ μάγουλα καὶ τ᾿ αὐτιά, ἡ καρδιά του σφιγγότανε καὶ τὰ μάτια του ἐθόλωσαν. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀντίκρυσε τὴ ματιὰ τῆς ντάμας Ἰζαμπέλλας καρφωμένη ἐπάνω του μὲ μιὰν ἀνέκφραστη συμπάθεια. Ὅλο τὸ αἷμα του μαζεύτηκε στὴν καρδιά του. Τὴν εἶδε νὰ κατακοκκινίσῃ κι᾿ ἐχαμήλωσε τή ματιά του. Ἂν ἤτανε βολετὸ ν᾿ ἄνοιγε ἡ γῆ νὰ τὸν κρύψῃ..

Ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει καὶ τὰ παιδόπουλα ἐκερνοῦσαν ἀδιάκοπα τὸ γλυκὸ κρασὶ ποὺ εἶχε φέρει τελευταῖα ἀπὸ τὴ Καμπανία ὁ μεσσὶρ Θωμᾶς, ὀνομαστὸς γιὰ τὴ γεναιότητά του καὶ στὸ σπαθὶ καὶ στὸ ποτῆρι. Ὁ μεσσὶρ Θωμᾶς εἶχε κουβαλήσει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κρασί, κ᾿ ἕναν τραγουδιστή, γιὰ νὰ καλοκαρδίζῃ τὴ συντροφιὰ τοῦ πρίγκηπα τὶς ἥσυχες βραδυὲς τοῦ μαλακοῦ χειμῶνα τῆς Ἀχαΐας. Τὸν ἐκάλεσαν τώρα γιὰ νὰ τοὺς τραγουδήσῃ. Στρώθηκε κοντὰ στὴ γωνιά. Οἱ βαρῶνοι ἄνοιξαν τριγύρω καὶ οἱ ἀρχόντισσες ἐμαζεύτηκαν κοντὰ στὴ φωτιὰ ποὺ ἐσπιθοβολοῦσε χαρωπά, συδαυλισμένη ἀπὸ ἕνα παιδόπουλο. Ὁ Λέων ἐστρώθηκε καὶ αὐτός, σὲ βαθειὰ συλλογή, κοντὰ στὸν τραγουδιστή.

Καὶ ἄρχισε ἐκεῖνος νὰ τραγουδᾷ ἕνα τραγοῦδι — γλυκὸ καὶ παράξενο τραγοῦδι χριστιανικό. Κάθε χρόνο—ἔλεγε τὸ τραγοῦδι —τὴ βραδυὰ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ἔχουν οἱ ἄγγελοι σύναξη στὴ Βηθλεέμ. Μαζεύονται τριγύρω ἀπὸ τὴ φάτνη, ποὺ δέχθηκε τὸν ἀφέντη τοῦ κόσμου* ἐτούτου καὶ τοῦ ἄλλου καὶ οἱ φτεροῦγες των, καθὼς ἀναδεύονται ἁπαλά, σκορπᾶνε στὸν κόσμο σὰν κἄποια γλυκειὰ μουσική Κ᾿ ἕνας ἄγγελος—ὁ πρῶτος ποὺ εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τὰ οὐράνια γιὰ νὰ ἰδῆ νὰ γεννιέται ὁ βασιληᾶς τοῦ Κόσμου μέσα σ᾿ ἕναν σταῦλο—ξεχωρίζει τότε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ζυγιάζεται μὲ ἁπλωτὲς τὶς ὁλόλευκες φτεροῦγες του πάνω ἀπὸ τὴ φάτνη καὶ παίζει στὸ λαοῦτο του ἕναν σκοπὸ τόσο μεθυστικό, ποὺ ὅποιος ἄνθρωπος τύχῃ καὶ τὸν ἀκούσῃ νοιώθει τὴν ψυχή του ν᾿ ἀνεβαίνῃ στὴν εἰρήνη τῶν οὐρανῶν. Κι᾿ ὅποιος αὐτὴ τὴ στιγμὴ ζητήσῃ ὅ,τι ποθεῖ ἡ καρδιά του ἀπὸ τὸν ἀφέντη μας τὸ Χριστό, ὁ πόθος του γίνεται.

Ὅταν ἐσταμάτησε τὸ γλυκὸ τραγοῦδι, ὅλοι ἐμένανε σιωπηλοί.

—Ἔχω ἀκουστὰ ἀπὸ τὸν κύρη μου—εἶπε σὲ λίγο ὁ μεσσὶρ Ροβέρτος ἀπὸ τὴ βαρωνία τοῦ Νίκλι—ὅτι τὸ τραγοῦδι αὐτὸ εἶνε ἀληθινό. Ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς ν᾿ ἀκούσῃ τὸ λαοῦτο τοῦ ἀγγέλου καὶ ἂν δὲ βρεθῆ στὴ Βηθλεὲμ αὐτὴ τὴν ἅγια βραδυά. Πρέπει ὅμως νἆναι πολὺ καθαρός, ἢ νἄχῃ κάμει κἄποιο μεγάλο καλό, ἢ...

Ὁ μεσσὶρ Ροβέρτος ἐσταμάτησε συλλογισμένος.

—Ἢ τὶ ἄλλο, ἄρχοντά μου; ρώτησε ὁ πρίγκηπας.

—Ἢ ν᾿ ἀγαπᾷ πολύ.

Οἱ βαρῶνοι ἐγέλασαν πλατειά, ζεσταμένοι ἀπὸ τὸ γλυκὸ τὸ κρασί. Ἡ ἀρχόντισσες, ἄλλες χαμογέλασαν, ἄλλες ἐκάρφωσαν τὴ ματιά τους στὴ φωτιὰ τῆς γωνιᾶς. Ἡ ντάμα Ἰζαμπέλλα ἔτρε-

με καθὼς ἐχαμήλωνε τὰ μάτια της μόλις ἀντίκρυσε τὴ ματιά τοῦ ἀρχοντόπουλου τῶν Ρωμαίων στηλωμένη ἐπάνω της.

Καὶ ἡ νύχτα ἐπροχωροῦσε εἰρηνικὰ στὸν ἥσυχο Χριστουγεννιάτικο οὐρανὸ τοῦ εὐλογημένου πριγκηπάτου τῆς Ἀχαΐας. Σιγὰ σιγὰ ἡ ἀρχόντισσες ἐφεῦγαν ἀπὸ τὴ συντροφιά· οἱ βαρῶνοι ἄδειασαν τὰ τελευταῖα ποτήρια· ὁ πρίγκηπας Γυλιάμος ἐσηκώθηκε μὲ τὴ ντάμα Καριντάνα καὶ βγῆκε, ἀκολουθῶντας τὰ παιδόπουλα ποὺ κρατοῦσαν δαδιά. Ἡ ἀρχόντισσα τῆς Καρύταινας εἶχε βγῆ κι᾽ αὐτὴ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη ὁ Λέων ποὺ εἶχε τὰ μάτια του καρφωμένα ἐπίμονα στὴ φωτιὰ καὶ βρισκότανε σὲ παράξενη ταραχή. Ὅταν ἐκύτταξε τριγύρω του, ἀπομένανε στὴ μεγάλη τὴ σάλα μόνον ὁ τραγουδιστής, κοιμισμένος πιὰ πάνω σὲ μιὰ προβειά, δίπλα στὴ γωνιά, δυότρία παιδόπουλα ποὺ σηκώναν τὸ τραπέζι καὶ τὰ σκαμνιὰ καὶ δυὸ ἱππότες τοῦ Τέμπλου μὲ τοὺς παράξενους κοντοὺς χιτῶνες ποῦχαν στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς καὶ στὴ ράχη κεντημένον ἕναν κόκκινο σταυρό. Σ᾽ αὐτῶν τὴ φύλαξη εἶχε παραδώσει ὁ Γυλιάμος τὸν εὐγενικὸ τὸ σκλάβο του. Καὶ αὐτοὶ τὸν ἐκάλεσαν μὲ πολλὴ καλωσύνη νὰ κατεβῆ μαζί τους στὸ «σπιτάλι» τοῦ Τέμπλου ποὺ ἦταν τόσο κοντὰ στὸ παλάτι τοῦ πρίγκηπα καὶ ὅπου θἄμενε ὅσο νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος, ἢ νὰ παρθῆ πίσω ἀπὸ τὸ θεῖο του μὲ ἄξια γι᾽ αὐτὸν ξαγορά.

Ὅταν ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ παλάτι στὸ δρόμο τὸν πλακόστρωτο, ὅπου ἀντιλαλοῦσαν, μέσα στὴ σιωπὴ τῆς νυχτός, τὰ σπηρούνια κἄποιου βαρώνου ποὺ εἶχε πιὰ χαθῆ μὲ τοὺς ἀνθρώπους του πίσω ἀπὸ τὴν πρώτη γωνιά, ὁ Λέων ἀνάσανε βαθειά. Ἦτανε συννεφιασμένος ὁ οὐρανός, ἀλλ᾽ ἡ νυχτιὰ ἦταν ἥσυχη καὶ δὲν ἔμοιαζε γιὰ χειμωνιάτικη. Σὲ λίγο οἱ δύο ἱππότες τοῦ Τέμπλου σταμάτησαν μπροστὰ στὴ βαρειὰ δρύϊνη πόρτα τοῦ «σπιταλιοῦ». Χτύπησαν καὶ κἄποιος τοὺς ἄνοιξε. Ἦταν κι᾽ ἐκεῖνος ἱππότης τοῦ Τέμπλου. Ἄλλος ἕνας μὲ τὸν ἴδιο σταυροφόρο χιτῶνα, κρατῶντας ἕνα λυχνάρι ποὺ ἐκάπνιζε ἀποπνικτικά, τοὺς ἔδειξε ἀμίλητος τὸ δρόμο πρὸς τὰ δωμάτιά τους. Τὸν Λέοντα τὸν ἀφῆκαν σ᾽ ἕνα δωμάτιο μικρὸ ὅπου ἐκουφόκαιε ἀκόμη στὴ γωνιὰ κἄποιο κούτσουρο.

Ὅταν ἔμεινε μόνος, ἐκάθησε στὸ κρεββάτι του καί, μὲ τὸ κεφάλι στὶς παλάμες καὶ τοὺς ἀγκῶνες του στὰ γόνατά του, συλλογιζότανε τὴ Μονομπασιά, τὸ σπίτι του, τὸν πόλεμο, τοὺς Φράγκους ποὺ κρατοῦσαν τὸν Μωρέα, τὸν βασιλέα τῶν Ρωμαίων ποὺ ἦταν διωγμένος ἀπὸ τὴν Πόλη, τὴν πατημένη ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Καὶ μέσα σ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ ἐπερνοῦσε ἡ μορφὴ τῆς νέας ξανθῆς ἀρχόντισσας ποὺ τὸν ἐκυττοῦσε μὲ τόση τρυφερὴ συμπάθεια στὴ σάλα τὴ μεγάλη τοῦ δείπνου. Κἄτι τὸν ἔσπρωξε νὰ σηκωθῆ. Βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Ἕνα λυχνάρι ἐφωτοῦσε μιὰ σάλα γυμνή. Μιὰ σκάλα πέτρινη ἦταν στὴν ἄκρη της. Μηχανικὰ ὁ Λέων κατέβηκε. Βρέθηκε μπροστὰ σὲ μιὰν αὐλή. Μιὰ ἐκκλησία ἐμαυρολογοῦσε στὸ σκοτάδι, σὲ

μικρὴν ἀπόσταση. Ἡ πόρτα της ἦταν μισάνοιχτη καὶ ἐφέγγιζε. Ἐπροχώρησε καὶ μπῆκε, ἐνῷ ἡ καρδιά του χτυποῦσε τρελλά.

Ἦταν ἡ καινούργια ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, πολύ μικρότερη τῆς Ἁγίας Σοφίας ποὺ ἦταν ἡ καθεδρικὴ τῶν Φράγκων τῆς Ἀνδραβίδας. Τὴν εἶχε κτίσει ὁ Γυλιάμος κ᾿ εἶχε θάψει στὴ μέση τὸν πατέρα του τὸ Γοδεφρῖδο, πρῶτο πρίγκηπα τῆς Ἀχαΐας, καὶ στὰ δεξιά του, τὸν ἀδελφό του, Γοδεφρῖδο κι᾿ αὐτὸν, ποὺ ἦταν ὁ ἀφέντης τοῦ Μωρέως πρὶν ἀπ᾿ αὐτὸν. Ἀριστερὰ εἶχε ἀφήσει τόπο γιὰ ν᾿ ἀναπαυθῇ καὶ αὐτός, ὅταν θὰ τὸν ἐκαλοῦσε ὁ Θεός.

Στεκόταν ὁ Λέων στὴ μέση τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅταν ἄκουσε ἄξαφνα κἄποιο βῆμα ἀλαφρὸ ἀπὸ μιὰ σκοτεινὴ πλευρά. Δυὸ κανδῆλες ἐκαίγαν μπροστὰ στὸ βωμὸ καὶ στὸ τρεμάμενο τὸ φῶς τοὺς ἐφάνηκε ἡ ἀρχόντισσα Ἰζαμπέλλα, τῆς Καρύταινας ἡ κυρά. Τοῦ φάνηκε ὅτι ὠνειρευότανε κ᾿ ἔφερε τὰ χέρια του στὰ μάτια του.

—Ἄρχοντά μου—ἄκουσε μιὰ γλυκύτατη φωνὴ ποὺ καταστάλαζε σὰν τὴ δροσιὰ στὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς του—ἄρχοντά μου, ἔλα μαζί μου νὰ σοῦ δείξω τὸ δρόμο γιὰ τὸ λιμάνι τοῦ κάστρου τῆς Γλαρέντζας. Βιάσου νὰ φτάσῃς ἐκεῖ πρὶν νὰ ξημερώσῃ. Ἡ στράτες εἶνε ἔρημες καὶ θὰ βρῇς στὸ λιμάνι καράβι Γενοβέζικο γιὰ τὰ νησιά....

Ὁ Λέων ἔτρεμε σύγκορμος. Μέσα του ἐπάλαιβε ὁ πόθος τῆς φυγῆς μὲ κάτι ποὺ τὸν κρατοῦσε μαγεμμένο κοντὰ στὴν ὡραία τὴν ἀρχόντισσα τὴν ξανθή, ποὺ δὲν ἐλογάριαζε τὴν τιμή της καὶ τὴ ζωή της γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ φύγῃ.

Ἐγονάτισε καὶ τῆς ἅρπαξε τὰ χέρια καὶ κόλλησε τὰ χείλη του στὰ λεπτότατα τὰ δάχτυλά της. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μιὰ μελωδία οὐράνια ἐγέμισε τὴν ἔρημη τὴν ἐκκλησία, τὶς ψυχές τους, τὸν κόσμο, τὸν οὐρανό, τὰ πάντα. Ὁ ἄγγελος τῆς Βηθλεέμ ἔπαιζε τὸ λαοῦτο του καὶ ἡ θεία ἡ μουσικὴ ἦτανε σὰν ν᾿ ἀνάβλυζε ἀπὸ τὴν καρδιά τους.

Τινάχτηκε ὄρθιος ξαφνικά. Ἐκείνη τὸν ὡδήγησε ἀπὸ μιὰν ἄλλη θύρα στὴ στράτα τὴ σκοτεινὴ ποὺ τραβοῦσε κατὰ τὸ λιμάνι τῆς Γλαρέντζας. Πρὶν νὰ χωριστοῦν, ἐζητήσανε κἄτι σιωπηλὰ καὶ οἱ δυὸ τους, ἀπὸ τὸν ἀφέντη τὸ Χριστό. Ἡ οὐράνια μουσικὴ τοῦ λαούτου ἐγλύκαινε πάντα τὴν εἰρηνικὴ Χριστουγεννιάτικη νυχτιά.

Κι᾿ ὅταν αὐτὸ τὸ ἀγγελικὸ λαοῦτο ἀκουσθῇ, ποιὸς θυμᾶται πιὰ τοὺς πολέμους, τοὺς βαρῶνους, τοὺς βασιληάδες, τὸν κόσμο καὶ τὰ βάσανά του;

Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Οἰκοδομῶ!

Σκέψεις γιὰ τὸ Νέον Ἔτος
τοῦ Sidney A. Cook

ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ. Ὁ ἡμεροδείκτης μᾶς φέρνει πάλι μιὰ εὐλογημένη εὐκαιρία γιὰ ἕνα ξεκίνημα. Τόσα πολλά, μὲ θλῖψι μας, ἀφήκαμε ἀνεκπλήρωτα, τόσα πολλά, μὲ θλῖψι μας, ἐπράξαμε !

Ἀποκηρύττουμε ὅσα ἐκάμαμε ἐναντίον τῆς ἐσωτέρας μας κρίσεως καὶ ἀποφασίζουμε νὰ ἐκπληρώσουμε ὅσα παρελείψαμε, ποὺ εἶναι ἄξια.

Εὔκολα πέρνουμε ἀποφάσεις, τὸ ἴδιο εὔκολα τὶς ξεχνοῦμε, μέχρις ὅτου ἔρθη πάλι ἡ πρωτοχρονιὰ μαζὶ μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνανεώσεως. Πῶς νὰ ἐπιτελέσουμε τὸ ἔργον μας ; Προσπαθήσετε ἔτσι: Πρῶτα, πάρτε ἕνα σύνθημα ποὺ ταιριάζει ὄχι σὲ μία ἢ δύο συνήθειες, ἀλλὰ σὲ κάθε στιγμή. Δεύτερον, σκεφθῆτε στὸν ἐνεστῶτα, κάτι νὰ κάμετε τώρα, ὄχι κάτι νὰ φορτωθῆτε γιὰ τὸ μέλλον. Προσπαθῆστε νὰ πῆτε : Οἰκοδομῶ !

Σκεφθῆτε ὁλοκληρωτικὰ καὶ συγκεντρώσετε τὶς σκέψεις σας πάνω σ' αὐτό : Οἰκοδομῶ ! Εἶμαι ὁ οἰκοδόμος. Δὲν θὰ οἰκοδομήσω κάτι ποὺ οἱ ἄλλοι νὰ μποροῦν νὰ τὸ καταστρέψουν ἢ ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἤθελα νὰ καταστρέψω. Οἰκοδομῶ μόνον ὅ,τι θὰ μποροῦσα νὰ διατηρήσω στοὺς ἄλλους—καὶ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου. Ὅ,τι πράττω πρὸς ἄλλους καὶ ἡ συμπεριφορά μου πρέπει νὰ εἶναι ἐποικοδομητικά. Ὅ,τι λέγω γιὰ τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ εἶναι ἐποικοδομητικῆς ποιότητος. Ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποὺ θὰ θὰ εἶναι ἑπόμενο νὰ τὰ μεταβάλω δὲν συντελοῦν στὴν οἰκοδόμησι καὶ θὰ τ' ἀποφύγω. Δὲν θὰ τὰ διανοηθῶ κἄν, γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ἕνας οἰκοδόμος. Στὸ 1957 ἐγὼ οἰκοδομῶ !

ΠΑΝΘΕΪΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΠΑΝΕΝΘΕΪΣΜΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΘΗΒΑΙΟΥ

I

Τὸ θεολογικὸν πρόβλημα ἐν τῇ μεταφυσικῇ καὶ τῇ καθόλου φιλοσοφίᾳ ἀποτελεῖ πράγματι τὸ σπουδαιότερον καὶ θεμελιωδέστερον τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἀπαντήσεως ἐπ' αὐτοῦ ἢ πίστεως περὶ αὐτοῦ προσδιορίζεται ὁ ἀνθρώπινος βίος καὶ δικαιολογεῖται συγκεκριμένη συμπεριφορὰ κατὰ τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν. Τὸ θεολογικὸν πρόβλημα ἀναλυόμενον εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ζητήματα, θέτει τὰ ἑξῆς ἐπὶ μέρους προβλήματα:

α) ὑπάρχει Θεός;
β) τίς ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ;
γ) τίς ἡ σχέσις Θεοῦ καὶ ὑλικοῦ κόσμου;
δ) τίς ἡ σχέσις Θεοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου;

Περαιτέρω τὸ θεολογικὸν πρόβλημα ἀποτελεῖ τὴν οὐσιαστικὴν προϋπόθεσιν, ἥτις δικαιολογεῖ καὶ ἐπιβάλλει ὡρισμένον τρόπον ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ θεμελιοῖ ὡρισμένην ἠθικήν. Οὕτω ἐκ τῆς θέσεως ἣν θὰ λάβῃ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους θεολογικῶν ζητημάτων εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ῥυθμίσῃ τὴν κοινωνικήν του δρᾶσιν. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ δώσῃ οἵαν ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν ὁ πνευματικός του ἐξοπλισμὸς ἀπάντησιν, ἀλλ' ἀφ' ἧς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ταύτην ὀφείλει νὰ συναγάγῃ, τόσον ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ πεδίου, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθικῆς, ἁπάσας τὰς λογικὰς αὐτῆς συνεπείας. Ὀφείλει νὰ δώσῃ τὴν συνεπῆ ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἑπομένων ἠθικῶν προβλημάτων:

α) ὕπαρξις ἐλευθέρας ἢ οὐ βουλήσεως:
β) ὕπαρξις μεταθανατίου εὐθύνης ἢ οὔ;
γ) ἠθικὸς ἢ ἀνήθικος βίος;

Ἡ ἀδρομερὴς αὕτη ἀντιμετώπισις τοῦ θεολογικοῦ προβλήματος καθιστᾷ ἐμφανές, ὅτι ἡ περὶ αὐτὸ ἐνασχόλησις δὲν εἶναι ματαία ἐνασχόλησις, ἀλλ' ἐπιβεβλημένος πνευματικὸς προσανατολισμὸς παντὸς διανοουμένου

II

Ἡ ἁπλῆ ἀναγνώρισις τῆς ὑπάρξεως πρώτης ἀρχῆς καθ' ἑαυτὴν δὲν διαφωτίζει τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα. Δ' ὃ περὶ τὴν ἔρευναν αὐτοῦ καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν σχετικῶν ζητημάτων ἐστράφη τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πάντοτε καὶ συνεχῶς καὶ τὰς περὶ αὐτῶν ἰδέας ἐνέκλεισεν εἴτε εἰς φιλοσοφικὰς θεωρίας εἴτε εἰς θρησκευτικὰς διδασκαλίας. Βεβαίως ἑκάστη τούτων οὔτε πλήρης εἶναι, οὔτε καὶ λογικῶς συνεπής. Ἡ ἀνύψωσις εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ πνευματικοῦ Ὀλύμπου, ἔνθα ἑδράζεται τὸ θεολογικὸν πρόβλημα, εἶναι μοι-

ΧΡΙΣΤΟΣ Γ. ΘΗΒΑΙΟΣ

*

Ἐγεννήθη εἰς Ἰστιαίαν Εὐβοίας τὸ 1901. Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ συγγραφεὺς πολλῶν Νομικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τρίτομον «Περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς νομῆς» καὶ τὸ «Ἑλληνικὸν γεωργικὸν δίκαιον». Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς Εὐβοίας τὸ 1946. Διετέλεσεν εἰσηγητὴς εἰς πολλά κεφάλαια τοῦ ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος καὶ εἰδικῶς εἰς τὰ περὶ ἐπισήμου γλώσσης, περὶ Θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας, περὶ δημοσίου δικαίου τῶν Ἑλλήνων, περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων κ.λ.π. Τὸ 1953 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ ΙΚΑ. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 19 Φεβρ. 1956 ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀθηνῶν καὶ ἤδη εἶναι Ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Ἐπιδίδεται ἐπιτυχῶς εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ διακρίνεται διὰ τὴν φωτεινότητα καὶ διαύγειαν τῶν κρίσεών του, κατέχει δὲ ἐπίλεκτον θέσιν μεταξὺ τῶν πνευματικῶν κύκλων.

ραῖον νὰ καθιστᾷ ἀσαφῆ τὰ σχετικὰ ζητήματα καὶ νὰ προκαλῇ σύγχυσιν.

Ὅσαι θρησκεῖαι, τόσαι καὶ διδασκαλίαι, ὅσοι φιλόσοφοι καὶ ποιηταί, τόσαι καὶ θεωρίαι.

Ἔργον ὅμως τῆς συστηματικῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ μεθοδικὴ κατάταξις τῶν διδασκαλιῶν καὶ θεωριῶν τούτων εἰς ὁμοειδεῖς ἢ συγγενεῖς κατηγορίας. Καρπὸς τῆς τοιαύτης συστηματικῆς κατατάξεως εἶναι ἡ ἐν χρήσει ὁρολογία πανθεϊσμὸς ἢ πανενθεϊσμός. Οἱ ὅροι οὗτοι δὲν ἀντιπροσωπεύουν τὴν θεωρίαν ἢ διδασκαλίαν ὡρισμένου φιλοσόφου ἢ ὡρισμένης θρησκείας, ἀποτελοῦν κριτήρια κατατάξεως αὐτῶν.

Ἡ ἀκριβὴς ὅθεν γνῶσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ πανθεισμοῦ ἢ πανενθεϊσμοῦ ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν παντὸς σοβαρῶς ἀσχολουμένου μὲ τὸ θεολογικὸν πρόβλημα καὶ τὴν φιλοσοφίαν καθόλου. Μόνον ὁ ἔχων σαφῆ συνείδησιν τῶν ἐννοιῶν τούτων καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν δύναται νὰ κρισολογήσῃ καὶ ἀξιολογήσῃ τὰς συγκεκριμένας ἑκάστου φιλοσόφου ἢ θρησκεύματος διδασκαλίας.

1) Πανθεϊσμός ἢ Πανθεΐα. Οὕτω καλεῖται τὸ φιλοσοφικὸν δόγμα, καθ' ὃ Θεὸς καὶ κόσμος ταὐτίζονται· τὸ πᾶν εἶναι Θεός, ἓ ν τ ὸ π ᾶ ν. Ὁ ὅρος ὀφείλεται εἰς τὸν Toland ὅστις πρῶτος ἐχρησιμοποίησε τὸν ὅρον Pantheist εἰς τὸ ἔργον του Socinianism truly stated (1705), καὶ εἰς τόν ἀντίπαλόν του Fay, ὅστις ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὸ 1709 τὸν ὅρον Pantheism (Eucken)·

2) Πανενθεϊσμός. Οὕτω καλεῖται τό φιλοσοφικὸν δόγμα, καθ' ὃ ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος δὲν ταὐτίζονται, εἶναι ἀντιθέτως ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένοι, ἀλλ' ὅμως τ ό π ᾶ ν ε ἶ ν α ι ἐ ν τ ῷ Θ ε ῷ. Ὁ ὅρος οὗτος ὀφείλεται εἰς τὸν Krause, ὅστις ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον του System der Philosophie (1828).

III
Πανθεϊσμός

Θεμελιῶδες δίδαγμα τῶν πανθεϊστικῶν διδασκαλιῶν εἶναι, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι Θεός. Ἡ περὶ τούτου ὅμως ἀντίληψις τῶν καθ' ἕκαστα θεωριῶν διαφέρει καὶ ἐντεῦθεν αἱ πανθεϊστικαὶ θεωρίαι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην διακρίνονται ὡς ἀκολούθως:

1) Ἀκοσμικὸς Πανθεϊσμός. Πλεῖσται πανθεϊστικαὶ διδασκαλίαι ἀποδέχονται, ὅτι ἐκ τῆς ἑνιαίας

δημιουργίας Θεός—Κόσμος μόνον ὁ Θεός εἶναι πραγματικότης. ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται κατ' οὐσίαν ὡς ἰδιαιτέρα ὕπαρξις. Ὅ,τι καλοῦμεν κόσμον καὶ ἐμπειρικῶς διαπιστοῦμεν ὡς κόσμον εἶναι ἁπλαῖ ἐμφανίσεις ἢ ἀπόρροιαι (Manifestations - Emanations) τῆς θείας οὐσίας. Ἡ τοιαύτη φιλοσοφικὴ θεώρησις, καθ' ἣν ἡ πραγματικότης τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς θεότητος, ὡδήγησε εἰς τὴν ἐξειδίκευσιν τοῦ πανθεϊσμοῦ εἰς πνευματοκρατικὸν καὶ ἀναλόγως τοῦ προβαλλομένου ψυχολογικοῦ στοιχείου εἰς βουλησιαρχικόν, ὡς ὁ τοῦ Ἐγέλου. Μεγάλως ὅμως συμβάλλει ἡ τοιαύτη πανθεϊστικὴ ἀντίληψις εἰς τὴν δημιουργίαν μυστικῶν διαθέσεων· οὕτω ὁ Spinoza αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐν μέθῃ ἐκ τῆς ἐν ἑαυτῷ παρουσίας τοῦ Θείου. Ὁ ἀντίκτυπος τῆς τοιαύτης ψυχικῆς διαθέσεως εὑρίσκεται εἰς τὸν Rilke, ὅστις ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν πανθεϊσμὸν ψάλλει :

Σὲ βρίσκω σ' ὅλα αὐτὰ τὰ [πράγματα
πού τ' ἀγαπῶ καὶ τἄχω
σἄν ἀδέλφια

Πανθεϊστικὴν ἐπίσης ἐγκρύπτουν διδασκαλίαν καὶ οἱ στίχοι τοῦ Γκαῖτε :

Αἰώνια στὸ μικρὸ καὶ στὸ μεγάλο
δρᾷ ἡ φύσις καὶ τὸ ἀνθρώπινο [πνεῦμα
καὶ τὰ δύο ἀνταύγεια εἶναι
ἀπὸ φῶς τ' ἄσβεστο ἐκεῖ πάνω
πού ἀόρατο μὲ τὸ φέγγος τὸν [κόσμο γεμίζει.

2) Παγκοσμικὸς ἢ φυσιοκρατικὸς πανθεϊσμός. Οὗτος κατ' ἀντίστροφον φοράν τοποθετεῖ τὴν πραγματικότητα εἰς τὴν ὑλικὴν δημιουργίαν. Ὁ ὠργανωμένος φυσικὸς κόσμος εἶναι ὁ Θεός. Πέραν τῆς φύσεως δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο. Κύριος ἐκπρόσωπος τῆς τοιαύτης θεωρήσεως τοῦ κόσμου κατά τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἦτο ὁ Χαῖκελ, οἱ ὑλοζωϊσταὶ καὶ ἀρχαιότερον οἱ στωϊκοί.

Χαρακτηριστικὴ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἶναι ἡ περικοπὴ τῆς Μπαγκαβάτ—Γκιτά (Ε. 14—15) (μεταφρ. Τιμ. Βρατσάνου):

«Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι τῆς δράσης [ἡ αἰτία
οὔτε τῶν ἀνθρώπων, οὔτε καὶ τῶν [ἔργων του
οὔτε τῆς ἀπόλαψης τοῦ καρποῦ τῆς ὀργῆς,
ὅλα αὐτὰ τὰ κάνει μόνη της ἡ [φύσις».

3) Ἡ τοιαύτη θεμελιώδης συσχέτισις Θεοῦ καὶ Κόσμου ἄγει κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν εἰς τὰς ἑξῆς περαιτέρω συνεπείας καὶ δοξασίας :

α) ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς καὶ ὁ Κόσμος εἶναι ἕν καὶ τὸ αὐτό, κατ' ἀνάγκην ὁ Πανθεϊσμός εὑρίσκεται ἀντιμέτωπος τῶν δυαρχικῶν θεωριῶν, καθ' ἅς ὑφίστανται δύο ἀρχαὶ ἀΐδιοι, ὁ Θεὸς καὶ ὁ Κόσμος, τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ὕλη. Κατὰ τὴν πανθεϊστικὴν διδασκαλίαν τὸ πᾶν εἶναι ὁμοούσιον καὶ ἀποτελεῖ κολοσσιαίαν πυραμίδα, ἧς ἡ μὲν βάσις εἶναι ἡ παχυλὴ ὕλη, ἡ δὲ κορυφὴ ἡ ἀραιοτάτη ὕλη, ὁ Θεός, τὸ πνεῦμα. Ἡ παγκόσμιος ἐξέλιξις συντελεῖται διὰ μεταβάσεως τοῦ ὄντος ἀπὸ πυκνοτέραν εἰς ἀραιοτέραν ὕλην. (Θεοσοφία).

β)Τὰ φυσικὰ φαινόμενα, μέρος τῆς θείας οὐσίας ὄντα, κατευθύνονται πανσόφως καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς θείας δυνάμεως. Συνεπῶς ὁ κόσμος (Θεὸς καὶ φύσις) κινεῖται αἰτιοκρατικῶς (μηχανικῶς)· μάλιστα δὲ, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Schwarz, ὁ Θεὸς καὶ ὁ σύμπας κόσμος δὲν εἶναι τι ἀπηρτισμένον καὶ τελειωμένον, ἀλλὰ τι διαρκῶς ἐξελισσόμενον κατὰ στάδια. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἐκφράζει ποιητικώτατα ὁ Morgenstern. «Ὁ Θεός δὲν εἶναι κάτι τὸ τέλειον καὶ ἀπηρτισμένον, παλεύει καὶ μοχθεῖ διά τὸν σκοπὸν τῆς ὁλοκληρώσεώς του». Κορυφοῦται δὲ ἡ ἄποψις αὕτη εἰς τὸ γνωστὸν λόγιον «Ἀνάγκα καὶ θεοὶ πείθονται».

γ) Περαιτέρω ὁ Πανθεϊσμὸς

ἀρνεῖται κατὰ λογικὴν συνέπειαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Βουλήσεως. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέτοχος τῆς θείας οὐσίας· πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ ἐνανθρωπισμένη θεία οὐσία νὰ κινεῖται ἐναντίον τῆς λοιπῆς φύσεως, ἐπίσης θείας οὐσίας, ἢ τοῦ Θεοῦ.

Περαιτέρω συνέπεια τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς μετὰ θάνατον αὐτοῦ κρίσεως. Ὁ ἄνθρωπος, μέτοχος τῆς θείας οὐσίας, δρᾷ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην καὶ αἱ ἐκ ταύτης πράξεις του τοποθετοῦν αὐτὸν εἰς τὴν κλίμακα τῆς παγκοσμίου ἐξελίξεως μηχανικῶς. Οὕτω δὲ εἶναι νοητὴ ἡ κρατοῦσα ἠθική.

δ) Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μετὰ θάνατον διατηρήσεως τῆς συνειδήσεως τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητος εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ Πανθεϊσμοῦ. Ὁ θνήσκων ἄνθρωπος μετάγεται εἰς μίαν ἄλλην κλίμακα τῆς παγκοσμίου δημιουργίας μηχανικῶς καὶ κατ' ἐξέλιξιν οἱονεὶ ἀπορροφώμενος.

IV

Κριτικὴ τοῦ Πανθεϊσμοῦ

Αἱ ἀνωτέρω διαπιστωθεῖσαι ἐπὶ μέρους διδασκαλίαι τοῦ Πανθεϊσμοῦ εὑρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ δεδομένα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐμπειρίας καὶ εἶναι ἐνίοτε λογικῶς ἀντιφατικαί.

1) Ἡ διδασκομένη ἑνότης Θεοῦ καὶ κόσμου καθιστᾷ περιττὴν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, διότι Θεὸς μὴ ἔχων αὐτοτέλειαν ἔναντι τῆς Δημιουργίας δὲν εἶναι Θεός, ἀλλ' ἁπλῶς μέρος τῆς Δημιουργίας. Ἀφ' ἧς ὁ Πανθεϊσμὸς ἐπιχειρεῖ νὰ διαστείλῃ τὸν Θεὸν ἔναντι τοῦ κόσμου ἀνατρέπει ἑαυτόν.

Τοῦ κόσμου θεωρουμένου ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἀκοσμικοῦ Πανθεϊσμοῦ, καθ' ὃν μόνον τὸ πνεῦμα πράγματι ὑφίσταται, ἐνῷ ἡ ὕλη εἶναι ἔκφανσις τοῦ πνεύματος, παραμένει ἀνεξήγητος ἡ δημιουργία τῆς ὕλης. Θεωρουμένου δὲ ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ φυσιοκρατικοῦ Πανθεϊσμοῦ, καθ' ὃν μόνον ὁ ὑλικὸς κόσμος ὑπάρχει, παραμένει ἀνεξήγητον πῶς ἐγεννήθη τὸ πνεῦμα. Εἶναι δὲ διαπιστωμένον ὅτι τό πνεῦμα καὶ ἡ ὕλη εἶναι ἑτεροειδῆ, καθ' ὅσον τὸ πρῶτον ὑπάρχει ἐν χρόνῳ μόνον καὶ δύναται νὰ προϋπάρχῃ αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ὕλη μόνον ἐν χρόνῳ, τόπῳ καὶ χρονοχώρῳ δύναται νὰ ὑπάρχῃ.

3) Ἐὰν ὁ κόσμος εἶναι ἀπορροή τῆς θείας οὐσίας, τότε πᾶν τὸ ἐπὶ γῆς συμβαῖνον φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν Θείαν Οὐσίαν. Τοῦτο ὅμως δεχόμενοι καθιστῶμεν τὸν Θεὸν ὑπεύθυνον ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κακῶν, ὅπερ ἀνατρέπει τῶν παναγαθότητα αὐτοῦ, καὶ ὅλων τῶν γεννωμένων τεράτων, ὅπερ ἀνατρέπει τὴν παντοδυναμίαν του.

4) Ἡ ἀναγκαία ὑπαγωγὴ τοῦ αἰωνίου γίγνεσθαι, κατὰ τὸν Πανθεϊσμὸν, ὑπό τὸν μηχανισμὸν τῆς αἰτιότητος αἴρει τήν ἐν φύσει σκοπιμότητα. Ἀλλὰ σήμερον εἶναι ἀναμφισβήτητος ἡ διαπίστωσις τῆς σκοπιμότητος οὐ μόνον εἰς τὸν χῶρον τῶν ψυχολογικῶν καὶ βιολογικῶν φαινομένων ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς μετὰ τὸν νόμον τοῦ Heisemberg περὶ ἀπροσδιοριστίας πιθανολογεῖται. Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία. ἐξαιρέσει τοῦ κύκλου τῆς Βιέννης Schlick, Reichenbanck, Carnapis), ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα τελολογικῶς. Οὕτως ἡ πανθεϊστικὴ διδασκαλία διαψεύδεται καὶ καταρρέει ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν συγχρόνων φυσικῶν ἐπιστημῶν.

5) Ὁ Πανθεϊσμὸς ἀποκλείει τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως. Ἀλλ' οὕτω αἴρεται ἡ ἠθικὴ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον. Διότι τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του φέρει ἡ ἐν ἡμῖν θεία οὐσία. Ἡ ἀποδοχὴ μεταθανατίου κρίσεως θὰ ἦγεν εἰς τὴν ἄτοπον

ἐκδοχὴν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ καταδικάζῃ ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα μετὰ θάνατον.

Ἡ ἀνατροπὴ ὅμως τῆς θέσεως εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἀνατρέπει τὴν ἠθικὴν τοῦ κόσμου τούτου, διότι ἡ ἔλλειψις προσωπικῆς ἀθανάτου ψυχῆς καὶ εὐθύνης καθιστᾶ τὸν ἄνθρωπον ἓν φυσικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν ἀτέρμονα ἱεραρχίαν τῆς ἀνελίξεως καὶ ἐξομοιοῖ αὐτὸν πρὸς ἁπλῆν φυσικὴν δύναμιν.

Παρὰ τὰς ἀντιφάσεις καὶ συγχύσεις, ἃς ἐμφανίζει ὁ Πανθεϊσμός, ἔσχε πολλοὺς ὀπαδοὺς μεταξὺ τῶν φιλοσόφων καὶ ποιητῶν. Οἱ μὲν φιλόσοφοι ρέπουν, εἴτε διότι ἀπὸ ψυχοσυνθέσεως ἀποδίδουν μείζονα σημασίαν εἰς τὰς ἀντικειμενικὰς ἀξίας παρὰ εἰς τὴν προσωπικότητά των καὶ ἕνεκα τούτου ἔχουν ἔντονον τὸ αἴσθημα τῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρχήν, εἴτε διότι ὑπερισχύει παρ' αὐτοῖς μυστικὴ διάθεσις ὠθοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ἰδίας των προσωπικότητος καὶ τὴν ἀπορρόφησίν της ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρχήν. Οἱ καλλιτέχναι ἐξ ἑτέρου αἰσθηματικῶς ἐρευνῶντες τὸ θέμα καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐκφράσεων, ἀναζητοῦν τὴν εἰς τὴν ἁρμονίαν τῆς ὑλικῆς δημιουργίας των παρουσίαν τοῦ Θεοῦ.

V

Πανενθεϊσμός

Θεμελιῶδες δίδαγμα αὐτοῦ εἶναι ἡ πλήρης διαστολὴ Θεοῦ καὶ κόσμου. Πρόκειται περὶ αὐτοτελῶν καὶ διακεκριμένων ὑπάρξεων. Αἱ ἐπὶ μέρους συνέπειαι τῆς διδασκαλίας ταύτης εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

1. Ο Θεὸς εἶναι πνεῦμα, ἀΐδιον, παντοδύναμον, προϋπάρχον τῆς ὕλης, ἐνῷ αὕτη ἔχει ὡρισμένην ἐν χρόνῳ δημιουργίαν.

2. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τμῆμα τῆς θείας οὐσίας, ἀλλ' ἔργον αὐτοῦ. Ὁ κόσμος δὲ διακρίνεται εἰς πνευματικὸν καὶ ὑλικόν.

Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δὲν εἶναι τμῆμα τῆς θείας οὐσίας, εἶναι πνευματικὸν κατασκεύασμα. «Λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον πνοὴν ζωῆς καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν».

Ὅταν δὲ ἡ Γένεσις λέγει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεου, δὲν λέγει ὅτι ἐπλάσθη ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδενός. Ὡς δὲ παρατηρεῖ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ Δαμασκηνὸς «τὸ μὲν κατ' εἰκόνα δηλοῖ τὴν αὐτεξούσιον (δηλ. τὴν πνευματικὴν φύσιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὕλην), τό δὲ καθ' ὁμοίωσιν τὴν τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοίωσιν». Ἐπίσης Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Στρωματεῖς Β. 19) «τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν οὐ τό κατὰ τὸ σῶμα μηνύεται. οὐ γὰρ θέμις θνητὸν ἀθανάτῳ ἐξομοιοῦσθαι, ἀλλ' ἡ κατὰ νοῦν καὶ λογισμόν».

3. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ κατὰ θείαν παραχώρησιν εἶναι ἐλευθέρα καὶ αὐτεξούσιος. Ἐντεῦθεν ὁ ἄνθρωπος φέρει ἁπάσας τὰς εὐθύνας τῶν πράξεών του. Ὡς πνευματικὴ φύσις ἡ ψυχὴ μετὰ θάνατον, ὑποδηλοῦντα διάλυσιν τοῦ ὑλικοῦ σαρκίου, ἐπιζῇ μετὰ συνειδήσεως τῆς ἰδίας της προσωπικότητος καὶ δὲν ἀπορροφᾶται ὑπὸ τοῦ θείου, ὡς διάφορος ἐκείνου κατ' οὐσίαν· Ὡς διακεκριμένη δὲ καὶ αὐτεξούσιος οὐσία εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ.

4. Παρὰ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου, ὑφίσταται ἀληθὴς ἐποπτεία τοῦ πρώτου ἐπ' αὐτοῦ, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ τῆς θείας Προνοίας. Ὡς δὲ ὁρίζει ταύτην ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς «πρόνοια τοίνυν ἐστὶν ἡ ἐκ Θεοῦ εἰς τὰ ὄντα γενομένη ἐπιμέλεια. καὶ πάλιν πρόνοια ἔστι βούλησις Θεοῦ, δι' ἣν πάντα τὰ ὄντα τὴν πρόσφορον διεξαγωγὴν λαμβάνει». Διὰ τῆς Θείας Προνοίας δὲν ἑνοῦται ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν μετὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀλλὰ τείνει ὡς πατὴρ

χεῖρα βοηθείας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτεξούσιος καὶ κύριος τῆς τύχης του δύναται νὰ ἀποδεχθῇ ἢ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν θείαν χάριν καὶ συνδρομήν. Τὴν τοιαύτην σχέσιν ἐκφράζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγει πρὸς τοὺς Ἀθηναίούς (Πραξ. ΙΖ΄ 28) «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος λέγων «Omnia sunt in Deo et tamen ipse Deus omnium locus nonest» (Τὰ πάντα ἐν τῷ Θεῷ εἰσὶ καὶ ὅμως ὁ Θεὸς δὲν εἶναι τόπος τῶν πάντων).

Ὁλόκληρος ἡ δημιουργία, ἀπὸ τῆς νεκρᾶς ὕλης μέχρι τῶν ἀΰλων πνευμάτων, κινεῖται μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ θείου σχεδίου.

5) Ἡ ἀνέλιξις τῆς δημιουργίας κατὰ τὸν πανενθεϊσμόν, ἰδίᾳ τὸν χριστιανικόν, κινεῖται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τὸ μὲν τῶν ἀναλλοιώτων φυσικῶν νόμων (αἰτιοκρατία), οὓς ὁ Θεὸς ἔθηκεν ἐπὶ τῆς δημιουργίας, τὸ δὲ ὑπο τῆς θείας προνοίας, ἥτις κατ' οἰκονομίαν παρεμβαίνει καὶ ἐπενεργεῖ εἰς βελτίωσιν καὶ ὑποβοήθησιν τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως (τελολογία).

Ἡ συνδρομὴ τῆς αἰτιοκρατίας καὶ τῆς τελολογίας ἐν τῇ διακυβερνήσει τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ δίδαγμα οὐ μόνον τῆς προσωπικῆς ἡμῶν ἐμπειρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας. Ἐκ τῆς συνδρομῆς καὶ ἀλληλεπιδράσεως τῆς αἰτιότητος καὶ τῆς σκοπιμότητος ἐξηγεῖται τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ τὰ τέρατα ἐν τῇ φύσει.

Μεταξὺ τῶν πανενθεϊστῶν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὸν Σκῶτον Ἐριγένην, τὸν Νικόλαον Κουζᾶνον, τὸν Καμπανελλᾶ, Μαλεμβράγχιον, Φέχτερ, Φίχτε, Λόκε, Βούντ, Παῦλσεν, Ὄϋκεν κ.λ.π.

ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΖΩΗΣ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΙΟΓΚΙ

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Yoga Vedanda ὑπὸ τὴν προεδρεία τοῦ SWAMIJI SIVANANDA

Ἕνας νέος μαθητὴς ρώτησε τὸν Σουάμιτζη ἄν θὰ μποροῦσε νὰ τηρήση ἀπόλυτη σιωπὴ τὴν ἐπόμενη ἡμέρα. Ὁ Σουάμιτζη ἀπάντησε: «Μὴ σωπαίνεις τελείως στὴν Ἀσρὰμ (Σχολή). Ἀπόφευγε μόνο νὰ συζητᾶς πολύ. Μίλα λίγο.»

Ὁ Σουάμιτζη μᾶς διδάσκει ὅτι γιὰ νὰ τάξη κανεὶς νὰ τηρήση ἀπόλυτη σιωπή, τὸ πράττει μόνον ὅταν ἀποκτήση τὸν ἔλεγχο στὸ ὄργανο τοῦ λόγου.

Ὁ Σουάμιτζη, καθὼς εἶναι γνωστό, συνιστᾶ τὴν μέση ὁδὸ σὲ ὅλα τὰ ζητήματα. Καὶ ἡ μέση ὁδὸς εἶναι ἡ δυσκολώτερη. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ φθάση στὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ἄκρον κάθε ζητήματος, ἀλλὰ τὸ πιὸ δύσκολο εἶναι νὰ κρατηθῇ στὴ μέση ὁδό. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ μεγαλύτερο αὐτοέλεγχο, παρὰ ἡ πλήρης ἀποφυγὴ ἑνὸς ὡρισμένου πράγματος. Καὶ ὁ Σουάμιτζη ζητάει ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του νὰ ἐφαρμόζουν τὴν «μέση ὁδό».

Ὁ Σουάμιτζη ἐπίσης ὑποστηρίζει ὅτι στὴν Ἀσρὰμ ἡ πιὸ ἐνδιαφέρουσα Σαντχάνα (ἄσκησις) εἶναι ἡ ὑπηρεσία. Ὄχι πὼς δὲν πρέπει νὰ ἐφαρ-

Siddhasana Padmasana Svastikasana

Τρεῖς ἀπὸ τὶς ἀναρίθμητες στάσεις τῶν Γιόγκι πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀναπνοῆς. Ἡ μεσαία εἶναι ἡ οἰκεία στάσις τοῦ Βούδδα.

μόζη κανεὶς ἄλλες Σαντχάνα —ἀλλὰ νὰ τὶς θεωρεῖ βοηθητικὲς γιὰ τὴν ὑπηρεσία. Αἱ μέθοδοι τοῦ Διαλογισμοῦ, τῆς Πραναγιὰμ (Γιόγκα τῆς ἀναπνοῆς) κτλ. εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ νὰ δώσουν στὸν ἀσκούμενο δύναμι γιὰ περισσότερο ἀποτελεσματικὴ ὑπηρεσία. Δὲν πρέπει ὅμως μ' αὐτὲς τὶς ἀσκήσεις ν' ἀποβλέπη κανεὶς σὲ θέσι ἀνώτερη ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐξασφαλίζει ἡ ὑπηρεσία. Ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὑπηρεσίας. Ἡ ὑπηρεσία εἶναι ὁ σκοπὸς—οἱ διάφορες Σαντχάνα τὰ μέσα.

Μὴ βλάπτης ἄλλους.

Ἕνα ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Σχολῆς ἔγραψε τοῦ Σουάμιτζη νὰ τοῦ στείλη μιὰ ἰδιαίτερη Μάντρα (τῦπο διαλογισμοῦ). Ὁ Σουάμιτζη ἔδωσε ἐντολὴ στὸ γραφεῖο νὰ στείλουν τὴν Μάντρα. Ὅταν, ὅμως, ἔφεραν τὸ γράμμα γιὰ νὰ τὸ ὑπογράψη, ὁ Σουάμιτζη διάβασε τὴν Μάντρα, καὶ εἶδε ὅτι ἀπέβλεπε στὴν καταστροφὴ ἐχθρῶν. «Νομίζω, εἶπε πὼς δὲν πρέπει νὰ τὴ στείλουμε», καὶ εἰδοποίησε τὸ γράφεῖο νὰ τὴν κρατήση.

Ἔτσι ὁ Σουάμιτζη ἐδίδαξε ὅτι δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιῆ κανεὶς τὴν Μάντρα γιὰ νὰ βλάψη ἄλλον.

Ὁ Φακιρισμός δὲν ὁδηγεῖ στὴ λύτρωσι.

Ἡ κόμησσα Μάγιο, ἐπισκέπτρια τῆς Ἀσράμ, θέλησε νὰ μάθη ἀπὸ τὸν Σουάμιτζη τὴν τεχνικὴ τοῦ φακιρισμοῦ καὶ συγκεκριμένα πῶς μπορῆ κανεὶς ν' ἀνασηκώση ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὸ κορμὶ του ἀλύγιστο. Ὁ Σουάμιτζη ἀπάντησε ἀμέσως: «Αὐτὸ τὸ σήκωμα δὲν μπορεῖ νὰ σᾶς δώση τὴ λύτρωσι. Μὴν καταφεύγετε στὸν φακιρισμό. Ἐπαναλαμβάνετε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Ἡ κόμησσα Μάγιο ἐξήγησε ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους της ἤθελε τὴν πληροφορία. Ὁ Σουάμιτζη εἶπε: «Πέστε του νὰ ἐφαρμόζη τὴν Πραναγιὰμ καί νὰ τρώη ἐλαφρά. Ἀλλὰ τί χρησιμότητα ἔχει τὸ ἀλύγιστο σήκωμα; Μαζεύει περιέργους γύρω σας. Δὲν συντελεῖ σὲ τίποτε τὸ καλό. Δὲν σᾶς ὁδηγεῖ στὴ λύτρωσι».

Ὄχι μόνον τὸ σήκωμα ἀπὸ τὸ ἔδαφος, μὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐντυπωσιακὰ φερσίματα καταδικάζονται ἀπὸ τὸν Σουάμιτζη σὰν ἐμπόδια στὴν πνευματικὴ ἀτραπό, καὶ συνιστᾶ στοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ δελεάζωνται, οὔτε νὰ τὰ ἐκτελοῦν δημοσίᾳ.

Τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἶναι ἀπατηλά.

Ὅταν ὁ Σουάμιτζη πήγαινε στὸ Σατσάγκ, ἡ κόμησσα Μάγιο τὸν συνάντησε στὸ δρόμο καὶ εἶπε: «Μόλις, περάσαμε ἀπὸ τὴν κρεμαστὴ γέφυρα. Τί ὄμορφη ποὺ εἶναι καὶ ὅλα τὰ μέρη τριγύρω». «Καὶ τὶ ἀπατηλά», πρόσθεσε ἀμέσως ὁ Σουάμιτζη, θέλοντας νὰ ὑποσημειώση ὅτι εἶναι μάταιο νὰ ψάχνη κανεὶς γιὰ χαρὲς σὲ ὄμορφες σκηνὲς καὶ πράγματα τοῦ κόσμου, ποὺ

ὅλα τους εἶναι βραχύζωα καὶ ἀπατηλά.

Φιλοσοφία τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς διδασκαλίας του, ὁ Σουάμιτζη εἶπε: «Τὸ νόημα τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ὑπηρετῆς, νὰ δίνης, νὰ συγχωρῆς, νὰ ἐλέγχης τὸ νοῦ, νὰ παλεύῃς γιὰ τελειοποίησι. Ζωὴ σημαίνει ν' ἀγαπᾶς τὰ πάντα, νὰ κάνης ἄλλους εὐτυχεῖς, νὰ συμμερίζεσαι τοῦ ἄλλου τὰ κτήματα. Ζωὴ σημαίνει εὐγένεια, ἀγνότητα, γενναιότητα». Ὕστερα ἀπὸ λίγη σιωπή, ὁ Σουάμιτζη πρόσθεσε: «Ἂν τὰ κάμης αὐτὰ ὅλα, θὰ κερδίσης εἰρήνη καὶ ἀθανασία!»

Ὁ Θεὸς διαβλέπει τὶς ἀνθρώπινες σκέψεις.

Ὁ Σουάμιτζη περνοῦσε ἐμπρὸς ἀπὸ ἕνα κτίριο, ὅταν παρετήρησε ὅτι ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ εἶχε μιὰ εἰδικὴ κουρτίνα, μέσον τῆς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι μέσα στὸ σπίτι μποροῦσαν νὰ βλέπουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ περνοῦσαν ἀπ' ἔξω, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἀπ' ἔξω δὲν μποροῦσαν νὰ ἰδοῦν τοὺς ἀνθρώπους μέσα στὸ σπίτι. Καὶ εἶπε ὁ Σουάμιτζη: «Αὐτοὶ μᾶς βλέπουν, ἐνῶ ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς ἰδοῦμε. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ βλέπη τὶς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῆ τὸ Θεό».

Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι ἄγνοια.

Ο κ. Χάνς εἶχε ἀναφέρει, σὲ μιὰ ὁμιλία του, τὴ Γιόγκα σὰν «ἐπιστήμη». Ὁ Σουάμιτζη τὸν εὐχαρίστησε καὶ εἶπε: «Ἡ Γιόγκα εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Λαμβάνει ὑπ' ὄψει της καὶ τὶς τρεῖς καταστάσεις — ἐγρήγορσι, ὄνειρο, καὶ ὕπνο. Ἡ ἐπιστήμη βασίζεται μόνον στὴν πεῖρα τῆς ἐγρηγόρσεως. Οἱ ἀνακαλύψεις τῆς ἐπιστήμης ἐλέγχονται πολλάκις ἀνακριβεῖς ἀπὸ μεταγενέστερες ἀνακαλύψεις. Οἱ ἐπιστήμονες συχνὰ λέγουν σήμερα καὶ ἀντιλέγουν αὔριο. Τὰ εὑρήματά τους δὲν ἔχουν διαρκῆ ἀξία. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἄγνοια».

Ἡ τεχνικὴ τῆς ἀγάπης

Ὁ Σουάμιτζη ἀποσπᾶ ἐργασία ἀπὸ ἄλλους μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐνθάρρυνσι, ὄχι μὲ παρατηρήσεις καὶ ἀπειλές, ὅπως γίνεται στὶς ἐπιχειρήσεις. Ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Σουάμιτζη εἶναι ἡ σωστὴ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τό γεγονὸς ὅτι ἄνθρωποι μὲ μικρὰ προσόντα ἢ ἱκανότητες ἔρχονται στὴν Ἀσρὰμ καὶ μέσα σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα λάμπουν σὰν διαμάντια σὲ διαφόρους τομεῖς. Στὴν Ἀσρὰμ γιὰ κάθε τέχνη ἢ ἐπιστήμη ὁ Σουάμιτζη σπάνια δίνει λεπτομερεῖς ὁδηγίες καὶ τὸ πιὸ θαυμαστὸ πρᾶγμα εἶναι ὅτι σπουδασταὶ μελετοῦν τὶς πιὸ περίπλοκες τεχνικές.

Μὴν προσκολλᾶσθε σὲ τίποτε.

Ὁ Σουάμιτζη γύρισε στὸ σπίτι του ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐργασία στὸ γραφεῖο. Στὸ δρόμο ἀντάμωσε τὸν Σουντα-

νάντα, ὁ ὁποῖος ἐρχόταν μὲ ἕνα κύπελλο στὸ χέρι.

«Παίρνεις τὸ φαγητό σου σ' αὐτὸ τὸ κύπελλο μόνον;», ρώτησε ὁ Σουάμιτζη.

«Μάλιστα, Σουάμιτζη», ἀπάντησε ὁ Σουντανάντα.

«Πολὺ καλὰ κάνεις» παρετήρησε ὁ Σουάμιτζη (γιατὶ ἕνα κύπελλο δείχνει ἁπλότητα), ἀλλά, πρόσθεσε, θὰ μποροῦσε καμμιὰ φορὰ νά τὸ παίρνης καὶ σέ πιᾶτο» (ἴσως γιὰ νὰ ἀποφύγη τὴν προσκόλλησι στὸ κύπελλο!).

Ἀπόσπασις—Προσήλωσις.

Ὁ Καλιανάντα τὸν ρώτησε: «Σουάμιτζη, ἔχετε γράψει πάνω ἀπὸ διακόσια βιβλία. Τὰ διδάγματά σας εἶναι τόσο πολλά, ὥστε τὰ χάνω καὶ δὲν ξέρω ποιὸ εἶναι καλύτερα ν' ἀκολουθήσω. Μπορεῖτε νὰ μὲ βοηθήσετε;»

Ὁ Σουάμιτζη εἶπε:

«Ἀπόσπασις— Προσήλωσις».

Ὁ Καλιανάντα ρώτησε:

«Τίποτε ἄλλο, Σουάμιτζη;»

Καὶ ὁ Σουάμιτζη εἶπε:

«Τίποτε ἄλλο. Ἀπόσπασις —προσήλωσις. Αὐτὸ περιέχει ὅλα τὰ διδάγματα. Τὰ διακόσια βιβλία ποὺ ἔγραψα δὲν εἶναι παρὰ σχόλια πάνω σ' αὐτό. Ἀπόσπασε τὸ νοῦ ἀπὸ σκέψεις τῶν ἀντικειμένων. Ἀπόσπασε τὸ νοῦ ἀπὸ κάθε ὑπερβολικὴ τάσι, ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ γνῶσι, ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς δυάδος. «Ἀπόσπασις»—ἡ λέξις αὐτὴ μονάχη της συνοψίζει τὴν οὐσία ὅλων τῶν γραφῶν καὶ ὅλων τῶν Σαντχάνα. «Προσήλωσις»—εἶναι ἡ λέξις ποὺ ἐξηγεῖ, ἀλλὰ καὶ διευκολύνει τὴν «ἀπόσπασι». Προσήλωσε τὸ νοῦ στὸν Κύριο. Προσήλωσε τὸ νοῦ «εἰς Αὐτόν». Προσήλωσε τὸ νοῦ στὴν ὑποκειμενικὴ γνῶσι, τὴν μὴ—δυαδικὴ συναίσθησι. Στὴν ἐξέλιξι αὐτῆς τῆς προσηλώσεως, συντελεῖται ἡ ἀπόσπασις. Ἡ ἀπόσπασις τοῦ νοῦ ἀπὸ ἀντικειμενικὲς τάσεις δὲν εἶναι δυνατὴ δίχως προσήλωσι τοῦ νοῦ σὲ θεία συνείδησι ἢ αὐτογνωσία. «Ἀπόσπασις» καὶ «Προσήλωσις» μοιάζουν μὲ τὶς δύο ὄψεις ἑνὸς νομίσματος· ὅπου ὑπάρχει ἡ μία ὑφίσταται καὶ ἡ ἄλλη.

«Ἡ Κάρμα, ἡ Βάκτι, ἡ Ράγια, ἡ Γνάνα καὶ ἄλλες Γιόγκα δὲν εἶναι παρὰ ποικίλες μορφὲς τῆς μοναδικῆς διαδικασίας τοῦ «Ἀποσπάσου—Προσηλώσου». Εἶναι βοηθοὶ στὴν διευκόλυνσι αὐτῆς τῆς μοναδικῆς μεθόδου. Ὁ συνηθισμένος ἄνθρωπος προσηλώνει τὸ νοῦ του στὴν ἐργασία κ' ἔτσι τὸ ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ δόλωμα τῶν ἀντικειμένων. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἀσκητὴς τῆς Βάκτι κρατάει τὸ νοῦ του προσηλωμένο στὴν ἐπανάληψι τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου καὶ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς εὐλαβείας, ἐλευθερώνοντάς το ἔτσι ἀπὸ τὶς ἐγκόσμιες σκέψεις. Τό ἴδιο καὶ οἱ ἀσκηταὶ σὲ ἄλλα εἴδη Γιόγκας προσηλώνουν τὸ νοῦ ὁ καθένας στὸ εἶδος τῆς ἀσκήσεως καὶ τὸ ἀποσποῦν ἀπὸ τὶς αἰσθησιακὲς σκέψεις. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Σαντχάνα τελικὰ ὁδηγεῖ στὴν προσήλωσι στὸν Κύριο

ἤ Αὐτὸν κι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα ὅλων τῶν Γιόγκα. Τώρα, ἐννοήσατε ;»

Ὁ Καλιανάντα εἶπε :

«Μάλιστα, Σουάμιτζη».

Ἀγάπα λίγο, ἀλλά ἀγάπα ἐπὶ πολύ.

Ἦταν μιὰ γυναῖκα ποὺ γιὰ λίγον καιρὸ διατηροῦσε καλὲς σχέσεις μέ τὴν Ἀσρὰμ. Ἀργότερα οἱ σχέσεις ἔσπασαν. Καὶ ὁ Σουάμιτζη παρετήρησε : «Τέτοια εἶναι ἡ φύσις τοῦ κόσμου. Οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ μερικὸν καιρό. Ὕστερα ἔρχεται ἡ προστριβή. Δὲν εἶναι καλὸ αὐτό. Ἀγαπᾶτε λίγο, ἀλλά ἀγαπᾶτε ἐπὶ πολύ». Ὁ Σουάμιτζη πρόσθεσε : «Μόνον ἕνας Ἅγιος μπορεῖ ν' ἀγαπᾶ ὅλους καὶ γιὰ πάντα».

Καθημερινή ρουτίνα.

Ὁ Σουάμιτζη εἶναι πολὺ τακτικὸς στὶς ὧρες του. Στὶς 9 τὸ πρωῒ βρίσκεται στὸ γραφεῖο καὶ στὶς 6.30 τὸ ἀπόγευμα στὴν αἴθουσα. Εἶναι ταχύτατος στὴν ἐργασία του. Γράφει πολὺ γρήγορα. Διαβάζει τὶς ἐφημερίδες ποὺ ἔχουν ἄρθρα κλπ. πολὺ γρήγορα. Σὲ ὅλα του εἶναι ταχὺς καὶ ἔχει ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν ἴδια ἀπαίτησι.

Σχετικά μὲ τὴ δίαιτα λέει : «Ὁ καθένας θά ἔπρεπε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν ἑαυτὸ του νά δέχεται ὅποια τροφὴ τοῦ τυχαίνει. Ἀκόμη καὶ πέτρες θὰ ἔπρεπε νά μπορῇ κανεὶς νὰ χωνεύῃ. Ὅταν ἕνας ζῇ μόνον μὲ γάλα, δὲν θὰ μπορῇ ἀργότερα νὰ πάρῃ ἄλλο εἶδος τροφῆς. Ἐγὼ τρώγω ἀπὸ ὅλα, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα νηστεύω. Αὐτὴ εἶναι ἡ μέθοδός μου !»

Τὰ γένεια, ὁ Σουάμιτζη τὰ θεωρεῖ ἀκάθαρτη συνήθεια. Ἕνας σπουδαστὴς ποὺ διατηροῦσε μακριὰ γενειάδα, ἕνα πρωῒ παρουσιάσθηκε ξυρισμένος. Ὁ Σουάμιτζη τοῦ πρόσφερε φυστίκια καὶ εἶπε : «Τ ώ ρ α φ α ί ν ε σ α ι καθαρός».

Θεωρεῖ τὸν χρόνο πολύτιμο καὶ δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ τὸν χαιρετοῦν οἱ ἐπισκέπται μὲ ὑποκλίσεις.

Καὶ ὁ ἴδιος ἀποφεύγει νὰ σπαταλᾷ τὸν χρόνο τῶν ἄλλων. Στὴ συνάθροισι, ἄν καὶ φθάνει κατάκοπος ἀπὸ τὶς περιπατητικὲς συζητήσεις, ἐννοεῖ ν' ἀρχίσῃ τὴν ὁμιλία του ἀμέσως μόλις καθήσῃ στὴν ἕδρα καὶ θέλει ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς νά ἔχει τελειώσει στὸ γραμμόφωνο ἡ προσευχὴ ἤ τὸ ᾆσμα. Πρὶν ἀπὸ τὴ συνάθροισι ὁ ἁρμόδιος πρέπει, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ Σουάμιτζη, νὰ ἔχῃ κάμῃ τὴν ἐπιλογὴ τῶν δίσκων, νὰ ἔχῃ ἀλλάξει τὶς βελόνες, κανονίσει τὸ γραμμόφωνο κλπ. ὥστε νά μὴν παρατηρηθῇ καμμιὰ χασμωδία. Σ' αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ διαβάσουν ἀπὸ τὴν Μπαγκαβάντ ἤ τὴν Ραμαγιάνα, συνιστᾶ νὰ εἶναι προετοιμασμένοι, ἔχοντας ἀφαιρέσει τὴν θήκη, στὴν ὁποία συνήθως κλείνονται αὐτὰ τὰ βιβλία, καὶ νὰ ἔχουν σημάδι στὴ σελίδα ποὺ θά διαβά-

σουν, ὥστε νὰ μὴ ψάχνουν τὴν τελευταία στιγμή.

Καθημερινῶς ὁ Σουάμιτζη ἐξακολουθεῖ τὴν Γιόγκα τῆς Συνθέσεως. Ἀνταποκρίνεται στὰ διάφορα θέματα τῆς ρουτίνας, στὴν ὡρισμένη ὥρα, χωρὶς νὰ παραλείπη τίποτε, ὅση καὶ νἄναι ἡ ἐργασία ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν. Τάξις, ἀκρίβεια, ταχύτης, προσεκτικὴ διατήρησις ἄρθρων, ἀσμάτων κλπ. ὄχι ἐξαντλητικὴ δίαιτα, ξύρισμα, προετοιμασία στὸ καθῆκον, ὄχι σπατάλη τοῦ χρόνου τῶν ἄλλων καὶ ἐφαρμογὴ τῆς Γιόγκα τῆς Συνθέσεως, αὐτὰ εἶναι τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἐπιστήμης τοῦ Σιβανάντα.

Ἐσωτερικὰ κακά.

Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ τὸ Νότο ἔφθασε γιὰ προσκύνημα στὴν Ἀσράμ. Ὁ Σουάμιτζη τοὺς ρώτησε: «Τὶ ἐγκαταλείψατε σὰν σημάδι τῆς ἐπισκέψεώς σας στὸ Μπενάρες;». (Διότι εἶναι ἔθιμο, ποὺ ἐπικρατεῖ ἀκόμη, νὰ ἐγκαταλείπουν κάτι ὅσοι ἐπισκέπτονται τὸ Μπενάρες. Κάνουν, συνήθως, τάξιμο νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν κάτι σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ ἤ μόνον ἐπὶ ἕνα χρόνο). Ἕνας ἐπισκέπτης ἀπάντησε ὅτι παραιτήθηκε ἀπὸ κάποιο φαγητό. Τότε ὁ Σουάμιτζη εἶπε: «Τὶ χρησιμεύει νὰ ἐγκαταλείπη κανεὶς τέτοια πράγματα; Ἐγκαταλείψατε τὴν ὀργή. Δὲν εἶναι σπουδαῖο νὰ παραιτῆται κανεὶς ἀπὸ ἐξωτερικὰ πράγματα. Τὰ ἐσωτετερικὰ ἐλαττώματα πρέπει νὰ ἐγκαταλείψη».

Εἰς τὸ σύμβολον ὑφίσταται πάντοτε, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐδιακρίτως καὶ εὐθέως, μιὰ συμπύκνωσις, μιὰ ἀποκάλυψις τοῦ ἀπείρου. Τὸ ἄπειρον ἐκδηλώνεται στὸ πεπερασμένον γιὰ νὰ καταστῇ ὁρατόν. Τὸ σύμπαν εἶναι ἕνα εὐρὺ σύμβολον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ οἶκος ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἀνεγείρει εἶναι μόνον μιὰ ὑλοποίησις τῆς σκέψεώς του, ταυτοχρόνως πραγματικὸς καὶ συμβολικός.

ΚΑΡΛΑ·Υ·Λ

Τὸ νὰ ζῇ κανεὶς μόνον, δὲν ἀρκεῖ... Τούτη τὴν ἐποχή, ποὺ ἡ βία, ντυμένη καὶ μὲ πλαστότητα, εἶναι, παρὰ φύσιν, καθισμένη στὸ θρόνο τοῦ κόσμου, ἐπιμένω στὴν πεποίθησί μου ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ ἀνεπιθετικότης, ἡ πραότης καὶ ἡ καλωσύνη παραμένουν οἱ ὑπέρτατες ἀξίες.

Σ' αὐτὲς ἀνήκει ὁ κόσμος, φθάνει ἕνας ἐπαρκὴς ἀριθμὸς ἀτόμων νὰ καταστοῦν ἱκανοὶ νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ζοῦν ἁγνά, δυνατὰ καὶ σταθερά, σκέψεις ἀγάπης καὶ ἀλήθειας, ἀνεπιθετικότητος καὶ πραότητος.

ΑΛΜΠΕΡ ΣΒΑ·Ι·ΤΣΕΡ

ΑΛ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΙΛΙΣΟΣ

Πνευματικόν κέντρον τῆς ἀρχαιότητος

Ὁ περίφημος ποταμὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν Ἰλισὸς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔπαυσε νὰ μνημονεύεται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς ὡς μεταφορικὴ εἰκών, ἐκτάκτως ζωηρὰ καὶ ἰδιαίτερα βαρυσήμαντη. Πράγματι ὁ μικρὸς τὴν κοίτην ποταμὸς αὐτός, πνευματωμένος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν θρησκευτικὴν μυστηριακὴν παράδοσιν, μετουσίωσεν εἰς τὸ ὄνομά του ἐξαιρετικὴν ἀκτινοβολίαν — τὴν ἀνυπέρβλητον πνευματικότητα τῶν Ἀθηνῶν — καὶ εἰς τὰς ὄχθας του ἐξετυλίχθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα σπουδαία ἑορταστικὴ καὶ μυσταγωγικὴ κίνησις.

Ὁ Σωκράτης

Ἐσημείωσε τὴν ἐπιτυχίαν αὐτήν, ὄχι μόνον κατὰ μεταφορικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ κυριολεξίαν. Ὄντως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισοῦ ἡ πνευματικὴ ἀκτινοβολία ἀνεπτύχθη κατὰ τρόπον συγκεκριμένον, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ μεγάλαι θρησκευτικαὶ καὶ μυστηριακαὶ τελετουργίαι ἤντλησαν ἔκτακτον αἴγλην ἀπὸ τὸ ὡραῖον καὶ ἐξαίρετον τοπίον τοῦ Ἰλισοῦ, ἀπὸ τὸ ἐκεῖ εἰδυλλιακὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἡ τέχνη τοῦ Πλάτωνος κατώρθωσε νὰ ἐμφανίσῃ μὲ τόσην λιτότητα.

Αἱ ὄχθαι αὐταὶ ἐξετείνοντο ὄχι εἰς ὅλον τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λοφώδη περιοχήν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Στάδιον ἕως τὴν ὁδὸν τῆς Ἀναπαύσεως καὶ ἡ ὁποία ὠνομάζετο Ἄγρα ἢ Ἄγραι.

Εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν ἔκτασιν, τὸ ὡραῖον αὐτὸ τοπίον, ἠρέσκοντο νὰ διατρίβουν αἱ Ἰλισιάδες Μοῦσαι, τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἱερὸν καὶ βωμός. Ἐδῶ ἀνεπαύ-

ετο ἀπὸ τὸν μανιώδη δρόμον του ὁ ἄνεμος Βορέας καὶ ἰδὼν κάποτε τὴν ὡραίαν κόρην τοῦ Ἐρεχθέως, τὴν ἀνήρπασεν. Ἐπίσης ἐδῶ ὑψώνοντο ἄλλα περικαλλῆ κτίρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς θεοὺς καὶ ἥρωας. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα ἦσαν, ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἰλισιάδων Μουσῶν, τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων ὀνομάζει «Μουσεῖον» ὁ ναὸς τοῦ Ἰλισοῦ, ὅπου ἐλατρεύετο ὁ Ἰλισὸς ὡς ἥρως, ὁ ὁποῖος παριστάνεται προσωποποιημένος μὲ μορφὴν νεανίου εἰς τὸ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος, ἔχων πλησίον του μίαν νύμφην, πιθανῶς τὴν Καλλιρόην. Ὡσαύτως εἰς τὸ περὶ τὸν Ἀρδηττὸν κέντρον ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Ἑλικωνίου Ποσειδῶνος φέρον τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν διότι ὁ ἐκεῖ λόφος ὠνομάζετο τότε Ἑλικών. Παρέκει ὑψώνοντο ὁ ναὸς τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Κόρης (ἢ Περσεφόνης) καὶ ὁ ναὸς τοῦ Τριπτολέμου. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν κατὰ τὸν μῆνα Ἀνθεστηριῶνα (μεταξὺ Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου) ἐτελοῦντο τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια, τὰ καλούμενα «ἐν Ἄγραις» ἢ «πρὸς ἢ κατ' Ἄγραν». Ταῦτα ἦσαν παρεμφερῆ πρὸς τὰ Μεγάλα Ἐλευσίνια Μυστήρια, διὰ τὰ ὁποῖα μόνα, ἡ Ἀθηναϊκὴ πομπὴ μετέβαινεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

Τὸ τοπίον αὐτὸ τοῦ Ἰλισοῦ ἦτο πολύδενδρον καὶ ποτιζόμενον ἀπὸ τὸν ποταμὸν ἦτο διαμορφωμένον εἰς μαγευτικώτατον περίπατον. Φαίνεται ὅτι εἰς τὴν ἀκμὴ της ἡ περιοχὴ εἶχε θηράματα καὶ δι' αὐτὸ ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἄγραι (κυνήγια) καὶ ἕνας ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀρτέμιδα τὴν Ἀγροτέραν, δηλαδὴ εἰς τὴν θεὰν τοῦ κυνηγίου. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον κατὰ τὸν μῆνα Βοηδρομιῶνα (Σεπτέμβριον) ἐτελεῖτο ἡ «Ἀγροτέρα θυσία» εἰς ἀναμνησιν τῆς ἱστορικῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπῆρχεν ἐπὶ πλέον ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης τῆς «ἐν Κήποις», διακοσμημένον μὲ ἄγαλμα τοῦ γλύπτου Ἀλκαμένους, ἐπιφανοῦς μαθητοῦ τοῦ Φειδίου. Ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ Ἀρδηττοῦ ναὸς τῆς Τύχης, κτισθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Ἀλλὰ τὰ ἱερὰ αὐτὰ κτίσματα, τὰ ᾠκοδομημένα τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισοῦ, παρ' ὅλον τὸ πλῆθος των, δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ προσδώσουν εἰς τὸν ποταμὸν τὴν περιληπτικὴν ἔννοιαν τοῦ φορέως τῆς μεγάλης πνευματικότητος τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπέκτησε τὴν ἔννοιαν ταύτην μόνον, ὅταν τὰ περὶ αὐτὸν τοπία ἐπνευματώθησαν ἀπὸ ὑψηλὰ νοήματα καὶ ἀθανάτους ἰδέας καὶ διεποτίσθησαν ἀπὸ συγκεκριμένην διδασκαλίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς σοφίας. Πράγματι εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ ὁδὸς Λυκείου, ἔκειτο ἡ Περιπατητικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ Λύκειόν του, ὅπου ἐδίδαξε τὰ ἕως σήμερον θαυμαζόμενα μεγάλα ἔργα του. Δεξιὰ τοῦ Σταδίου καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ λόφου Ἀρδηττοῦ ὡρκίζοντο τὸν ἡλιαστικὸν ὅρκον οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἡλιαίαν. Οὕτως

εἰς τὸ παρόχθιον αὐτὸ τοπίον συνετελέσθη ἐπὶ μερικοὺς αἰῶνας ἀψόγως ἕνα δυσχερέστατον ἔργον, ὁποῖον εἶναι ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ τοπίου τούτου, ἱκανοῦ νὰ ἐμπνέῃ τοὺς ἡλιαστὰς εἰς τὴν θείαν ἀποστολὴν των, ὑπῆρξεν ὄντως ἐπιτυχής. Ἀξιομνημόνευτον εἶναι καὶ τὸ ἀνευρεθὲν προσφάτως παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Σταδίου ἱερὸν τοῦ ἥρωος ἢ θεοῦ Παγκράτους, ὁ ὁποῖον ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ὁμώνυμον συνοικίαν.

Ἀλλὰ τὸ θαυμασιώτερον ἐξ ὅλων τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς παριλισίου περιοχῆς εἶναι ἡ ἐκλογή, τὴν ὁποίαν ἔκαμε, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ὁ μεγάλος φιλόσοφος Σωκράτης, διὰ νὰ συνομιλήσῃ ἐκεῖ μὲ τὸν μαθητήν του Φαῖδρον περὶ ἔρωτος καὶ ὡραιότητος «ἔνθα, κατὰ τὸν Λουκιανόν, ὁ Σωκράτης καθεζόμενος Φαίδρου τε τοῦ Μυρρινουσίου κατειρωνεύετο καὶ τοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου λόγον διήλεγχε καὶ τὰς Μούσας ἐκάλει ἥξειν». Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς συγκεκριμένως ὁ θεῖος Πλάτων εἰς τὸν ἄνω περίφημον διάλογόν του, περιγράφει τὸ τοπίον τοῦτο τῆς θαυμασίας σκηνογραφίας τοῦ «Φαίδρου».

Σωκράτης. Νὰ γείρωμε δῶθε ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ νὰ πᾶμε κατὰ τὸν Ἰλισό. Κι ἐκεῖ θὰ καθίσωμε ὅπου θέλομε, μὲ τὴν ἡσυχία μας.

Φαῖδρος. Σὲ καλὴν ὥρα, καθὼς φαίνεται, ἔτυχα νὰ εἶμαι κι ἐγὼ ξυπόλυτος. Γιατὶ ἐσὺ δὰ εἶσαι πάντα. Τὸ καλύτερο λοιπὸν γιὰ μᾶς εἶναι νὰ πᾶμε καθὼς πάει τὸ νεράκι, γιὰ νὰ δροσίζωμε καὶ τὰ πόδια μας. Καὶ σ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἐποχὴ τοῦ χρόνου καὶ σ' αὐτὴν τὴν ὥρα τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι δυσάρεστο.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ κοίταξε κιόλας ποῦ θὰ καθίσωμε.

ΦΑΙ. Βλέπεις λοιπὸν ἐκείνη τὴν πανύψηλη πλατάνα;

ΣΩ. Καὶ τί;

ΦΑΙ. Ἐκεῖ εἶναι καὶ ἴσκιος καὶ ἐλαφρὸ ἀεράκι καὶ χλόη καὶ νὰ καθίσωμε ἤ, ἄν θέλωμε, νὰ γείρωμε καταγῆς.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπόν.

ΦΑΙ. Γιὰ πές μου, Σωκράτη, ἀπὸ τὸν Ἰλισὸ ἀπὸ ἐδῶ κάπου δὲν λένε πὼς ἅρπαξε ὁ Βορέας τὴν Ὠρείθυια;

ΣΩ. Ἔτσι λένε.

ΦΑΙ. Ἄραγε ἀπ' ἐδῶ λοιπόν; Εἶναι δὰ καὶ τὸ νεράκι γεμάτο χάρη κι ὁλοκάθαρο καὶ διάφανο καὶ λὲς πὼς εἶναι καμωμένο γιὰ νὰ παίζουν πλάϊ του παρθένες.

ΣΩ. Ὄχι ἀπ' ἐδῶ, ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖ κάτω, δύο περίπου ἢ τρία στάδια ἀπ' ἐδῶ, ἐκεῖ ὅπου περνᾶμε τὸ ποτάμι γιὰ νὰ πᾶμε στὸ ἱερὸ τῆς Ἄγρας, ἐκεῖ κάπου εἶναι καὶ κάποιος βωμὸς τοῦ Βορέα.

ΦΑΙ. Δὲν τὸν ἔχω καλὰ στὸ νοῦ μου. Ὡστόσο πές μου, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, ἐσὺ πιστεύεις πὼς εἶναι ἀληθινὸ αὐτὸ τὸ μυθολόγημα;

Ὁ Σωκράτης, ἀφοῦ ἔδωκε τὴν ἀπάντηση γιὰ τὸ μυθολόγημα, συνεχίζει: Μὰ τὴν Ἥρα, ὅμορφο μέρος. Καὶ ἡ πλατάνα αὐτὴ ἐδῶ ἔχει πυκνὸ ὁλόγυρα τὸν ἴσκιο καὶ εἶναι ψηλή, καὶ τῆς λυγαριᾶς τὸ ὕψος καὶ ὁ ἴσκιος εἶναι πανώρια, καὶ καθὼς εἶναι στὴν ἀκμὴν τ' ἀνθοῦ της γεμίζει τὸν τόπο μ εὐωδιά· ἡ πηγὴ πάλιν ὅλη χάρη ἀναβρύζει ἐδῶ κάτω ἀπὸ τὴν πλατάνα κατάκρυο νερό, ποὺ τὸ νοιώθεις κι ὅλας στὰ πόδια. Καὶ φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀγάλματα καὶ τὶς κόρες, πὼς εἶναι τόπος ἱερός, ἀφιερωμένος σὲ κάποιες Νύμφες καὶ στὸν Ἀχελῶο. Κι' ἄν ἀκόμα θέλης τὸ ἀεράκι τοῦ τόπου αὐτοῦ εἶναι τόσο καλόδεχτο καὶ εὐφραίνει πολύ. Καὶ καλοκαιρινό, ὅπως εἶναι, καὶ ἐλαφρό, συνοδεύει ἁπαλά τὸ τραγούδι τῶν τζιτζικιῶν. Μὰ τὴν πιὸ πολλὴ

χάρη τὴν ἔχει ἡ χλόη, ποὺ πάει τόσον ἁπαλὰ πρὸς τὰ πάνω καὶ εἶναι τόσο πλούσια, ποὺ ἂν ξαπλωθῇς κάτω, θὰ ἔχῃς θαυμάσιο προσκέφαλο. Κι ἔτσι,ἀγαπητέ Φαῖδρε, ἔγινες ἄριστος ξεναγός μου.

ΦΑΙ. Μὰ ἐσύ, θαυμάσιε Σωκράτη, φαίνεται πὼς εἶσαι ἀλλόκοτος ἄνθρωπος. Γιατὶ ἀκριβῶς, ὅπως λές, μοιάζεις ὡσὰν ξενοχωρίτης ποὺ τὸν ὁδηγοῦνε καὶ ὄχι σὰν ντόπιος. Τόσο σπάνια βγαίνεις ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ νὰ πᾷς πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας σου. Ἀλλὰ οὔτε κἂν πέρα ἀπὸ τὰ τείχη, μοῦ φαίνεται, πὼς βγῆκες ποτέ.

ΣΩ. Καταλαβέ με, καλέ μου φίλε. Θέλω,βλέπεις, ὅλο καὶ κάτι νὰ μαθαίνω. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, τὰ χωράφια καὶ τὰ δένδρα δὲν μὲ διδάσκουν τίποτε, μὰ οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι μέσα στὴν πόλη. Ἐσὺ ὅμως τώρα μοῦ φαίνεται πὼς εὐρῆκες τὸ φάρμακο γιὰ νὰ μὲ κάνῃς νὰ βγῶ. Γιατὶ ὅπως τὰ πεινασμένα ζωντανὰ τὰ πᾶνε ὅπου θέλουν, ἀρκεῖ νὰ τοὺς κουνᾶνε μπροστά τους κανένα χλωρὸ κλαδί ἢ κανένα καρπό, ἔτσι καὶ ἐσὺ ἐμένα, κρατώντας μπροστά μου τὸ βιβλίο μὲ τοὺς λόγους, φαίνεται πὼς θὰ μὲ φέρῃς γύρω σ' ὅλη τὴν Ἀττικὴ καὶ ὅπου ἀλλοῦ θέλεις. Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως, ἀφοῦ ἔφθασα ἕως ἐδῶ, ἐγὼ λέω νὰ ξαπλωθῶ ἐδῶ χάμω, σὺ πάλιν ἰδὲς ποιὰ στάση σὲ βολεύει καλύτερα γιὰ τὸ διάβασμα, διάλεξέ την καὶ διάβαζε. (Κατὰ μετάφρασιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ι. Θεοδωρακοπούλου) (1).

Ἡ θεσπεσία αὐτὴ τοποθεσία ἔχει πλέον ἐντοπισθῇ σαφῶς εἰς τὴν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς περιοχήν. Καὶ σήμερον ἀκόμη, μολονότι αὕτη ἐδοκίμασε πολλὰς ἀλλοιώσεις, διατηρεῖ μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μαγείαν καὶ αἴγλην της.

Ἡ περιοχὴ, λοιπόν, τῆς Ἄγρας, εἰδυλλιακή, ἱστορική, θρησκευτική, μυσταγωγική, διδακτική, φιλοσοφικὴ καὶ ἐμπνεύστρια μεγάλων ἔργων, κατώρθωσε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀρδεύοντα αὐτὴν ποταμὸν Ἰλισόν, τὴν περιληπτικὴν ἔννοιαν τοῦ κέντρου τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ κόσμου τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἐχρησιμοποιήθη εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς ὅλων τῶν ἐθνῶν. Καὶ

(1) Ὁ καθηγητὴς Ι. Θεοδωρακόπουλος προσθέτει καὶ τ' ἀκόλουθα περὶ τοῦ Ἰλισοῦ : Σὲ κανέναν ἄλλον διάλογο τοῦ Πλάτωνος ὁ τόπος δὲν ἔχει τόση σημασία ὅση στὸ «Φαῖδρο», γιατὶ τὸ δροσερὸ πνεῦμα τοῦ τόπου διαπνέει ὅλο τὸ διάλογο. Ὁ πλατωνικὸς λόγος εἶναι σύμφυτος μὲ τὸν τόπο καὶ θαρρεῖς ὅτι φυτρώνει κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ χῶμα, μαζὶ μὲ τὴν ἄλλη βλάστηση τοῦ δροσεροῦ τοπίου, ποὺ μέσα στὸ λιοπύρι τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ καταμεσήμερα ἀναπαύει τὸ Σωκράτη καὶ τὸν ἔφηβο, αὐτοὺς ποὺ ἄφησαν τὴν πνιγηρότητα τῆς Ἀθήνας καὶ ἦρθαν ἐδῶ νὰ διαβάσουνε τὸ λόγο τοῦ Λυσία καὶ ν' ἀνοίξουν διάλογο. Ἡ ἐνθουσιαστικὴ διάθεση ποὺ προκαλεῖ στοὺς δύο ἐπισκέπτες τὸ ὄμορφο καὶ ἐλεύθερο τοπίο τοῦ Ἰλισοῦ, ἡ μυστηριακὴ σχεδὸν συγκίνηση ποὺ τοὺς φέρνει τὸ ἱερὸ τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Πανός, τὴν ὥρα μάλιστα τοῦ μεσημεριοῦ, εἶναι πράγματα ἀσυνήθιστα γιὰ τοὺς πλατωνικοὺς διαλόγους. Ὁ Πλάτων τὰ γεγονότα αὐτὰ τὰ ὑπογραμμίζει ἁπαλὰ μὲ τὴν τέχνη του, γιὰ νὰ δείξῃ ἀκριβῶς, ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ ἐξαίρεση ἀπὸ τὸν κάπως «πεζὸ» τρόπο τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτη. Τὸ ἐξαίρετο αὐτὸ τοπίο ἀνταποκρίνεται καὶ σὲ κάποιο ἰδιαίτερο γνώρισμα τοῦ πλατωνικοῦ Σωκράτη, στὴ θεϊκὴ μανία, σ' αὐτὴν ποὺ εἶναι ἀντίθετη μὲ τὴ γνωστὴ λογικότητά του καὶ ποὺ φανερώθηκε βέβαια πολλὲς φορὲς στοὺς προηγούμενους διαλόγους, τώρα ὅμως θὰ ἀποκαλυφθῇ σὲ ὅλη της τὴν πληρότητα.

πολὺ εὐστόχως ἐνεπνεύσθησαν οἱ ἐκδόται τοῦ περιδικοῦ τούτου, τιτλοφορήσαντες αὐτὸ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ μικροῦ μὲν εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ μεγάλου εἰς ὑψηλὰ νοήματα ποταμοῦ τούτου.

Προσφάτως ἀκόμη ὁ ἐπιφανὴς Γάλλος κριτικὸς κ. Ρομπὲρ Κέμπ, ἀφοῦ ἀνέφερε τὸν Ἰλισὸν ὡς μεγάλο πνευματικὸν κέντρον τῆς ἀρχαιότητος, ἐξέφρασε ζωηρὰν τὴν θλῖψιν του διὰ τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἀλλ᾽ ὁ Γάλλος κριτικὸς δὲν ἔχει βεβαίως πλήρες δίκαιον. Πράγματι ἔμειναν ἀκόμη ἄθικτα μερικὰ τμήματα τοῦ ποταμοῦ. Ἡ παρατήρησίς του αὐτὴ μᾶς δίνει τώρα τὴν ἀφορμὴν νὰ διατυπώσωμεν μερικὰς σκέψεις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἤδη, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐνετοπίσθη ἡ τοποθεσία ὅπου ἐξειλίχθη ὁ πλατωνικὸς διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ Φαίδρου Κατὰ τὸν διάλογον ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ ἱερὸν τοῦ Πανός.

Τοῦτο ἔχει ταυτισθῇ μὲ ἰσχυρὸν βράχον, δεξιὰ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, διὰ τὸν ἐρχόμενον ἀπὸ τὴν γέφυραν τῆς Ἀναπαύσεως. Ὁ Σωκράτης, ἀνυπόδητος ἐπέρασε τὸ ποτάμι, διότι ἡ γέφυρα αὐτή, ἀνύπαρκτος εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1853 (πληροφορίαι τοῦ Ἐδμόνδου Ἀμποῦ εἰς τὴν «Σύγχρονον Ἑλλάδα»). Καὶ ἀπ᾽ ἐκεῖ οἱ δύο συνομιληταὶ ἔφθασαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Πανός. Παρὰ τὴν διάβρωσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ λαξευμένη ἐπιφάνεια τοῦ βράχου, ἀναγνωρίζεται καὶ σήμερον ἐπ᾽ αὐτῆς, εἰς τὸ δεξιὸν μέρος της, ἡ μορφὴ τοῦ Πανὸς εἰς στάσιν βαδίσματος. Μὲ τὸ δεξιό του χέρι κρατεῖ τὴν σύριγγα ἐμπρὸς εἰς τὸ στῆθος του, ἐνῶ μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι κρατεῖ πρὸς τὸν ὦμον του τὴν ποιμενικὴν ράβδον. Ξένοι καὶ δικοί μας ἀρχαιολόγοι κατέληξαν εἰς τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὅτι ἡ τοποθεσία αὐτὴ εἶναι ὁ ἱερὸς χῶρος τοῦ Πανός, τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Ἀχελώου, ὅπου ἔγινεν ὁ ὑποτιθέμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διάλογος. Παρέκει ὑπῆρχεν ἡ περίφημος πηγὴ Καλλιρόη. Πρέπει ὁ χῶρος αὐτός, ὄχι νὰ διαφυλαχθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ διαμορφωθῇ, ὅπως ἦτο εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Σκιά, ἀεράκι, χλόη, πλατάνια, ἱερὸν τοῦ Πανός, ἐπιγραφὴ ἀναμνηστικὴ τοῦ πλατωνικοῦ διαλόγου, ὅπως ἡ πλὰξ τοῦ Ἀρείου Πάγου διὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἰδοὺ ἕνα πλαίσιον, θαυμάσια ἀναπαραστατικὸν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς καὶ τοῦ πλατωνικοῦ κόσμου.

Ὁμιλοῦντες γενικώτερον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐξαισία παριλίσιος περιοχὴ τῆς Ἄγρας, διαρρυθμιζομένη σήμερον, πρέπει νὰ διαφυλαχθῇ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος της ὡς σπουδαῖος ἀρχαιολογικὸς χῶρος. Σήμερον, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀναγκῶν οἰκισμοῦ τῶν Ἀθηναίων, ὁ ἐκεῖ λόφος, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ὑψώνοντο τὸν παρελθόντα αἰῶνα γραφικὸς ἀνεμόμυλος, κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ. Θὰ ἦταν μεγάλο κρῖμα ἂν κατεστρέφετο ὁριστικῶς καὶ ὁλοτελῶς ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ διαποτισμένη, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν συγγραφέων ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων, ἀπὸ ὑπέροχον πνευματικότητα.

ΑΛ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ κίνδυνοι τοῦ Πνευματισμοῦ

Τοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΙΛΗ

Διὰ νὰ μελετήσωμεν τὸν πνευματισμὸν καὶ τὰς ἀποκρύφους λεγομένας ἐπιστήμας, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὡρισμένα ἐφόδια πρὸς τοῦτο. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς Κοσμοθεωρίας ἐκείνης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπορρέει ἡ γνῶσις τῆς συστάσεως τῶν Κόσμων, τῆς συστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῆς πορείας καὶ ἐξελίξεως αὐτῆς.

Ἔστω ἡμῖν ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἐπιδόσεως αὐτῆς ἡ γνῶσις, ὅτι ὅρος καὶ κανὼν ἀπαράβατος εἶναι ὅπως ἡ ἀσάλευτος ἠθικὴ κατάστασις, νοητικὴ ἀρτιότης καὶ ἐνέργεια ἡ πνευματικὴ εἶναι τὸ ἔρεισμα ἐκείνου, ὅστις ἐπιθυμεῖ ν᾽ ἀποδυθῇ εἰς τοιαύτας μελέτας, εἰς τοιαύτας τολμηρὰς ἐνεργείας.

Τὸ πελώριον σύμβολον τῆς Σφιγγός, τὸ ὁποῖον προβάλλει ἐπιβλητικὸν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν πυραμίδων, ὅπου ἐδιδάσκετο ἡ θεία Σοφία τῶν Αἰγυπτίων, ὑπενθυμίζει εἰς ὅσους θέλουν νὰ κρούσουν τὴν θύραν τοῦ ἄλλου Κόσμου, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ ἐκδηλώσει τὸ πνεῦμα των τὰς ἱκανότητας καὶ τὰς δυνάμεις ποὺ περικλείει τὸ Μέγα καὶ σιγηλὸν Σύμβολον τοῦ τελείου Μύστου, τοῦ ἱκανοῦ νὰ ἐκπορθήσῃ τὰ μυστικὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Οὗτος πρέπει πλήρως νὰ ἔχῃ ἐκδηλώσῃ ἀρτίαν γνωστικὴν ἱκανότητα καὶ ἐνέργειαν σκέψεως, βούλησιν ἀκατάβλητον, τόλμην ἄφθαστον καὶ σιγήν, ἤτοι αὐτοσυγκέντρωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ δέος τῆς μονώσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἀκούσῃ μόνον τὴν φωνὴν τῆς σιγῆς, ἀσφαλοῦς ὁδηγοῦ εἰς τὴν λεωφόρον τῆς αὐτομονώσεως, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς τελειώσεως.

Μὲ τοιαύτας ἱκανότητας ἐφωδιασμένος ὁ ἐρευνητὴς τοῦ ὑπερπέραν, θὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸ τέρμα τοῦ σκοποῦ του.

Διὰ νὰ ἐπιληφθῇ ὅμως τοῦ τοιούτου ἔργου ὁ ἐρευνητής, πρέπει νὰ μεταμορφώσῃ τὰς σκέψεις του καὶ διανοητικῶς. Πρὸς τοῦτο, θέλομεν ἐκθέσει ὡρισμένας ἀπόψεις Κοσμοθεωρίας Φυσιοκρατικῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πᾶν ἐκπνευματοῦται, διότι τὸ πᾶν προέρχεται ἀπὸ τὸ χάος καὶ μεταβάλλεται εἰς συγκεκριμένον μορφικὸν εἶναι. Τὸ πᾶν προέρχεται ἐκ τοῦ σκότους καὶ βαίνει πρὸς τὸ φῶς· τὸ πᾶν, ἄνθρωποι καὶ Θεοί, διαγράφουν τὴν αὐτὴν τροχιάν, προερχόμενοι ἐκ τῆς

ἀτελείας καὶ φθάνουν τὴν τελειότητα. Τὰ κατωτέρω ἀποτελοῦν ἁπλᾶς νύξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ κατευθύνουν τὴν ἔρευναν πρὸς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας σοφίας, ἡ ὁποία μὲ τὰς ἀκτίνας της θὰ φωτίσῃ τὸν δρόμον τῆς πραγματικῆς μονώσεως. Ἐλπίζομεν, ὅτι αἱ νύξεις αὐταὶ θὰ ἀφυπνίσουν τοὺς ληθαργοῦντας, θὰ φωτίσουν τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ σταθεροὺς ἐρευνητὰς καὶ θὰ ὁδηγήσουν τοὺς ποθοῦντας καὶ διψῶντας τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ἀστείρευτον πηγὴν τῆς πραγματικότητος καὶ τοῦ φωτός. Θεῖος Νοῦς διέπει τοὺς κόσμους. Ὁ Θεῖος οὗτος Νοῦς εἶναι Κοσμοποιὸς οὐσία, μὲ τὴν ὁποίαν ταὐτίζεται ἡ δύναμις ἐκείνη, ἥτις τὸ πᾶν μετουσιώνει εἰς Ἐγὼ ἐκδηλοῦν προοδευτικῶς νοημοσύνην καὶ συνείδησιν. Εἰς τὴν οὐσίαν αὐτὴν ἐνυπάρχει, ὡς Νόμος σταθερὸς ἀναλλοίωτος, αἰώνιος ρυθμιστὴς τοῦ παντός, πρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προσαρμόζωνται τὰ ὄντα καὶ τὰ πράγματα τῆς φύσεως, διὰ νὰ ἐκτυλίσσουν τὰς λανθανούσας δυνάμεις των καὶ συντελέσουν οὕτως εἰς τὴν παγκόσμιον Ἁρμονίαν. Τὸν Μέγιστον τοῦτον Νόμον ἡ ἀνθρωπίνη ἀτέλεια χαρακτηρίζει ὡς Ἔρωτα καὶ Ἀγάπην.

Ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τὸ ὑλικόν του περίβλημα, τὸ ὁποῖον ἀενάως ἀνανεοῦται, διατηρεῖ τὴν διανοητικὴν ἐκείνην ἱκανότητα, δηλ. τὸ ἄφθαρτον ἐγώ του, τὴν συνείδησίν του ἐκείνην, ἥτις τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὸ Σύμπαν.

Τὸ Σύμπαν ἐπίσης, καίτοι κατ' ἐπίφασιν φαίνεται ἀεὶ μεταβαλλόμενον, ἐν τούτοις διατηρεῖται εἰς μίαν ἑνότητα. Χάρις εἰς τὴν ὑπερτάτην Μονάδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμφωλεύει ἡ πλαστική, μορφοποιητικὴ καὶ συνεκτικὴ Δύναμις, ἡ ὠθοῦσα κάθε ὂν εἰς ἀτέρμονα ἐξέλιξιν καὶ τελειότητα, ἕλκει κάθε μορφὴν καὶ συνείδησιν εἰς τὸν κύκλον τῆς Θείας Ἁρμονίας. Οὕτω μεταμορφώνει πᾶσαν μορφὴν εἰς ἑστίαν ἁρμονίας καὶ φωτός, δηλ. εἰς ἐλευθέραν συνείδησιν.

Οἱ ἀρχαῖοι Μῦσται καὶ πολλοὶ σοφοὶ τὴν Μονάδα ἐταύτισαν μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸν «Νοῦν» τοῦ Ἀναξαγόρου.

Εἰς τὴν φύσιν τὰ πάντα ἐξελίσσονται καὶ τείνουν πρὸς ἀνωτέραν καὶ κρείττονα κατάστασιν. Τὰ πάντα μεταμορφοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου, ἡ ζωὴ ἀνυψοῦται, συγκεχυμένη, ἀόριστος, ἀτελὴς κατ' ἀρχάς, ἐμψυχοῦσα ἀπειραρίθμους μορφάς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τελειοτέρας. Τέλος, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν ἡ ζωὴ ἐκδηλοῦται κατὰ τρόπον ἔντονον, ὅτε τὴν ὀνομάζομεν ψυχήν, κύρια γνωρίσματα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ συνείδησις, ὁ λόγος, ἡ βούλησις, τὸ συναίσθημα, ἤτοι ἡ ἐν αὐτῇ Κίνησις, Ζωὴ καὶ Ἐνέργεια, λειτουργοῦσαι ὡς πρωτογενὴς Νόμος.

Διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ θρησκευτικὰ συστήματα κηρύσσουν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος καὶ τὴν δοξασίαν αὐτὴν τὴν μεταδίδουν ὡς δόγμα. Τὸ δόγμα ὅμως οὐδέποτε ἱκανοποιεῖ τὴν ὥριμον καὶ ἐλευθέραν σκέψιν, ἥτις ἀξιοῖ κάποιαν αἰτιολόγησιν πειστικήν.

Μόνον τὰ φυσιοκρατικὰ καὶ ἐν ταὐτῷ πνευματόδοξα συστήματα ἱκανοποιοῦν τὴν ἐλευθέραν σκέψιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

Ἀνωτέρω ἐκάμαμεν νύξιν περὶ Μονάδος, ὡς οὐσίας Κοσμογονικῆς καὶ μορφοποιητικῆς. Ἤδη ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι ὑπάρχουν μορφαί, ὑπάρχει τὸ πλῆθος. Αἱ μορφαί, αἱ ὑποπίπτουσαι εἰς τὰς ἀνθρωπίνας αἰσθήσεις, συνίστανται ἀπὸ ὕλην καὶ ζωήν, ἀλλὰ σὲ κάθε μορφὴν ἐνυπάρχει ἡ Μονάς. Αὐτὴ συνθέτει τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης, ἥτις εἶναι μοριακὴ καὶ ἔχει ὡς νόμους της ἀϊδίους, διότι καὶ ἡ ἰδία εἶναι ἀΐδιος καὶ ἄναρχος καὶ αἰώνιος, τοὺς νόμους τῆς κινήσεως καὶ τῆς ζωῆς. Τοὺς νόμους τούτους τοὺς ἐξεδήλωσεν ἐνεργῶς, ὅτε ἡ Μονὰς ἢ Νοῦς ἀγκάλιασε τὴν ἀτομικὴν οὐσίαν ἢ τὸ πλῆθος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἔδωσε τὴν μορφήν, εἰς τὴν ὁποίαν συνεχῶς ἐπιδρᾷ διὰ τοῦ Νόμου τῆς ἐνεργείας, τὴν γονιμοποιεῖ, ἵνα τὰς λανθανούσας ἐν αὐτῇ δυνάμεις ἐκδηλώσῃ πλήρως καὶ ἐνεργῶς.

Ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης ὀνομάζεται καὶ μικρόκοσμος, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰς οὐσίας, αἵτινες συνθέτουν τὸν μακρόκοσμον, τὴν φύσιν ὁλόκληρον. Ἀπόρροια οὖσα τοῦ μακροκόσμου, περιέχει δυνάμει ὅλας τὰς ἱκανότητας καὶ τοὺς νόμους ποὺ περικλείει ὁ μακρόκοσμος δηλ. ἡ φύσις ὁλόκληρος. Πῶς τὰς ἱκανότητας καὶ τοὺς νόμους του θὰ ἐκδηλώσῃ ἐνεργῶς ὁ ἄνθρωπος; Ἀγκαλιάζων καὶ λατρεύων τὸ πᾶν. Ἡ λατρεία αὐτή, ἡ ἄδολος καὶ εἰλικρινής, θὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τοὺς Νόμους καὶ τοὺς Σκοποὺς τοῦ Παντός. Ἐνωτισθῆτε τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς πάντες οἱ ποθοῦντες τὴν ἀλήθειαν, οἱ ἀτενίζοντες πρὸς μ ί α ν ψυχικὴν λύτρωσιν.

Πρὸς τ ο ὺ ς σκοπούς, κ α ὶ τοὺς νόμους τούτους πρέπει νὰ προσαρμοσθῇ ὁλοκληρωτικὰ καὶ ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος. Οὕτω πράττων, θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς παγκοσμίου ἁρμονίας, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἀκτινοβόλου ἐπιδράσεώς της θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐκδηλώσῃ, νὰ ἐκτυλίξῃ ὅλας ἐκείνας τὰς ἱκανότητας καὶ δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἡ ψυχὴ περικλείει εἰς σπερματικὴν κατάστασιν.

Τὰς δυνάμεις αὐτὰς προώρισται νὰ ἀναπτύξῃ καὶ κραταιώσῃ ὡς αὐθύπαρκτος,αὐτόνομος καὶ αὐτεξουσία ἡ ψυχή,διὰ τῶν ἰδίων ἀγώνων καὶ ἔργων, ἐνσαρκουμένη εἰς ἀνθρωπίνας μορφὰς καὶ ἀνερχομένη διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων βιώσεων, ἀπὸ βαθμῖδος εἰς βαθμῖδα, θὰ φθάσῃ εἰς πλήρη ἐλευθερίαν, εἰς τὴν τελειότητα, τῆς ὁποίας γνωρίσματα ἀσφαλῆ εἶναι ἡ αἰωνία γαλήνη καὶ ἡ αἰσθητικὴ ἱκανότης δι' ἧς θὰ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς.

Μετὰ τὰς ὡς ἄνω νύξεις μιᾶς Κοσμοθεωρίας, ποὺ ἐξέθεσα συνοπτικῶς, ἡ ὁποία ὅμως δικαιολογεῖ τὴν προέλευσιν καὶ τὸ ἀθάνατον, τὸ ἀΐδιον τῆς ψυχῆς, λόγῳ τῆς συστάσεώς της ἀπὸ ἀϊδίους οὐσίας κατὰ τρόπον ἱκανοποιοῦντα τὸν καθαρὸν λόγον, θὰ δώσω τὸν λόγον εἰς ἕνα διάσημον καὶ σοφὸν πνευματολόγον, ὁ ὁποῖος πραγματεύεται κατὰ τρόπον λεπτομερῆ τὴν πορείαν καὶ

τὴν ἐξέλιξιν τῆς ψυχῆς. Ὁ σοφὸς οὗτος συγγραφεὺς εἶναι ὁ Leon Denis. Καίτοι ἀτομικῶς διατηρῶ ἐπιφυλάξεις τινὰς διὰ τὰ κατωτέρω, ἐν τούτοις τὰ ὅσα πραγματεύεται τόσον γλαφυρῶς, εἶναι ἱκανὰ νὰ διαφωτίσουν καὶ νὰ βοηθήσουν θετικὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὸν πνευματισμὸν γενικῶς.

***

«Ἡ ψυχὴ ἔχει δύο περιβλήματα: τὸ μὲν ἐφήμερον, τὸ γήϊνον σῶμα, ὄργανον πάλης καὶ δοκιμασίας καὶ τὸ ὁποῖον καταλύεται καὶ ἀποσυντίθεται μετὰ θάνατον· τὸ δὲ μόνιμον καὶ διηνεκὲς (περίπνευμα) τὸ ὁποῖον προάγεται καὶ ἀποκαθαίρεται μὲ αὐτήν.

Ὁ ἐπίγειος βίος εἶναι σχολεῖον, μέσον ἀγωγῆς καὶ τελειοποιήσεως διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς μελέτης καὶ τῆς ὀδύνης. Οὔτε εὐτυχία, οὔτε δυστυχία αἰώνιος ὑπάρχει. Ἡ ἀμοιβὴ ἢ τιμωρία συνίστανται, εἰς τὴν ἐπέκτασιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῶν πνευματικῶν μας δυνάμεων, τοῦ πεδίου τῶν ἀντιλήψεών μας, ἥτις προκύπτει ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς χρήσεως ποὺ ἐκάμαμε τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν καὶ τῶν κλίσεων ἢ τάσεων, τὰς ὁποίας ἐντὸς ἡμῶν ἀνεπτύξαμεν.

Ἐλευθέρα καὶ ὑπεύθυνος ἡ ψυχὴ φέρει ἐντὸς αὐτῆς τὸν νόμον τῶν τυχῶν της. Αὐτὴ ἡ ἡ ἰδία παρασκευάζει εἰς τὸ παρόν, τὰς ἀγαλλιάσεις ἢ τὰς θλίψεις τοῦ μέλλοντος. Ἡ παροῦσα ζωή, εἶνε ἡ κληρονομία τῶν ὑπάρξεων ποὺ μᾶς ἔχουν δοθῆ καὶ ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη αὐτῶν ποὺ θὰ ἔλθουν.

Τὸ πνεῦμα φωτίζεται, μεγαλύνεται εἰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις, κατὰ τὸν λόγον τῆς πορείας ποὺ ἔχει διανυθῆ καὶ τῆς ὠθήσεως ποὺ ἔχει δοθῆ εἰς τὰς πράξεις του πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθές. Στενὴ ἀλληλεγγύη ἑνώνει τὰ Πνεύματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἴδια κατὰ τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ τέλος, διάφορα δὲ μόνον κατὰ τὴν πρόσκαιρον καὶ μεταβατικὴν αὐτῶν κατάστασιν, τὰ μὲν εἰς ἐλευθέραν κατάστασιν ἀνὰ τὸ ἄπειρον, τὰ δὲ περιβεβλημένα φθαρτὸν περίβλημα, ἀλλὰ μεταβαίνοντα ἐναλλὰξ ἀπὸ μιᾶς καταστάσεως εἰς ἄλλην. Καὶ ὁ θάνατος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μονάχα ἀνάπαυλα μεταξὺ δύο ἐπιγείων ὑπάρξεων. Πάντα τὰ πνεύματα εἶναι ἀδελφά, καθότι προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ κοινοῦ πατρός των καὶ ἀποτελοῦν μίαν ἀπέραντον οἰκογένειαν.

Συνεχὴς ἐπικοινωνία καὶ σταθεραὶ σχέσεις συνδέουν τοὺς νεκροὺς πρὸς τοὺς ζῶντας. Τὰ πνεύματα τάσσονται εἰς τὸν ἄπειρον κατάλογον τῆς πυκνότητος τοῦ ρωώδους σώματός των, ἡ ὁποία τυγχάνει σχετικὴ πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς προόδου καὶ τοῦ ἐξαγνισμοῦ των. Ἡ θέσις των ὁρίζεται ὑπὸ νόμων ἐπακριβῶν, οἱ δὲ νόμοι αὐτοὶ σχετίζονται ὡς πρὸς τὸν ἠθικὸν κόσμον, ἀναλόγως πρὸς τὴν λειτουργίαν ἣν ἐκπληροῦν ἐν τῇ φυσικῇ τάξει οἱ νόμοι τῆς ἕλξεως καὶ τῆς βαρύτητος.

Ἡ δικαιοσύνη βασιλεύει εἰς τὸν κύκλον ἐκεῖνον, ὅπως ἡ ἰσορροπία κυριαρχεῖ εἰς τὴν ὑλικὴν τάξιν.

Καὶ τὰ μὲν ἔνοχα καὶ πονηρὰ πνεύματα περιβάλλονται ὑπὸ παχείας ροώδους ἀτμοσφαίρας, ἡ ὁποία παρασύρει αὐτὰ πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους κόσμους, ὅπου ὀφείλουν νὰ ἐνσαρκωθοῦν, διὰ ν᾿ ἀποβάλουν τὰς ἀτελείας των. Ἡ δὲ ἐνάρετος ψυχή, ἡ ὁποία ἔχει λεπτὸν καὶ αἰθέριον τὸ περίπνευμά της, μετέχει τῶν συναισθήσεων τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ὑψοῦται πρὸς τοὺς εὐδαίμονας κόσμους, ὅπου ἡ ὕλη μικρότερον ἔχει κράτος καὶ ὅπου βασιλεύουν ἡ ἁρμονία καὶ ὁ ὄλβος. Ἡ ψυχὴ ἐντὸς τῆς ὑπερτάτης καὶ τελείας ζωῆς της, συνεργάζεται μετὰ τοῦ Θεοῦ, συνεργεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν πνευμάτων τῶν κόσμων, διευθύνει τὰς ἐξελίξεις αὐτῶν, ἐπιτηρεῖ τὴν πρόοδον τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνὰ τὸ σύμπαν ἐγκατεσπαρμέναι καὶ ἐπαγρυπνεῖ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν αἰωνίων νόμων.

Τὸ ἀγαθὸν εἶναι ὁ ὕπατος νόμος τοῦ Σύμπαντος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων.

Τὸ κακὸν δὲν ἔχει ἰδίαν ὕπαρξιν, ἀλλ᾿ εἶναι μόνον ἀποτέλεσμα ἀντιθέσεως.

Τὸ κακὸν εἶναι ἡ ὑποδεεστέρα κατάστασις, τὸ μεταβατικὸν σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου διέρχονται πάντα τὰ ὄντα εἰς τὴν ἀνιοῦσαν αὐτῶν σταδιοδρομίαν πρὸς καλλιτέραν κατάστασιν.

Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ τῆς ψυχῆς εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ σκοπὸς τοῦ βίου, εἶναι ἀνάγκη νὰ συνοψίσωμεν μὲ ὀλίγας λέξεις τοὺς κανόνας της :

Ἀνάγκη εἶναι νὰ καταστέλλωμεν τὰς εὐτελεῖς ἀνάγκας καὶ τὰς ὑλικὰς ὀρέξεις, νὰ δημιουργοῦμεν δὲ δι᾿ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους ἀνάγκας διανοητικὰς καὶ ὑψηλάς. Νὰ παλαίωμεν, νὰ ἀγωνιζώμεθα καὶ νὰ πάσχωμεν ἐν ἀνάγκῃ, ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κόσμων. Νὰ μυῶμεν τοὺς ὁμοίους μας εἰς τὰς λαμπρότητας τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Καλοῦ.

Νὰ ἀγαπῶμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ εἴμεθα πρὸς ὅλους ἐλεήμονες, προσηνεῖς καὶ ἐπιεικεῖς· ἰδοὺ ποῦ ἔγκειται τὸ ἀπόρρητον τῆς εὐδαιμονίας ἐν τῷ μέλλοντι, ἰδοὺ ποῖον εἶναι τὸ Καθῆκον.

Κανὼν γενικὸς εἶναι ὅτι πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει, προϋπῆρχε (λανθάνον) καὶ ἐξεδηλώθη, διότι τὸ μὴ ὑπάρχον δὲν ἐκδηλοῦται.

Ἀλλ᾿ ἐπέστη ἡ ὥρα, καθ᾿ ἣν τὰ διδάγματα τοῦ Ι. Χριστοῦ δέον νὰ συμπληρωθῶσι ἐρρωμενέστερον, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σκοπίμως ἐπιρριφθὲν ἐπικάλυμμα ἐπί τινων μερῶν τῆς διδασκαλίας δέον νὰ ἀρθῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συνεννοηθοῦν μέχρι τοῦδε, διότι, ἑκάστης αὐτῶν ἐπεξηγούσης τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀποκλειστικὴν ἔποψιν ἐπήρχετο ἀμοιβαία διαμάχη.

Ἔπρεπε κάτι ἄλλο νὰ συμπληρώσῃ τὸ διαχωρίζον αὐτὰς κενόν· ἔπρεπε κάτι διάμεσον νὰ τὰς προσεγγίσῃ· αὐτὸ τὸ διάμεσον εἶναι ἡ γνῶσις τῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὸν ἠθικὸν κόσμον, ὅπως ἡ γνῶσις τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὸν ἐνσώματον κόσμον, νόμων ἐπίσης ἀμεταβλήτων ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διέπουν τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ὕ-

παρξιν τῶν ὄντων, τῶν σχέσεων αὐτῶν βεβαιωθεισῶν διὰ τῆς ἐμπειρίας, ἐγένετο νέον φῶς: ἡ πίστις ἀπετάθη πρὸς τὸ λογικόν, τὸ λογικὸν δὲν εὗρε κάτι παράλογον ἐν τῇ πίστει καὶ ἔτσι ὁ ὑλισμὸς ἡττήθη.

Ἀλλ' ὑπάρχουν, ἐν τούτοις, ὅπως καὶ εἰς κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ὑστεροῦν, μέχρις ὅτου παρασυρθοῦν ὑπὸ τῆς γενικῆς κινήσεως πρὸς τὰ πρόσω ἡ ὁποία κατασυντρίβει ὅσους ἀνθίστανται.

Κάποια ἠθικὴ ἀναμόρφωσις συντελεῖται ἤδη ποὺ καλλιεργεῖ τὰ πνεύματα. Εἶναι εὔκολον νὰ προΐδη κανεὶς τὰς συνεπείας τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐπιφέρη εἰς τὰς κοινωνικάς σχέσεις ἀναποφεύκτους μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεὶς θὰ δυνηθῆ νὰ ἀντισταθῆ, διότι τυγχάνει νὰ εὑρίσκωνται αὗται εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου, καθότι ἀπορρέουν ἐκ τοῦ νόμου τῆς προόδου, ἡ ὁποία πρόοδος καὶ αὐτὴ εἶναι νόμος τοῦ Θεοῦ ὡς τῆς κοσμοποιοῦ δυνάμεως. Ἡ θρησκεία λέγει: Πιστεύετε καὶ θὰ ἐννοήσητε· ἡ δὲ ἐπιστήμη: Ἐννοήσατε καὶ θὰ πιστεύσετε. Τὸ διανοητικὸν φῶς εἶναι πάντα ἠλεκτρικὸν πῦρ τῆς φύσεως πρὸς χρῆσιν τῆς βουλήσεως: φωτίζει ἐκείνους οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νὰ χρησιμοποιήσουν αὐτό, κατακαίει δὲ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι κάμνουν κατάχρησιν αὐτοῦ.

Ἀφήσατε εἰς τὴν θρησκείαν τὰ μυστήριά της· μὴ ἐγγίζετε τὸ κάλυμμα τῆς Ἴσιδος! Μὴ ἀνακοινώνετε τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος, ἐνθυμούμενοι τὰς κατάρας τοῦ Χάμ.

Ἀνὰ πᾶσαν ἐποχὴν ἀκτῖνες τῆς ἀληθείας ἔλαμψαν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος· κάθε θρησκεία μετέλαβε τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τὰ πάθη καὶ τὰ ὑλικὰ συμφέροντα γρήγορα κατεκάλυψαν καὶ παρεμόρφωσαν τὰς διδασκαλίας ἐκείνας· ὁ δογματισμός, ἡ θρησκευτικὴ καταπίεσις ἢ αἱ παντοῖαι καταχρήσεις ἔρριψαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὸν σκεπτικισμόν. Ὁ ὑλισμὸς διεδόθη πανταχοῦ, ἐκφαυλίζων τοὺς χαρακτῆρας καὶ διαστρέφων τὰς συνειδήσεις.

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τῶν πνευμάτων, ἡ φωνὴ τῶν τεθνεώτων ἠκούσθη: ἡ ἀλήθεια ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐκ τῆς σκιᾶς, ὡραιοτέρα καὶ λαμπροτέρα ὅπως ποτὲ ἄλλοτε.

Ἡ φωνὴ εἶπε: Ἀπόθανε διὰ νὰ ἀναγεννηθῆς, ἀναγεννήθητι διὰ νὰ μεγαλυνθῆς, διὰ νὰ ὑψωθῆς διὰ τῆς πάλης καὶ τῶν βασάνων. Ναί! ὁ θάνατος δὲν μᾶς ἐμπνέει πλέον τρόμον, διότι ὄπισθεν αὐτοῦ βλέπομεν τὴν ἀνάστασιν. Ἔτσι ἐγεννήθη ὁ Πνευματισμός. Πειραματικὴ ἐπιστήμη συγχρόνως καὶ φιλοσοφία καὶ ἠθικὴ τυγχάνων, ὁ πνευματισμὸς προσάγει εἰς ἡμᾶς γενικὴν ἀντίληψιν περὶ κόσμου καὶ ζωῆς, ἐρειδομένην ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς μελέτης τῶν γεγονότων καὶ τῶν αἰτιῶν, ἀντίληψιν εὐρυτέραν ὅλων ὅσων προηγήθησαν αὐτοῦ.

Ὁ Πνευματισμὸς φωτίζει τὸ παρελθόν, ρίπτει φῶς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων πνευματιστικῶν δογμάτων καὶ συνδέει συστήματα κατ' ἐπίφασιν ἀντιφάσκοντα. Χαράσσει νέας ὁδούς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Μυῶν αὐτὴν εἰς τὰ μυστήρια τῆς

μελλούσης ζωῆς καὶ τοῦ ἀοράτου κόσμου, δεικνύει εἰς αὐτὴν τὴν ἀληθῆ θέσιν της εἰς τὸ σύμπαν: γνωρίζει εἰς αὐτὴν τὴν διττὴν φύσιν της, σωματικὴν καὶ πνευματικὴν καὶ ἀνοίγει ἐμπρός της ἀχανεῖς ὁρίζοντας.

Ἐξ ὅλων τῶν συστημάτων, εἶναι τὸ μόνον τὸ ὁποῖον χορηγεῖ, τὴν ἐξ ἀντικειμένου ἀπόδειξιν τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ ὄντος καὶ ὑποδεικνύει τὰ μέσα τοῦ ἀνταποκρίνεσθαι μὲ ἐκείνους τοὺς ὁποίους καταχρηστικῶς ὀνομάζαμε τεθνεῶτας. Δι᾽ αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ συνδιαλεγώμεθα ἀκόμη πρὸς ὅσους ἠγαπήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοὺς ὁποίους ἐνομίζαμε διὰ παντὸς ἀπολωλότας: δυνάμεθα νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ αὐτοὺς διδάγματα καὶ νουθεσίας. Τὰ μέσα δὲ ταῦτα τῆς ἐπικοινωνίας, μᾶς μανθάνει πῶς νὰ τ᾽ ἀποκτήσωμεν διὰ τῆς ἀσκήσεως.

Ὁ πνευματισμὸς ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς τὸν ἠθικὸν νόμον, χαράσσει τὰ ἴχνη τῆς διαγωγῆς ἡμῶν καὶ τείνει νὰ πλησιάσῃ μεταξύ των τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἀδελφοποιήσεως, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς κοινότητος τῶν βλέψεων.

Ἀποδεικνύει εἰς πάντας σκοπὸν περισσότερον ἀντάξιον καὶ ὑψηλὸν ἀπὸ ἐκεῖνον πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτεινε πρότερον ἡ ἀνθρωπότης. Συναποκομίζει νέον αἴσθημα τῆς προσευχῆς, ἀνάγκην τοῦ ἀγαπᾶν, ἐργάζεσθαι καὶ πάσχειν ὑπὲρ τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἐξευγενίζειν τὴν διάνοιάν μας καὶ τὴν καρδίαν. Ἡ διδασκαλία τῶν Πνευμάτων γεννηθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ παρόντος αἰῶνος, διεδόθη εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας. Πολλαὶ προλήψεις, συμφέροντα καὶ πλάναι, ἐπιβραδύνουν ἀκόμη τὴν πορείαν αὐτῆς. Ἀλλὰ δύναται νὰ περιμένῃ τις, εἰς αὐτὴν ἀνήκει τὸ μέλλον. Εἶναι ἰσχυρά, ὑπομονητική, ἀνεκτικὴ καὶ σέβεται τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Τείνει πρὸς τὴν πρόοδον καὶ ζῇ διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Εἶναι ἀφιλοκερδὴς καὶ δὲν φιλοδοξεῖ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους περισσότερον εὐτυχεῖς καὶ νὰ βελτιώσῃ αὐτούς.

Παρέχει εἰς ὅλους τὴν γαλήνην, τὴν πεποίθησιν, τὴν σταθερότητα κατὰ τὴν δοκιμασίαν. Πολλαὶ θρησκεῖαι, πολλαὶ φιλοσοφίαι ἀντιπαρῆλθον διὰ τῶν αἰώνων, ἀλλ᾽ οὐδέποτε ἡ ἀνθρωπότης ἐνωτίσθη τόσον ἰσχυρὰς παροτρύνσεις πρὸς τὸ ἀγαθόν, οὐδέποτε ἐγνώρισε λογικωτέραν διδασκαλίαν καὶ περισσότερον παρήγορον καὶ ἠθικοποιόν. Χάρις εἰς αὐτὴν ὁ χρόνος τῶν ἀβεβαίων πόθων καὶ τῶν ἀορίστων ἐλπίδων παρῆλθε. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ μύθων πλασσομένων ὑπὸ δεισιδαιμόνων δοξασιῶν· αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ πραγματικότης ἀποκαλύπτεται, προβάλλει ἡ ἀρρενωπὸς βεβαίωσις τῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκατέλειψαν τὴν γῆν καὶ ἐπικοινωνοῦν ἀκόμη μεθ᾽ ἡμῶν.

Νικήτριαι τοῦ θανάτου ἵπτανται μέσα εἰς τὸ φῶς, ὑπεράνω τοῦ κόσμου τούτου, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν καὶ καθοδηγοῦν διὰ μέσου τῶν αἰωνίων αὐτοῦ μεταμορφώσεων.

Καταυγαζόμενοι ἀπὸ αὐτὰς καὶ γνωρίζοντες τὰ καθήκοντα

καὶ τὸν προορισμόν μας, προχωροῦμεν μὲ θάρρος εἰς τὴν χαραχθεῖσαν ὁδόν. Ἡ ὕπαρξις μετέβαλεν ὄψιν. Δὲν εἶναι πλέον ὁ στενός, ζοφερὸς καὶ μεμονωμένος κύκλος, τὸν ὁποῖον οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἐνόμισαν ὅτι βλέπουν. Δι' ἡμᾶς εὐρύνεται ὁ κύκλος αὐτὸς τόσον, ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον, τὰ ὁποῖα συνδέει πρὸς τὸ παρόν, διὰ ν'ἀποτελέσουν ἑνότητα μόνιμον καὶ ἀδιάλυτον. Τίποτε δὲν χάνεται. Ἡ ζωὴ μεταλλάσσει ἁπλῶς καὶ μόνον μορφάς. Ὁ τάφος μᾶς ξαναφέρνει πρὸς τὸ λίκνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ λίκνου καὶ ἀπὸ τοῦ τάφου ὑψοῦνται φωναί, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν εἰς ἡμᾶς περὶ ἀθανασίας. Αἰωνιότης τῆς ζωῆς, αἰώνιον ἀλληλένδετον τῶν γενέσεων, δικαιοσύνη, ἰσότης, ἄνοδος καὶ πρόοδος δι' ὅλους, αὐτὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς νέας πίστεως καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ βασίζονται ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς πειραματικῆς μεθόδου.

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ δόγματος τούτου δύνανται νὰ φέρουν κάτι περισσότερον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα;

Δύνανται ἀσφαλέστερον νὰ καταπραΰνουν τὰς ἀγωνίας της, νὰ ἐξυγιάνουν τὰ τραύματά της, νὰ τῆς παράσχουν γλυκυτέρας ἐλπίδας καὶ μεγαλυτέρας βεβαιότητας; Ἐὰν δύνανται, ἄς ὁμιλήσουν, ἄς προσαγάγουν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων των. Ἀλλ' ἐὰν ἐπιμένουν, ἐπιτάσσοντες εἰς αὐτὰ ἐπιχειρήματα διαψευδόμενα ὑπὸ τῶν γεγονότων, ἐὰν τίποτε ἄλλο δὲν δυνηθοῦν ἀντὶ αὐτοῦ νὰ προσαγάγουν, παρὰ τὴν κόλασιν καὶ τὸ μηδέν, δικαιούμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν ἐντόνως τὰ ἀναθέματα καὶ τὰ σοφίσματά των.

Ἔλθετε καὶ πίετε ἐκ τῆς οὐρανίας αὐτῆς πηγῆς πάντες σεῖς οἱ εὑρισκόμενοι ἐν ὀδύνῃ, πάντες ὅσοι διψᾶτε τὴν ἀλήθειαν. Ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς θὰ εἰσρεύσῃ εἰς τὰς ψυχάς σας νάμα, ἀναψῦχον καὶ ζείδωρον. Ὑπὸ τῆς πηγῆς αὐτῆς, ἀφοῦ ζωογονηθῆτε θὰ ὑπομείνετε φαιδρότεροι τοὺς ἀγῶνας τοῦ βίου, θὰ μάθητε νὰ ζῆτε καὶ ἀποθνήσκητε ἐπαξίως.

Παρατηρεῖτε μὲ ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν τὰ φαινόμενα, ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ διδασκαλίαι αὐταὶ ἐρείδονται, ἀλλὰ μὴ παίζετε ἐν οὐ παικτοῖς. Ἀναλογισθῆτε ὅτι εἶναι σοβαρὸν τὸ νὰ διαλέγεσθε μὲ τοὺς τεθνεῶτας καὶ τὸ νὰ λαμβάνετε ἀπὸ αὐτοὺς τὴν λύσιν ὑψίστων προβλημάτων. Λάβετε ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ γεγονότα αὐτὰ θὰ ἐξεγείρουν τὴν μεγίστην ἠθικὴν ἐπανάστασιν ἀπὸ ὅσας ἀνέγραψεν ἡ ἱστορία καὶ τὰ ὁποῖα γεγονότα διανοίγουν εἰς ὅλους τὴν ἀγνοουμένην πρότερον ἄποψιν τῶν ἐπερχομένων ὑπάρξεων. Ὅ,τι διὰ χιλιάδας γενεῶν, διὰ τὴν ἄπειρον πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι προηγήθησαν ἀπὸ σᾶς, ὑπῆρξεν ἁπλῆ ὑπόθεσις μόνον, δι' ἐσᾶς ἀποβαίνει βεβαιότης.

Τοιούτου εἴδους ἀποκάλυψις δικαιοῦται νὰ τύχῃ καὶ τῆς προσοχῆς σας, καὶ τοῦ σεβασμοῦ σας. Χρησιμοποιεῖτε αὐτὴν μὲ σύνεσιν ἐπ' ἀγαθῷ διὰ σᾶς καὶ τοὺς ὁμοίους σας.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὰ ὑψηλὰ πνεύματα θὰ παράσχουν εἰς σᾶς ἀντίληψιν· ἀλλ' ἐὰν κάμητε χρῆσιν τοῦ πνευματισμοῦ ματαιόσχολον καὶ οὐχὶ σπουδαί-

αν, μάθετε ὅτι εἶναι δυνατὸν ν᾽ ἀποδῆτε ἀναπόφευκτον ἕρμαιον τῶν ψευδολόγων πνευμάτων καὶ θῦμα τῶν παγίδων καὶ τοῦ χλευασμοῦ των.

Καὶ σύ, ὦ φίλε μου, ὦ ἀδελφέ μου, ὁ ὁποῖος ἐδέχθης τὰς ἀληθείας αὐτὰς ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ γνωρίζεις ὅλην τὴν ἀξίαν των, νὰ μοῦ ἐπιτρέψης μίαν τελευταίαν ἐπίκλησιν, μίαν ὑστάτην προτροπήν.

Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ βίος εἶναι βραχύς. Προσπάθησε κατὰ τὴν διάρκειάν του ν᾽ ἀποκτήσης ὅ,τι ἦλθες νὰ ζητήσης εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, δηλαδὴ τὴν ἀληθῆ τελειοποίησιν. Εἴθε τὸ πνευματικόν σου ὂν νὰ ἐξέλθη ἀπ᾽ ἐδῶ καλλίτερον καὶ ἁγνότερον, παρὰ ὅπως εἰσῆλθε. Νὰ ἀπέχης τῶν παγίδων τῆς σαρκός, στοχάσου ὅτι ἡ γῆ εἶναι πεδίον μάχης, ὅπου ἡ ὕλη καὶ αἱ αἰσθήσεις ἄνευ τέλους ἐπιτίθενται κατὰ τῆς ψυχῆς. Νὰ παλαίης μὲ θάρρος κατὰ τῶν εὐτελῶν παθῶν, νὰ παλαίης μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν, νὰ διορθώνης τὰ ἐλαττώματά σου, νὰ πραΰνης καὶ νὰ ἐξευγενίζης τὸν χαρακτῆρα σου, νὰ ἐνισχύης τὴν βούλησίν σου. Νὰ ὑψωθῆς διὰ τῆς σκέψεως ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἐπιγείους χυδαιότητας, ἅπλωσε εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀπόψεις φωτεινὰς πρὸς τὸν γεμᾶτον αἴγλην οὐρανόν.

Ἐνθυμοῦ ὅτι πᾶν τὸ ὑλικὸν εἶναι καὶ ἐφήμερον. Αἱ γενεαὶ παρέρχονται ὅπως τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ κράτη καταρρέουν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ κόσμοι χάνονται, οἱ ἥλιοι σβύνουν, τὰ πάντα φεύγουν, τὰ πάντα ἐκλείπουν Ἀλλὰ δύο τινά, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ, μένουν ἀμετάβλητα, ὅπως ὁ Θεὸς μένει ἀμετάβλητος, δύο πράγματα λάμπουν περισσότερον ἀπὸ κάθε λάμψιν ἀνθρωπίνης δόξης : ἡ Σοφία καὶ ἡ Ἀρετή. Ἀπόκτησε αὐτὰς διὰ τῶν ἀγώνων σου καὶ ὅταν φθάσης μέχρις αὐτῶν, θὰ ἀναβῆς ὑπεράνω παντὸς προσκαίρου καὶ παροδικοῦ, διὰ ν᾽ ἀπολαύσης ὅ,τι εἶναι αἰώνιον».

ΙΩ. ΒΑΣΙΛΗΣ

Τὸ βιβλίον τῆς φύσεως εἶναι ἀρκετὸν γιὰ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος γνωρίζει πῶς νὰ διαβάζει. Τὰ βιβλία μόνον νὰ μᾶς βοηθήσουν μποροῦν, γιὰ νὰ φθάσουμε σὲ μιὰ θεωρία. Γι᾽ αὐτὸ ἡ ἐκλογὴ τῶν βιβλίων πρέπει νὰ γίνεται ἀναλόγως τῆς νοημοσύνης τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ μεγάλο μυστικὸ εἶναι νὰ γνωρίζει κανεὶς νὰ κάνει ὀρθὴ διάκριση. Τότε μπορεῖ νὰ διδαχθῆ καὶ ἀπὸ τὸ πιὸ ἀσήμαντο βιβλίο. Ἀλλὰ μόνη ἡ ἀνάγνωσις δὲν ἀρκεῖ. Ἀπαιτεῖται βαθειὰ μελέτη καὶ διαλογισμός.

H P Blavatsky

Ἀπὸ τί ἀπέθανεν ὁ Μότσαρτ;

Τοῦ ἰατροῦ Ν. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἐρώτησις αὐτὴ πάντοτε ἀπησχόλησε τοὺς φίλους τῆς μουσικῆς καὶ τοὺς διανοουμένους ἐν γένει.

Ἀπὸ μίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐργασίαν τοῦ Δρος B. Juhn σταχυολογοῦμεν μερικὰς ἐνδιαφερούσας σχετικὰς πληροφορίας καὶ συμπεράσματα. Ὁ Δρ. Janos Bokay εἰς ἐργασίαν του δημοσιευθεῖσαν τῷ 1906 εἰς Οὐγγρικὸν περιοδικὸν διατείνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ Μότσαρτ ἦτο ρευματικὴ πολυαρθρῖτις ἐπιπλακεῖσα ὑπὸ ἐνδοκαρδίτιδος. Ἐν τούτοις αὐτὸ δὲν φαίνεται πιθανὸν διότι, πρῶτον, ὁ Μότσαρτ καὶ ἡ οἰκογένειά του, ἀπὸ τὰς εἰκόνας των τουλάχιστον, δὲν φαίνονται νὰ ἦσαν ἀσθενικῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ δεύτερον ἐὰν ὁ Μότσαρτ ἦτο ἀσθενικὸς καὶ ρευματοπαθὴς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸν νομαδικὸν βίον τὸν ὁποῖον ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας διῆγε, περιφερόμενος ὑπὸ τὰς σκληρὰς ταξειδιωτικὰς συνθήκας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνὰ τὰς διαφόρους μεγάλας πόλεις τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλη γνώμη ἡ ὁποία διετυπώθη ἦτο ὅτι ὁ μεγάλος μουσουργὸς ἔπασχεν ἀπὸ φυματίωσιν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι κατὰ τὸ 1762 ὁ ἰατρὸς τῆς κομήσσης Von Zinzenborf διεπίστωσεν εἰς τὰς κνήμας τοῦ μικροῦ Wolferl (ὑποκοριστικὸν τοῦ Wolfgang) ἓν ἐξάνθημα τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν περιγραφὴν φαίνεται ὅτι ἦτο ὀζῶδες ἐρύθημα. Κατὰ τὰς σήμερον ὅμως κρατούσας ἀντιλήψεις τὸ ὀζῶδες ἐρύθημα θεωρεῖται ἀλλεργικὴ φυματικὴ ἐκδήλωσις μόνον 50—60 ο)ο πρὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ἐνῷ εἰς τὰ ὑπόλοιπα 40—50 ὀφείλεται εἰς μόλυνσιν δι' ἄλλων μικροβίων, αὐτὸ δὲ φαίνεται ὅτι συνέβαινεν εἰς τὸν Μότσαρτ, διότι ἔκτοτε οὐδὲν ἄλλο ἐπεισόδιον σχετικὸν μὲ τὴν φυματίωσιν παρουσίασεν.

Καὶ ἤδη ἄς προσπαθήσωμεν νὰ συντάξωμεν τὸ νοσολογικὸν δελτίον τοῦ Μότσαρτ. Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ του γνωρίζομεν ὅτι ὁ πατὴρ του Λεοπόλδος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 70 περίπου ἐτῶν, πιθανῶς ἀπὸ θρόμβωσιν τῆς στεφανιαίας ἀρτηρίας τῆς καρδίας. Ἡ μήτηρ του ἀπέθανεν εἰς Παρισίους 57 ἐτῶν, ἀπὸ καρδιακὸν νόσημα, συμφώνως πρὸς τὸ πιστοποιητικὸν θανάτου. Πέντε ἀδελφαὶ του ἀπέθανον εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ φυματιώδη μηνιγγίτιδα, ὅπως ἐλέχθη ἀπὸ μερικούς, ἀλλὰ πιθανώτατα ἀπὸ ὑποσιτισμόν, διότι ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Μότσαρτ πρὸς τὸν πατέρα του (18 Ἰουνίου 1783) εἰς τὴν οἰκογένειάν του ὑπῆρχεν ἡ πρόληψις ὅτι τὰ βρέφη ἀναπτύσσονται καλύτερον τρεφόμενα μὲ νερὸ καὶ ὄχι μὲ γάλα. Παρὰ τοῦτο ἡ ἀδελφή του Μαρία—Ἄννα ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀτομικὸν ἀναμνηστικὸν τοῦ Μοτσαρτ ἔχομεν τὰ ἑξῆς: Εἰς ἡλικίαν 6 ἐτῶν ἔπαθε βαρυτάτην ὀστρακιάν, εἰς

ἡλικίαν 9 ἐτῶν τυφοειδῆ, 20 ἐτῶν εὐφλογίαν καὶ 23 ἐτῶν, τῷ 1781, πνευμονίαν. Ὅταν ἀπὸ τοῦ 1791 ὁ Μότσαρτ ἤρχισε νά ἀδιαθετῇ σχεδὸν συνεχῶς, ἐγεννήθησαν ὑπόνοιαι ὅτι ὁ ἀντίπαλός του Salieri τὸν ἐδηλητηρίασεν, ἐπί τι δὲ διάστημα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μότσαρτ τὸ ἐπίστευσεν.

Δυστυχῶς φαίνεται ὅτι αὐτοεδηλητηριάζετο. Καὶ τοῦτο διότι τὸ πιθανώτερον συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον φθάνει κανεὶς εἶναι ὅτι ὅλα τά ἀνωτερω μνημονευθέντα νοσήματα ἀφήνουν παθήσεις τῶν νεφρῶν μὲ βλαβεράν σὺν τῷ χρόνῳ ἀπήχησιν καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας. Δημιουργοῦν κυρίως χρονίαν διάμεσον νεφρίτιδα ἀπολήγουσαν, ὅταν δὲν διαγνωσθῆ ἐγκαίρως καὶ δὲν γίνουν ἐγκαίρως τά δέοντα, εἰς οὐραιμίαν καὶ οὐραιμικὸν κῶμα. Καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μότσαρτ οὔτε ἡ διάγνωσις ἦτο δυνατὸν να γίνῃ ἐγκαίρως, οὔτε συνεπῶς καὶ προληπτική τις μέριμνα. Οὔτε ἡ χρονία διάμεσος νεφρῖτις ἦτο καλῶς γνωστή, διότι περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Bright μόλις τῷ 1827, οὔτε ὑπῆρχον καὶ αἱ σχετικαὶ ἐργαστηριακαὶ ἐξετάσεις.

Καὶ βλέπομεν οὕτω τὸν Μότσαρτ εἰς τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐμφανίζοντα ἰσχυροτάτας κεφαλαλγίας, δύσπνοιαν, ἐπιληπτοειδεῖς παροξυσμούς, οἰδήματα τῶν ποδῶν κλπ., δηλ. μίαν πλήρη εἰκόνα οὐραιμίας μετά φαινομένων καρδιακῆς ἀνεπαρκείας καὶ δυνάμεθα βασίμως νά συμπεράνωμεν ὅτι ὁ θάνατός του ἐπῆλθεν ἀπὸ οὐραιμικὸν κῶμα.

Ν. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Θά συστήσω ἰδιαίτερα στοὺς πρεσβύτερους ἀπὸ σᾶς: Μὴ προσπαθεῖτε νά ἐμποδίσετε τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι τῆς νεωτέρας γενεᾶς. Κάθε γενεά προχωρεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν περασμένη γενεά στὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθεια. Ἐμεῖς οἱ πρεσβύτεροι δὲν κατέχομε τὴν ἀλήθεια Μόνο τὴ μελετᾶμε. Καὶ οἱ νεώτεροι ἔχουν τὸ προνόμιο νά γίνωνται εὐκολώτερα κάτοχοι ἀληθειῶν, ποὺ ἐμεῖς τὶς ἔχομεν ἀνακαλύψει ἔπειτα ἀπὸ ἀγῶνες, ψυχικὴ ὀδύνη καὶ πνευματικὴ ἀγωνία.

*
* *

Τοποθετήσατε τὸ ἰδανικό σας ὅσο ψηλότερα μπορεῖτε. Ἀλλά μὴν ἐπιβάλλετε τὸ ἰδανικό σας στὸν ἀδελφό σας, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάπτυξις πιθανὸν εἶναι τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική σας. Μάθετε νά ἀσκεῖτε τὴν ἀνοχή, ποὺ βοηθεῖ κάθε ἄνθρωπο, σὲ ὁποιοδήποτε σημεῖο τῆς ἐξελίξεως καὶ ἂν εὑρίσκεται.

ΑΝΝΑ ΜΠΕΖΑΝΤ

Μὴ ζῇς στὸ μέλλον, οὔτε στὰ νεκρὰ πράγματα τοῦ παρελθόντος. Καλύτερα, νὰ ζῇς στὸ ἄμεσο παρὸν κατανοώντας ὅτι εἶσαι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος καὶ ὅτι μὲ τὶς τωρινὲς σου πράξεις μπορεῖς νὰ ἐλέγχῃς τὸ αὔριον καὶ ἔτσι ν' ἀποβῇς Κύριος τοῦ χρόνου, Κύριος τῆς ἐξελίξεως, καί, ἑπομένως, Κύριος τῆς τελειοποιήσεως.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Οἱ Ὁμιλίες τοῦ

Κρισναμούρτι

στὸν «Παρνασσὸ»

Ἡ τελευταία ὁμιλία: 30 Σεπτεμβρίου 1956

ΟΜΑΔΙΚΟΣ - ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΕΙΡΗΝΗ

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα ποὺ ἔχομε ν' ἀντιμετωπίσωμε εἶναι πῶς νὰ ἐπιφέρουμε στὸν ἑαυτό μας μιὰ θεμελιώδη ἀλλαγή. Φρονῶ ὅτι καθένας ποὺ ἔχει σοβαρὸ ἐνδιαφέρον ὀφείλει ν' ἀντιμετωπίση αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Πρέπει ν' ἀντιληφθοῦμε, πρωτίστως, πῶς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιφέρη αὐτὴν τὴν ἐπανάστασι, ποὺ δὲν θὰ εἶναι μιὰ προσαρμογὴ σὲ κάτι νέο, δὲν θὰ εἶναι μιὰ ἁπλῆ ἀναμόρφωσις, ἀλλὰ μιὰ ἀλλαγὴ ριζική. Καὶ εἶναι, νομίζω, ἀνάγκη νὰ

συμβάλη τὸ ἄτομον—ἐννοῶ ὄχι ἕνα ἄτομον ξεχωριστό, ἀλλὰ τὸν καθέναν—σ' αὐτὴν τὴν ἐπανάστασι, ἄν θέλουμε νὰ φέρουμε ἕναν καινούργιο κόσμο χωρὶς ἀνταγωνισμὸ καὶ χωρὶς μῖσος, ἕναν κόσμο μὲ ἀγάπη.

Γι' αὐτὸ τὸ θέμα σκοπεύω ἀπόψε νὰ μιλήσω καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἕνα θέμα πολύπλοκο ἐλπίζω πὼς θὰ ἔχετε τὴν ὑπομονὴ νὰ ἀκούσετε μὲ βαθειὰ προσοχή. Προτείνω νὰ μὴ περιορίζεσθε στὸ νὰ ἀκοῦτε ἁπλῶς τὶς λέξεις, ἀλλὰ μέσῳ τῶν λέξεων νὰ προχωρῆτε στὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ σας καὶ νὰ πειραματισθῆτε μὲ τὸν ἑαυτό σας γιὰ τὸ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φέρετε μέσα σας αὐτὴν τὴν ἐπανάστασι.

Τὸν κόσμο, τὸν ἔχομε διαιρέσει σὲ διάφορες θρησκεῖες, διάφορες αἱρέσεις, διάφορες φιλοσοφίες, διαφόρους πολιτισμούς. Καὶ σὲ κάθε χώρα ὑπάρχουν διαφορετικὲς κυβερνήσεις. Ἡ κάθε μιὰ διακηρύττει ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἑδραιώση τὴν εἰρήνη, ἀλλὰ ἀσυναίσθητα ἐργάζεται γιὰ τὸν πόλεμο. Ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι χρειαζόμαστε εἰρήνη στὸν κόσμο καὶ ὅμως τὸ κάθε τι ποὺ κάνουμε προκαλεῖ περισσότερη σύγχυσι, ἀταξία, ἀθλιότητα. Καὶ ὅ,τι συμβαίνει στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μέσα μας, ὅπου παλεύουν ἀντίθετες ἐπιθυμίες, ἀντίθετες τάσεις, ἀντίπαλοι σκοποὶ καὶ ἰδεώδη καὶ ποικίλες ἐκδηλώσεις, ὅλες ἀντίθετες πρὸς ἀλλήλας. Αὐτὸ εἶναι γεγονός, ποὺ τὸ διαπιστώνουμε καθημερινῶς. Καὶ βλέπουμε ὅτι οἱ διάφορεςἐπιθυμίες καὶ τὰ ἰδεώδη φέρουν διαρκῆσύγκρουσι καὶ καταπίεσι. Φαινομενικὰ ἀγωνιζόμοστε γιὰ μιὰ ἁρμονία, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα προκαλοῦμε περισσότερη σύγχυσι καὶ λιγώτερη ἠμεμία. Ὁ καθένας μας ἀκολουθεῖ μιὰ ἰδιαίτερη θρησκεία, μιὰ ἰδιαίτερη αἵρεσι, ἕναν ἰδιαίτερο τρόπο ζωῆς καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν προκύπτει ἠρεμία, ἀλλὰ διαρκὴς κατάπτωσις. Βλέποντας αὐτὴν τὴν σύγχυσι καὶ τὴν ἀντίθεσι ποὺ ἐξελίσσονται ἐξωτερικὰ καὶ ὄντας ἐνήμεροι ὅτι τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ ἐσωτερικά, διερωτώμεθα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθη ἡόλοκληρωτικὴ ἀλλαγή. Διότι, μποροῦμε νὰ βελτιώσουμε ἕνα τμῆμα τοῦ νοῦ μας, θὰ πρόκειται ὅμως γιὰ ἕνα μόνον τμῆμα· καὶ μπορεῖ ἀκόμη αὐτὸ τὸ τμῆμα νὰ δεσπόση στὰ ὑπόλοιπα, ἀλλὰ θὰ τελῆ εἰς διαρκῆ ἀντίθεσιν πρὸς ὅλο τὸ εἶναι μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς συμβαίνει: Ἕνα τμῆμα τοῦ ἑαυτοῦ μας προσπαθεῖ νὰ ἐπιδράση βελτιωτικῶς καὶ νὰ δεσπόση στὸ ὑπόλοιπο, ὑπάρχει, ἑπομένως, ἡ ἀντίθεσις. Εἶναι δυνατὸν νὰ φέρωμε ἀλλαγὴ καθολικὴ καὶ ὄχι τμηματική ;

Δὲν γνωρίζω ἐάν, κατ' ἀρχήν, συλλαμβάνουμε τὸ πρόβλημα, πρᾶγμα ποὺ θεωρῶ οὐσιῶδες, καὶ πρωταρχικό.

Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἄν μποροῦμε νά ἐπιφέρωμε πλήρη, καθολική, ὁλοκληρωτικὴ ἀλλαγή, χωρὶς ἀντίθεσι, χωρὶς ἕνα τμῆμα τοῦ νοῦ νά μάχεται κατά τοῦ ἄλλου.

Ἕνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, τὸ ὁποῖον ἀποκαλοῦμε ὑψηλότερο, συνήθως, ἀγωνίζεται νά δεσπόση ἐπὶ τοῦ κατωτέρου. Αὐτὸ τὸ ὑψηλότερο ἀποτελεῖ ἕνα τμῆμα τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι ἕνα τμῆμα τοῦ πεδίου τοῦ νοῦ, ἐνῶ εἶναι καὶ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος. Συνεπῶς, αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε ὑψηλότερο περικλείει τὴν προϋπόθεσι τῆς συγκρούσεως. Ἔχοντας συνείδησι τῆς φύσεως τῆς σκέψεως, ἡ ὁποία εἶναι ἀντιφατική, ἡ ὁποία διχάζεται καὶ δὲν εἶναι ποτὲ καθολική, ἐρωτῶ ἐάν εἶναι δυνατόν, γιά μένα ἢ καὶ γιά σᾶς, νά μεταβληθοῦμε ὁλικῶς, χωρὶς νά ὑπάρχη ἕνα μέρος ποὺ ἐπιδρᾶ στὸ ἄλλο. Νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν, ἐάν δώσωμε ὁλική προσοχή, διότι οὐδέποτε δίδομε ὁλικὴ προσοχή, δίδομε μόνον ἕνα μέρος προσοχῆς, ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ ἀντιδράσεις καὶ πιέσεις τῶν κοινωνικῶν ἀντιλήψεων καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Ἤ δίδομε προσοχὴ ἀπὸ ἐνδιαφέρον νά φθάσωμε σέ ἕνα ὡρισμένο ἀποτέλεσμα. Ἡ προσοχή μας τότε εἶναι διηρημένη, δὲν εἶναι ποτέ ὁλική. Θά μποροῦσε νά ὑπάρξῃ ὁλικὴ προσοχὴ ὅταν δέν διασπᾶται ἀπὸ τὴν προσδοκία ἑνὸς ἀποτελέσματος ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιτέλεσι ἑνὸς ἰδεώδους. Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἱκανὸς νά δώση πλήρη προσοχὴ στὸ πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς, τότε ἡ ἀλλαγή ἐπέρχεται ἐντός μας.

Νομίζουμε ὅτι πρέπει νά ἔχωμε ἰδεώδη, ποὺ θά μᾶς βοηθήσουν πρὸς τὴν ἀλλαγή, σάν μιά μορφὴ ἕλξεως. Ἀλλά, κατ' ἐμέ, τά ἰδεώδη εἶναι ἀφαίρεσις ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, εἶναι προβολὴ τοῦ ἀντιθέτου ἀπὸ ὅ,τι εἴμαστε. Ἐλπίζουμε ὅτι τείνοντας πρὸς τά ἰδεώδη θά ἐπιτύχουμε τὴν ριζικὴ ἀλλαγή, ἀλλά ἡ διαρκὴς προσπάθεια, μέ πειθαρχία, ἔλεγχο καὶ πάλη, δὲν φέρνει παρά διαρκῆ σύγκρουσι. Ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ ἐπέρχεται ὅταν δέν ὑπάρχη προσπάθεια. Ἐνόσω θά ὑπάρχη τάσις πρὸς ἕνα ἰδεῶδες, ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις ποὺ γεννιέται σέ κάθε βῆμα ἐμποδίζει τὴν πλήρη προσοχή. Ἕνα ἄτομον ποὺ ἀληθινά ἐνδιαφέρεται γιά ἀλλαγὴ τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν μπορεῖ νά ἔχη ἰδεώδη, διότι τά ἰδεώδη εἶναι ἀφαίρεσις, ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ πραγματικὸ εἶναι. Ἐνόσῳ ὁ νοῦς ἀφαιρεῖται καὶ διχάζεται μεταξὺ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ δέοντος, δὲν ὑπάρχει ἡ πλήρης προσοχή.

Ἡ πλήρης προσοχὴ συμβαίνει σ' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιβολῆς ἰδεώδους, οὔτε ἐλέγχου ἢ προσπαθείας. Εἶναι ἡ ἀληθινή, ἡ πλήρης προσοχὴ σέ κάτι, χωρὶς νά ὑπάρχη καμμιά

ἀντίθεσις ἀπὸ συσσωρευμένο παρελθόν.

Ἄς τὸ θέσωμε διαφορετικά: Αὐτό ποὺ προσπαθοῦμε νὰ ἐπιτύχωμε εἶναι μιὰ ἀλλαγὴ διὰ τοῦ χρόνου.

Νομίζουμε ὅτι ὁ χρόνος θὰ μᾶς δώση εὐκαιρίας βαθμιαίας ἀλλαγῆς ἐντός μας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ὅπως ἔχομε ὡρισμένες φιλοδοξίες, ἔτσι ἔχομε καὶ ὡρισμένα ἰδεώδη, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀναβάλλουμε τὴν ἀλλαγή, τὴν ὁλοκληρωτική καὶ ἄμεση. Ἕνα παράδειγμα: Εἶμαι βίαιος καὶ ἔχω τὸ ἰδεῶδες τῆς μὴ—βίας. Νομίζω ὅτι ἔχοντας αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες, μὲ τὸν καιρὸ θὰ τὸ ἐπιτελέσω. Αὐτό, κατ' ἐμέ, εἶναι φυγή, ἀφαίρεσις ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶμαι βίαιος.

Ὥστε, δύναμαι νὰ δώσω προσοχὴ στὸ ὅλον πρόβλημα χωρὶς διάσπασιν καὶ ἀφαίρεσιν; Δύναμαι νὰ προσεγγίσω τὸ πρόβλημα τελείως ἀνανεωμένος; Εἶναι ἀλήθεια ἤ ὄχι ὅτι κινούμεθα ἀπὸ τὸ γνωστὸν πρὸς τὸ γνωστόν; Τότε δὲν ἐπέρχεται ἡ πραγματικὴ ἀλλαγή. Ἡ διαδικασία τοῦ χρόνου, τὴν ὁποίαν εἰσάγουμε στὸ θέμα τῆς ἀλλαγῆς, βασίζεται στὸν συλλογισμὸ ποὺ δέχονται ὅλοι οἱ θρησκευτικοὶ διδάσκαλοι καὶ ὅλα τὰ ἱερὰ βιβλία: Εἶμαι αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ γίνω ἐκεῖνο. Ἡ ἀλλαγὴ πρέπει νὰ ἐπέλθη μέσῳ τοῦ χρόνου καὶ μὲ σύστημα, πειθαρχία, ἔλεγχο τοῦ ἑαυτοῦ. Ἡ διαδικασία ὅμως εἶναι τελείως ἐσφαλμένη, διότι μὲ κάθε μορφὴ ἀντιδράσεως, πειθαρχίας, ἐξαναγκασμοῦ δὲν προχωρῶ πρὸς τὴν ἀλλαγή, ἀλλὰ μένω στὸ πεδίον τοῦ γνωστοῦ. Σὲ κάθε διαδικασία ποὺ βασίζεται στὸν χρόνο, ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ χθές, περνᾶ ἀπὸ τὸ σήμερα καὶ τείνει πρὸς τὸ αὔριο, σὲ μιὰ τέτοια πορεία δὲν ὑπάρχει ριζική μεταβολή.

Ὥστε τὸ πρόβλημα εἶναι— καὶ ἐλπίζω ὅτι προσέχετε καὶ πειραματίζεσθε — ἐὰν δύναται ὁ νοῦς νὰ φθάση σ' ἕνα τέλος, δίχως ἐξαναγκασμό, δίχως καμμιὰ μορφὴ πειθαρχίας, ὥστε νὰ κατανοήση τὸν ἑαυτό του πλήρως καὶ αὐτὴ ἡ κατανόησις ν' ἀποβῆ ἡ ἀληθινὴ ἐπανάστασις.

Στὸ κάτω—κάτω, ἡ 'Αλήθεια ἢ ὁ Θεὸς ἢ ὅ,τι ὄνομα καὶ ἂν δώσουμε, εἶναι κάτι τελείως ἄγνωστο. Μπορεῖ νὰ ὁραματίζεσθε, νὰ ὑποθέτετε, νὰ πλάθετε ἰδέες, νὰ πιστεύετε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, ἀλλὰ ἡ φύσις του εἶναι τελείως ἄγνωστη, ὥστε ὁ νοῦς πρέπει νὰ φθάση σ' αὐτὸν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε φορτίο τοῦ παρελθόντος, τοῦ γνωστοῦ. Τὸ γνωστὸν εἶναι τὸ'Εγώ,ποὺ δημιουγεῖ τὰ προβλήματα καὶ διαιρεῖται.'Εὰν ἀληθινὰ ἀντιμετωπίζομε τὸ πρόβλημα τῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς,τῆς θεμελιώδους ἀλλαγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, πρέπει νὰ σκεφτόμαστε χωρὶς ὅρους, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸ γνωστόν. Ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία ἔρχεται τελείως ἄγνωστη καὶ ὄχι σὰν κάτι ποὺ ἐδοκιμά-

σαμε χθὲς καὶ ἐξακολουθοῦμε σήμερα καὶ προχωροῦμε πρὸς τὸ αὔριο, ἀλλὰ εἶναι κάτι ἐντελῶς νέο.

Λοιπόν, ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γνωστοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χρόνου, αἰώνων συσσωρεύσεων, ὁ νοῦς αὐτὸς δὲν θὰ μπορέση ποτὲ νὰ φέρη τὴν ριζικὴ ἀλλαγή. Μπορεῖ μόνον νὰ ἐπιφέρη ὡρισμένες ἀλλαγὲς στὸν κύκλο τοῦ γνωστοῦ. Ριζικὴ ἀλλαγὴ μπορεῖ νὰ ἐπέλθη ὅταν αὐτὸς ὁ νοῦς πεθάνη. Ὅταν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάθε τὶ γνωστό, ὅταν παύση νὰ ὑπάρχη τὸ Ἐγώ.

Δὲν πρόκειται γιὰ καμμιὰ φιλοσοφία ποὺ μεταδίδεται μὲ διδασκαλία. Εἶναι ἕνα βίωμα ποὺ πρέπει νὰ τὸ ζήση, ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἐκεῖνος ποὺ εἶναι σοβαρὸς ἐρευνητὴς καὶ δὲν περιορίζεται στὴν ἐπανάληψι φράσεων δίχως νόημα.

Μοῦ ἐστάλησαν ἀρκετὲς ἐρωτήσεις καὶ θ' ἀπαντήσω σὲ μερικές, γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαντήσω σὲ ὅλες. Ἐὰν δὲν ὑπάρξη ἀπάντησις σὲ μιὰ εἰδικὴ ἐρώτησι, παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε. Ἐπίσης, ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ὅτι κυριολεκτικὰ δὲν ἀ π α ν τ ῶ στὶς ἐρωτήσεις, ἀλλὰ ἐπιθυμῶ ὅλοι μαζὶ νὰ ἐξετάσωμε κάθε πρόβλημα, γιατὶ εἶναι δικό σας πρόβλημα καὶ πρέπει σεῖς νὰ προσπαθήσετε νὰ βρῆτε τὴν ἀπάντησι.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς : Μὲ ποιόν τρόπο μπορεῖ ἡ αὐτεπίγνωσις νὰ συντελέση στὴν ἐπίλυσι πολλῶν πιεστικῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου, ὅπως π.χ. ἡ πεῖνα ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ : Ὁ κόσμος, μὲ ὅλες τὶς διαιρέσεις, μὲ ὅλα τὰ ψεύδη, τὸ μῖσος καὶ τὴν διαφθορά, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἀνθρώπων ; Τὰ προβλήματα ποὺ ἔχετε στὴ χώρα σας ἀσφαλῶς εἶναι ἀποτέλεσμα καθενὸς ἀπὸ σᾶς. Εἶσθε ἐθνικισταί, διότι νομίζετε ὅτι συνταυτίζοντας τὸν ἑαυτό σας πρὸς μιὰ χώρα ξεχωρίζετε ἀπὸ ἄλλες χῶρες. Ξεχωρίζετε τὸν ἑαυτό σας ὡς Ἕλληνα, Χριστιανό, Καθολικὸν ἢ Βουδδιστή. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἄτομον εἶναι φιλόδοξον, δημιουργεῖ κοινωνία βασιζόμενη στὴν ἀπόκτησι ἀγαθῶν. Γιὰ νὰ φέρωμε τὴν τεράστια ἐπανάστασι, σεῖς καὶ ἐγὼ πρέπει ν' ἀλλάξουμε, πρέπει νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτό μας. Δυστυχῶς, πιστεύουμε ὅτι ἡ νομοθεσία ἢ διάφορες μορφὲς ἐξαναγκασμοῦ θὰ λύσουν τὰ προβλήματα. Ἀλλά, τὸ πρόβλημα τοῦ ἀτόμου εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ κόσμου καὶ γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν θεμελιώδη ἀλλαγὴ πρέπει νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸν ἑαυτό μας πλήρως καὶ ὄχι μερικῶς.

Τὸ γνῶθι σαυτὸν εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς σοφίας ποὺ θὰ φέρη τὸ τέρμα τῶν συγκρούσεων. Ἡ αὐτογνωσία δὲν εἶναι κάτι τὸ ἐξαιρετικό, κανένα θαῦμα ἢ κάτι ποὺ θὰ τὸ διαβάσετε στὰ βιβλία. Βλέπετε τὸν ἑαυτό σας, καθὼς εἶσθε, στὸ κάτοπτρο τῶν σχέσεών σας. Δὲν μπορεῖ κανεὶς

νὰ ζῆ ἀπομονωμένος καὶ ἐνόσω σχετίζεσθε μὲ τὴν φύσι, μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὲ τὶς ἰδέες, μέσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν καθρέφτη μπορεῖτε να ἰδῆτε τὸ σύνολον τῆς ὑπάρξεώς σας. Ἀλλὰ ἐὰν καταδικάζετε ὅ,τι βλέπετε, τότε σταματᾶτε τὴν κατανόησι καὶ τὴν περαιτέρω ἔρευνα ἐκείνου ποὺ βλέπετε. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς συνηθίζουν νὰ συγκρίνουν, νὰ κρίνουν καὶ νὰ κατακρίνουν ἤ, ἀντιθέτως, νὰ δικαιολογοῦν ὅ,τι βλέπουν. Ἐὰν κατανοήσωμε ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταδικάζουμε, ἡ καταδίκη παύει. Τότε, μέσω τῆς κατανοήσεως, τῆς αὐτογνωσίας, ὁ νοῦς — ὄχι μόνον ἡ συνείδησις, ἀλλὰ ὁλόκληρη ἡ συνειδητότης μας, ποὺ εἶναι διηρημένη σὲ συνειδητὸ νοῦ καὶ ὑποσυνείδητο — τότε ὁ νοῦς εἶναι τελείως γαλήνιος καὶ εἶναι ἱκανὸς γιὰ περαιτέρω ἔρευνα.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς : Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει φιλοδοξίες, πῶς θὰ μπορέση νὰ ζήση σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ : Διερωτῶμαι γιατί εἴμαστε φιλόδοξοι. Εἶσθε φιλόδοξοι σὲ ὅλα τὰ πράγματα, στὴν ἐργασία, στὸ σχολεῖο, στὸ περιβάλλον σας, παντοῦ. Γιατί ; Γιατί ἔχομε πόθους, φιλοδοξίες ; Μήπως διότι ἀπὸ τὴν παιδική μας ἡλικία ἔχομε ἐνθαρρυνθεῖ στὴ φιλοδοξία ἢ διότι χωρὶς φιλοδοξία, χωρὶς ὁρμὴ νὰ γίνωμε κάτι, τρέμουμε ὅτι δὲν θὰ εἴμαστε τίποτε ; Ἐὰν δὲν ἔχομε φιλοδοξίες, τί θὰ συμβῆ ; Δὲν εἶσθε κανείς, δὲν εἶσθε ἀνεγνωρισμένος, δὲν ἔχετε ἐπιτυχίες, δὲν ἔχετε ὄνειρα νὰ γίνετε μεγάλος. Βεβαίως ζῆτε, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς σᾶς τρομάζει. Ὥστε δημιουργεῖτε κοινωνία, ὅπου ἡ φιλοδοξία καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς ἐνθαρρύνονται καὶ ὅποιος δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἔχη φιλοδοξίες φοβᾶται τὸ γείτονά του. Δὲν ἐννοῶ τὴν φιλοδοξία κατὰ λέξιν, ἀλλὰ γενικὰ κάθε ἐπιδίωξι. Ὁ ἱερεὺς ποὺ εὔχεται νὰ γίνη ἐπίσκοπος καὶ ὁ λαϊκὸς ποὺ θέλει ν' ἀποκτήση πεῖρα, κῦρος, εἶναι τὸ ἴδιο φιλόδοξοι. Ἀμφότεροι θέλουν νὰ γίνουν κάτι στὸν κόσμο.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς : Βλέποντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φιλοδοξίας, συμπεραίνουμε ὅτι ὁ φιλόδοξος δὲν ἔχει προφανῶς ἀγάπη. Βλέποντας τὴν πορεία τῆς ἐκδηλώσεως, τί πρέπει νὰ κάμουμε γιὰ ν' ἀπαλλαγοῦμε ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ : Δὲν μπορῶ ν' ἀπαντήσω ἐγὼ γιὰ σᾶς. Πρέπει νὰ τὸ βρῆτε γιὰ τὸν ἑαυτό σας. Ἡ δυσκολία ἔγκειται στὸ ὅτι ζητοῦμε ἀσφάλεια, βεβαιότητα, ἐγγύησι, ἐπομένως ζοῦμε μὲ φιλοδοξία. Τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν εἶναι σοβαροί, μολονότι θέτουν σοβαρὰ ἐρωτήματα.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς : Ποιὰ εἶναι σωστὴ ἔννοια τῆς ἀδελφότητος ;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ : Νομίζω ὅτι εἶναι πολὺ φανερό, δὲν εἶναι ; Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ἐθνικιστής, δὲν εἶναι ἀδελφικός. Καὶ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἀνήκει σὲ αἱρέσεις, εἶναι κομμουνιστής, σοσιαλι-

στής, καπιταλιστής, δὲν εἶναι ἀδελφικός, διότι ἕνας ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ἀφοσιωμένος σὲ ἕνα ἰδεῶδες, ἕνα σύστημα, μιὰ πίστι, προφανῶς χωρίζεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ κόσμος εἶναι δικός μας, εἶναι δικός σας, ὄχι ὅμως γιὰ νὰ ζοῦμε ὡς Ἕλληνες, ἢ Ἀμερικανοὶ ἢ Ρῶσσοι, ἀλλὰ ὡς ἀνθρώπινα ὄντα. Ἐμεῖς, ὅμως, ἐχτίσαμε σύνορα ἐθνικα, οἰκονομικά, πνευματικά. Καὶ ζῶντας μέσα σ' αὐτὰ τὰ σύνορα, μιλοῦμε περὶ ἀδελφότητος, μιλοῦμε περὶ ἀγάπης, περὶ εἰρήνης καὶ περὶ Θεοῦ. Γιὰ νὰ ἔχωμε ἀδελφότητα, πρέπει νὰ γκρεμίσουμε ὅλα τὰ φράγματα καὶ ν' ἀρχίσῃ ὁ καθένας μας ἀπὸ τὸν ἑαυτό του.

Ἐρώτησις: Πρέπει ν' ἀποδίδουμε ἰδιάζουσα σημασία στὰ ὄνειρα ἢ ὄχι;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Νομίζω ὅτι γιὰ ν' ἀπαντήσωμε σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἢ μᾶλλον γιὰ νὰ τὸ ἐρευνήσωμε, πρέπει νὰ ἐννοήσουμε τὴν πορεία τῆς συνειδήσεώς μας. Ἡ συνείδησις εἶναι τὸ σύνολον τοῦ εἶναι μας, ἀλλὰ ἔχει διαιρεθῆ ἡ συνείδησίς μας σὲ ἐκείνην ποὺ τελεῖ ἐν ἐγρηγόρσει καὶ σ' ἐκείνην ποὺ εἶναι ἐν ὕπνῳ. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἐκπαίδευσι τοῦ συνειδητοῦ νοῦ. Κάθε αἵρεσις, κάθε σχολή, κάθε κοινωνία ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ συνειδητοῦ νοῦ. Ἡ κοινωνία στὴν ὁποίαν ἀνήκουμε ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀγωγὴ τοῦ συνειδητοῦ νοῦ ὥστε νὰ γίνῃ τὸ ἄτομον ἕνας ἱκανὸς καὶ ἀποτελεσματικὸς πολίτης. Ἐὰν παρατηρήσετε τὸν ἑαυτὸν σας, θὰ διαπιστώσετε ὅτι ὁλόκληρη ἡ καθημερινή σας δραστηριότης ἀφορᾶ τὸν συνειδητὸ νοῦ, ἐνῶ ὑπάρχει καὶ ἡ κρυμμένη συνείδησις γιὰ τὴν ὁποίαν εἴμαστε ἐντελῶς ἢ μερικῶς ἀπληροφόρητοι. Ὑπάρχει μιὰ σύγκρουσις μεταξὺ τοῦ συνειδητοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἀσυνειδήτου, διότι τὸ ἀσυνείδητον δὲν εἶναι μόνον οἱ κρυμμένες τάσεις, ἀλλὰ καὶ οἱ φυλεκτικὲς ἐπιδράσεις, ἡ πεῖρα ἑκατονταετηρίδων ἀνθρώπων. Ὥστε, ὅταν ὁ συνειδητὸς νοῦς κοιμᾶται, τὸ ὑποσυνείδητον βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ προβάλῃ τὶς ἐπιθυμίες του σὲ μορφὴ ὀνείρων. Αὐτὸ συμβαίνει στοὺς πλείστους ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ ὄχι; Διότι ὁ νοῦς ὅλη τὴν ἡμέρα εἶναι ἀπησχολημένος μὲ τὶς δικές του τάσεις καὶ ἐπιδιώξεις, ὥστε δὲν ἔχει καιρὸ καὶ ἠρεμία νὰ δεχθῆ τὶς νύξεις τοῦ ὑποσυνειδήτου. Τώρα, ἀνακύπτει τό πρόβλημα πῶς θὰ ἑρμηνεύσουμε τὰ ὄνειρα. Ἔχετε ψυχολόγους, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦν τὰ ὄνειρα κατὰ τὴν δική τους ἀρέσκειαν, κατὰ τὶς συνθῆκες των ἢ κατὰ τὶς γνώσεις των καὶ τοὺς περιορισμούς των. Ἑπομένως, σεῖς ποὺ ὀνειρεύεσθε, ἐξαρτᾶσθε ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία ἑνὸς ἄλλου. Ὥστε, τό πρόβλημα δὲν εἶναι πῶς νὰ ἑρμηνεύσετε τὰ ὄνειρα, ἀλλὰ πῶς νὰ μὴν ὀνειρεύεσθε διόλου. Μὴ γελᾶτε.

Μὴν τὸ ἀπορρίπτετε ἀμέσως. Ἕνας νοῦς ποὺ ἀδιάκοπα εἶναι δραστήριος, τόσον κατὰ τὴν ἡμέρα ἐν ἐγρηγόρσει, ὅσον καὶ κατὰ τὸν ὕπνο, ἕνας τέτοιος νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δημιουργικός. Μόνον ὅταν ὁ νοῦς εἶναι τελείως γαλήνιος, σιωπηλός, χωρὶς ἐξαναγκασμό, ἀλλὰ γεμᾶτος κατανόησι, ἕνας νοῦς χωρὶς κίνησι, τότε ὑπάρχει δυνατότης γιὰ νὰ ἔλθῃ μιὰ νέα κατάστασις. Μπορεῖ ὁ συνειδητὸς νοῦς νὰ εἶναι σὲ τέτοια στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ ὑποσυνείδητον, ὅλον τὸν καιρὸ καὶ ὄχι μόνον τὴ νύχτα, ὥστε νὰ μὴν τελῇ σὲ κατάστασι διαιρέσεως, ὁπότε καὶ μόνον ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τῶν ὀνείρων ; Ὅταν εἶπα ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ὀνειρεύεται διόλου, αὐτὸ ἐννοοῦσα : Νὰ εἶναι ὁ νοῦς σὲ τέτοια κατάστασι ἐπαφῆς μὲ τὸ ὑποσυνείδητον, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἀνάγκη ὀνείρων, ἑπομένως καὶ ἑρμηνείας των. Νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν. Ὅταν ὁ νοῦς, ὁ συνειδητός, εἶναι ἐνήμερος ὅλων τῶν κινήσεων τῆς ὑπάρξεώς του κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, δηλαδὴ εἶναι ἐνήμερος τῶν κινήτρων, τῶν τάσεων, τῶν προλήψεων, τῶν περιορισμῶν, τῶν δογμάτων καὶ πίστεων, θὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ὅταν πηγαίνει γιὰ ὕπνο δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκη ὀνείρων. Γι' αὐτὸ εἶναι σημαντικὸ νὰ ἔχῃ καθεὶς ἐπίγνωσι τοῦ σκέπτεσθαι, τῶν ἐλατηρίων του, τῶν φιλοδοξιῶν, τῶν ὁρμῶν, τῶν ζηλοτυπιῶν, ὄχι νὰ τὰ παραμερίζῃ, ἀλλὰ νὰ τὰ κατανοῇ. Τότε μόνον, ὅταν ὁ νοῦς ἔχει κατανοήσει τὴν ὕπαρξί του, εἶναι ἐνήμερος τῶν κινήτρων του, ὅταν εἶναι ἕνας τελείως ἥσυχος νοῦς, τότε μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐλεύθεθερος ἀπὸ τὴν ὑποτέλειά του καὶ μόνον ἕνας τέτοιος νοῦς εἶναι θρησκευτικὸς νοῦς καὶ τότε ἕνας τέτοιος νοῦς εἶναι ἱκανὸς νὰ δεχθῇ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀληθινό. Ὁ νοῦς ποὺ ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν εὕρῃ ποτέ. Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι τελείως ἤρεμος, χωρὶς καμμιὰ κίνησι, χωρὶς καμμιὰ ἐπιθυμία, τότε μόνον ἕνας τέτοιος νοῦς εἶναι ἱκανὸς νὰ δεχθῇ τὸ ἀπροσμέτρητο.

Ὁ Κρισναμοῦρτι

Ὁμιλεῖ στὸν «ΙΛΙΣΟ»

Γιὰ τὴν ἐλευθερία
Γιὰ τὴν ἀγάπη
Γιὰ τὶς θρησκεῖες
Γιὰ τὸ Γνῶθι σαυτὸν
Γιὰ τὴν Κύπρο κ. ἄ.

Ὁ μεγάλος Ἰνδὸς φιλόσοφος Κρισναμοῦρτι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς του στὴν Ἀθήνα, ἐδέχθη τοὺς δημοσιογράφους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ συντάκτην τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» καὶ ἀπήντησε σὲ σειρὰν ἐρωτήσεων. Ἡ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα συνέντευξις—τῆς ὁποίας ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» παρουσιάζει τὸ ἀνέκδοτο πλῆρες κείμενον—ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Μπορεῖτε νὰ μᾶς συνοψίσετε τὶς θεωρίες σας;

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Καλύτερα νὰ μοῦ θέσετε ἐρωτήσεις συγκεκριμένες.

ΕΡ. Στὸ παρελθόν, τὸ ὄνομά σας εἶχε συνδεθῆ μὲ τὴν Θεοσοφικὴ Ἑταιρία. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν θεωριῶν σας ἀπὸ τὴν Θεοσοφία;

ΚΡΙΣ. Τὸ πλεῖστον τῶν πίστεων καὶ θεωριῶν βασίζονται σὲ αὐθεντίες. Ἔχουν σωτῆρες, διδασκάλους, δόγματα ποὺ δεσμεύουν τὸ πνεῦμα. Ὅ,τι λέγω ἐγὼ δὲν στηρίζεται σὲ καμμιὰ αὐθεντία. Κηρύττω τὴν ἀπόλυτη καὶ ὁλοκληρωτικὴ ἐλευθερία ἀπὸ κάθε αὐθεντία. Θέλετε, φυσικά, νὰ εἶσθε ἐλεύθεροι πολιτικά, γιατὶ νὰ μὴν εἶσθε καὶ πνευματικὰ καὶ θρησκευτικά;

ΕΡ. Ποιὰ εἶναι ἡ στάσις σας ἀπέναντι στὸν Χριστιανισμό;

ΚΡΙΣ. Ἡ ἴδια ποὺ εἶναι ἀπέναντι σὲ ὅλες τὶς θρησκεῖες. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος τείνει νὰ ἐλέγχη τὸν ἀνθρώπινο νοῦ. Ὅλες οἱ θεωρίες καὶ δοξασίες, εἴτε πρόκειται περὶ κομμάτων ἢ θρησκευτικῶν ὀργανώσεων, αὐτὸ κάνουν. Ἑπομένως, τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πῶς ὁ περιορισμὸς τοῦ νοῦ θὰ γίνῃ μὲ καλύτερο τρόπο, ἀλλὰ πῶς θ' ἀπαλλάξωμε τὸ νοῦ ἀπὸ κάθε περιορισμὸ καὶ ὑποτέλεια, ὥστε νὰ βλέπῃ τὴν πραγματικότητα, ὄχι ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῶν περιορισμῶν, ἀλλὰ ἄμεσα.

ΕΡ. Πῶς μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτό;

ΚΡΙΣ. Πρὶν ἀπὸ ὅλα, πρέπει νὰ αἰσθανθοῦμε μιὰ τέτοια ἀνάγκη. Πρέπει νὰ συμβῆ στὸν πνευματικὸ τομέα ὅ,τι συμβαίνει καὶ στὸν πολιτικό. Ἀντιλαμβανόμεθα π. χ. ὅτι τὸ ἔθνος πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερο, ὕστερα ἐργαζόμεθα πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι.

ΕΡ. Δὲν γίνεται, τότε, ὀργάνωσις;

ΚΡΙΣ. Κάθε ὀργάνωσις καὶ κάθε σύστημα δημιουργεῖ περιορι-

σμούς. Ὅταν ἐγκαταστήσουμε μεταξύ μας ἕνα σύστημα, ἀποβαίνουμε σκλάβοι του. Εἶναι διαφορετικὸ τὸ νὰ ἐργασθοῦμε ἀπὸ κοινοῦ, χωρὶς αὐθεντία.

ΕΡ. Στὴν πολιτικὴ καὶ γενικὰ στὴν πρακτικὴ ζωή, δὲν εἶναι ἀπαραίτητες οἱ ὀργανώσεις;

ΚΡΙΣ. Βεβαίως. Στὸν πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ τομέα, ὄχι. Οἱ ὀργανώσεις στρεβλώνουν τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νά βλέπῃ τά πράγματα καθὼς εἶναι. Οἱ ὀργανώσεις δημιουργοῦν ἐξάρτησι καὶ προκατάληψι, ἔναντι τῶν ὁποίων παρέχουν ἀσφάλεια ἀπὸ τὸν φόβο. Πάρτε τὶς ἐκκλησίες. Βασίζονται γενικὰ στόν φόβο. Θέλω νὰ εἶμαι ὀργανωμένος γιὰ νὰ εἶμαι ἀσφαλισμένος ὅτι κατέχω τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸν φόβο, δὲν θὰ προσφύγω οὔτε σὲ ὀργανώσεις, οὔτε σὲ βιβλία. Με τὰ βιβλία δὲν κάνω τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ συγκρίνω τὸν ἑαυτό μου ἐὰν συμφωνῇ μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Φρόϋδ π.χ. ἐνῶ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζομαι εἶναι τὸ «Γνῶθι σαὐτόν», γιὰ νὰ μελετήσω τὸν ἑαυτό μου καὶ νά τὸν ἀτενίσω, ὄχι ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων σχεδιαγραμμάτων, ἀλλὰ ὅπως εἶναι πραγματικά.

ΕΡ. Δὲν πιστεύετε στὴν χρησιμότητα τῶν ὀργανώσεων γιὰ τὴν διάδοσι τῶν ἰδεῶν;

ΚΡΙΣ. Οἱ ὀργανώσεις δὲν μποροῦν νὰ ἐπιβάλουν τὶς ἰδέες. Ἀσφαλῶς ὁ Χριστὸς κατεῖχε τὴν Ἀλήθεια, τὴν ἐπέβαλαν ὅμως οἱ ὀργανώσεις τῆς ἐκκλησίας; Ὁ Χριστὸς εἶπε ὅτι ὁ φόνος ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ πότε ἡ ἀπαγόρευσις ἐτηρήθη μέσον τῶν ὀργανώσεων;

ΕΡ. Ποιά θρησκεία εἶναι πλησιέστερα στὶς ἰδέες σας;

ΚΡΙΣ. Καμμιά. Ὅλες ἐλέγχουν τὸ πνεῦμα. Δὲν ἐννοῶ ὅτι οἱ θρησκεῖες δὲν περιέχουν ἀλήθεια. Τὸ σύστημα ὅμως εἶναι περιοριστικό γιὰ τὴν ἀλήθεια. Λέγω ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε καλοῦπι.

ΕΡ. Θεωρεῖτε τήν ὕπαρξιν τῆς θρησκείας ἀναγκαία;

ΚΡΙΣ. Τὶ ἐννοεῖτε λέγοντας θρησκεία; Ἀπὸ τὴν παιδική μας ἡλικία ὑποβαλλόμεθα σὲ μιά πίστι. Ἡ πίστις παράγει πείρα, ποὺ μοῦ δίνει τὴν αἴσθησι ὅτι βρῆκα τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια γιατὶ ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι δική μου ἢ δική σας ὅπως συμβαίνει μὲ τὶς πίστεις. Γιὰ νὰ βρῶ τὴν ἀλήθεια, πρέπει νὰ εἶμαι ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλες τὶς περιοριστικὲς πίστεις, ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ὑποβολήν. Σήμερα εἴμεθα ὅλοι ὑποτελεῖς. Ἡ μητέρα ἀνατρέφει τὸ παιδί της σύμφωνα μὲ ὡρισμένους περιορισμούς. Ἐὰν ὑπῆρχε ἐλευθερία ἀπὸ κάθε ἐπίδρασι καὶ ἀπὸ τὴν κληρονομικότητα, ἀλλοιώτικη θά ἦταν ἡ μορφὴ τῆς κοινωνίας.

ΕΡ. Ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία περιλαμβάνει καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους;

ΚΡΙΣ. Πῶς εἶναι δυνατὸν, κύριε, ὁδηγώντας ἕνα ὄχημα νὰ παραβῶ τὴν διαταγὴ «βαδίζετε δεξιά». Γιὰ νὰ νομίσω ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος;

ΕΡ. Τί εἶναι ἀγάπη;

ΚΡΙΣ. Πρῶτα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετάσωμε πῶς λειτουργεῖ ἡ σκέψις μας. Οἱ σκέψεις μας βασίζονται σὲ παλαιότερα δεδομένα. Ἡ σκέψις ποὺ ἀκολουθεῖ ἀχνάρια δὲν εἶναι δημιουργική. Ἡ ἀρνητικὴ σκέψις εἶναι δημιουργική. Τώρα, ἂς προχωρήσουμε: Τί εἶναι ἀγάπη; Ποιὰ εἶναι ἀληθινὴ καὶ ποιὰ ψεύτικη. Ἡ ἀγάπη, συνήθως, στὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες, στηρίζεται στὴν προσκόλλησι, ἐπομένως καὶ στὴν ἐξάρτησι. Ἡ ἀγάπη εἶναι γεμάτη περιορισμούς. Ὑπάρχει τὸ αἴσθημα τῆς κτητικότητος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀπηλαγμένη οὔτε ἡ μητρικὴ ἀγάπη. Ἀγάπη ἀληθινὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ περιγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο.

«Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς... ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ παροξύνεται...»

᾿Αλλὰ ἂς ἀφήσωμε τὸν θετικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, τὸ «ἀκολουθῶ τὸν Χριστὸ ἢ τὸν Βούδδα». Ἂς ἐρωτήσουμε ἀρνητικά: Εἶναι ἀγάπη ὅταν ὑπάρχη ὑπολογισμός, προσκόλλησις, ἐξάρτησις; Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν προσκόλλησι, τότε θὰ γίνη σὰν τὸ λουλοῦδι ποὺ μοσκοβολάει, δίνει τὸ ἄρωμά του, χωρὶς νὰ ζητάει τίποτε. Μὲ μιὰ τέτοια ἀγάπη, θὰ ἄλλαζε ἡ κοινωνία μας. Αὐτὴ θὰ ἦταν ἐπανάστασις καὶ ὄχι οἱ ἄλλες. Δὲν θέλετε μιὰ διαφορετικὴ κοινωνία;

ΕΡ. Ἀφοῦ εἶσθε ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας, γιατὶ ἀναζητεῖτε ὀπαδούς, ἑπομένως σκλάβους:

ΚΡΙΣ. Ἐὰν μὲ ἀκολουθήσετε, θὰ γίνετε σκλάβοι μου, γιατὶ θὰ μὲ ἀναγνωρίσετε σὰν αὐθεντία. Ἀλλὰ δὲν ζητῶ αὐτό. Δὲν ζητῶ νὰ μὲ ἀκολουθήση κανεὶς καὶ νὰ πιστέψη ὅ,τι λέγω, ἐπειδὴ ἐγὼ τὸ λέγω. Τότε δὲν γίνεται τίποτε. Ζητῶ μόνον νὰ σκεφθῆτε πάνω σ᾿ αὐτὰ ποὺ λέγω καὶ ν᾿ ἀνακαλύψετε μόνος σας τὴν ἀλήθεια.

ΕΡ. Ἡ ἐνδοσκόπησις πῶς πρέπει ν᾿ ἀρχίσῃ;

ΚΡΙΣ. Εἶναι πολὺ ἁπλό. Ἡ κοινωνία, οἱ σχέσεις μου μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἶναι καθρέφτης ὅπου μπορῶ νὰ ἰδῶ τὸν ἑαυτό μου. Δὲν σᾶς συνιστῶ νὰ καταφύγετε σὲ βιβλία, οὔτε στὰ ἀπόκρυφα. Ἕνα βιβλίο δὲν διδάσκει τὴν αὐτογνωσία.

ΕΡ. Σεῖς γιατί ἐκδίδετε βιβλία;

ΚΡΙΣ. Μόνον γιὰ νὰ παρακινήσω τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἐλευθερία, ὄχι στὸ δόγμα. Γιατί νὰ διαβάσετε ἕνα βιβλίο, ὅταν ἔχετε ὅλον τὸν θησαυρὸ μέσα σας; Γιατὶ νὰ τρέχετε σὲ θησαυροὺς ἔξω; Ἀρκεῖ νὰ ἀποφασίσετε τὴν ἀπόκτησι τοῦ Γνῶθι σαυτόν...

ΕΡ. Σεῖς δὲν ὑπέστητε ἐπιδράσεις;

ΚΡΙΣ. Βεβαίως. Ὑπέστην ἐπιδράσεις ἀπὸ τὴν μητέρα μου καὶ ἀπὸ τὴν παιδαγωγό μου. Ἀλλὰ ἤμουν φύσις ὀνειροπόλος καὶ ἀπὸ πολὺ νωρὶς οἱ ξένες ἐπιδράσεις ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ ἄλλο αὐτί. Ἄρχισα τὴν ψυχικὴν ἐπανάστασι ἀπὸ 25 ἐτῶν. Ὅταν γίνῃ ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις, τότε μπορεῖ ν᾿ ἀλλάξῃ ὁ κόσμος. Ἐὰν γινόταν ἡ ψυχικὴ ἐπανάστασις, προβλήματα ὅπως τοῦ Σουέζ, τῆς Κύπρου, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς πείνας κλπ., δὲν θὰ ὑπῆρχαν. Τὰ δημιουργεῖ ἡ κοινωνία γιατί εἶναι ψεύτικη. Ἡ ψυχικὴ ἐπανάστασις θὰ καταργήσῃ ὅλες τὶς ἀντιθέσεις τῆς κοινωνίας. Ψυχικὴ ἐπανάστασις σημαίνει ὄχι φιλοδοξία, ὄχι προσαρμογὴ στὴν ἰδιοκτησία, ὄχι θρησκευτικὴ διαίρεσις, ὄχι ἐπιδίωξις ἰσχύος ἢ πλούτου, ὄχι ὑποτέλεια κανενὸς εἴδους.

ΕΡ. Ἔχετε βρῆ τέτοιους ὀπαδούς;

ΚΡΙΣ. Σεῖς! Ἐφαρμόστε τα!

ΕΡ. Δὲν νομίζετε ὅτι εἶναι οὐτοπία;

ΚΡΙΣ. Ἡ ἀρχὴ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν κάθε ἀτόμου.

ΕΡ. Πῶς ζῆτε;

ΚΡΙΣ. Ὁ πατέρας μου ἦταν πολὺ φτωχός. Ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ περιουσία. Δὲν ἔχω χρήματα, δὲν ἔχω σπίτι οὐδαμοῦ. Καμμιὰ ἰδιοκτησία. Μοῦ εἶχαν χαρίσει ἕνα κτῆμα γιὰ τὶς συγκεντρώσεις τοῦ παλαιοῦ «Τάγματος τοῦ Ἀστέρος». Τὸ ξανάδωσα. Μὲ προσκαλοῦν σὲ διάφορες χῶρες νὰ μιλήσω καὶ μὲ φιλοξενοῦν.

ΕΡ. Διαβάσατε σήμερα στὶς ἐφημερίδες ὅτι στὴν Κύπρο ἐκρέμασαν τρεῖς νεαροὺς Ἕλληνες πατριῶτες; Τί αἰσθάνεσθε;

ΚΡΙΣ. Ἀποτροπιασμό. Εἶμαι ἐναντίον κάθε θανατώσεως, ἀκόμη καὶ τοῦ ζώου γιὰ τὴν προμήθεια τροφῆς...

ΕΡ. Θα θέλατε νὰ τραβήξουμε μιὰ φωτογραφία σας;

ΚΡΙΣ. Παρακαλῶ, ὄχι! Ἡ μορφή μου δὲν ἔχει σημασία. Μόνον τὸ τί λέγω...

Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν

Ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον δρᾷ ἀπὸ 30 ἐτῶν περίπου στὴν πρωτεύουσα μία Ὀργάνωσις μὲ πολύπλευρη δραστηριότητα. Στοὺς κόλπους της περιλαμβάνει τοὺς πρωτοπόρους τῆς ἐκδρομικῆς κινήσεως στὴ χώρα μας. Ὅταν ἡ ὀρειβασία, ἡ συχνὴ μετάβασις στὸ ὕπαιθρον, τὰ θαλασσόλουτρα καὶ τὰ ἡλιόλουτρα κατὰ τὸν χειμῶνα ἐθεωροῦντο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀπὸ τοὺς πολλούς, ὡς ἐκκεντρικότητες, μία ὁμὰς γνησίων φυσιολατρῶν, μέλη τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ἱδρυταὶ τοῦ «Ἀρχαιοφίλου» ἐθεμελίωναν πρὸ τοῦ 1900 τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκδρομικῆς κινήσεως, ἡ ἡ ὁποία τόσον ἔντονα ἐκδηλώνεται σήμερα. Ἀλλὰ ὁ «Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος» δὲν εἶναι ἕνα ἁπλὸ ἐκδρομικὸ σωματεῖο. Μαζὶ μὲ τὴν ἐκδρομικὴ ἀγωγή, τὶς ὀρειβασίες, τὴν ψυχαγωγία, στοὺς σκοπούς του περιλαμβανει τὴν ἐπίσκεψι καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἑρμηνεία τῆς ἀξίας τῶν ναῶν, βωμῶν καὶ μνημείων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ὁ «Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος», ἔχει μία τριλογία: «Φύσις, Ἀλήθεια, Ἀνθρωπισμός». Ἡ τριλογία αὐτὴ εἶναι τὸ καταστάλαγμα μιᾶς ὁλοκληρωμένης κοσμοθεωρίας, ἡ ὁποία ἐκτίθεται καὶ ἀναπτύσσεται στοὺς κύκλους τοῦ «Ἀρχαιοφίλου». Ἡ εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον ἐργασία αὕτη καλλιεργεῖ ἀτμόσφαιρα ἀδελφικῆς φιλίας καὶ ἐγκαρδιότητος μεταξὺ τῶν μελῶν καὶ τῶν ἀκολουθούντων τὶς ἐκδρομὲς τοῦ «Ἀρχαιοφίλου» καὶ ἀσκεῖ ἀφομοιωτικὴ δύναμι σὲ ὅσους προσέρχονται στὶς συγκεντρώσεις του. Οἱ ὁμιληταί του εἶναι διακεκριμένοι ἐπιστήμονες καὶ γνωστοὶ λογοτέχναι. Κάθε πνευματικὸς ἄνθρωπος θὰ αἰσθανθῇ ἄνεσι, χαρὰ καὶ ἱκανοποίησι, παρακολουθῶντας τὶς ἐκδρομὶς καὶ τὶς συγκεντρώσεις τοῦ «Ἀρχαιοφίλου Ὁμίλου Ἐκδρομῶν».

Ὁ κύκλος τοῦ «Ἰλισοῦ» ἔχει διαπιστώσει τὴν σημασία καὶ τὴν ἀποδοτικότητα τῆς δράσεως τοῦ Ἀρχαιοφίλου Ὁμίλου ἐκδρομῶν. Γι' αὐτὸ συνιστᾶ στοὺς ἀναγνώστας του νὰ παρακολουθοῦν τὶς συγκεντρώσεις καὶ ἐκδρομὲς τοῦ «Ἀρχαιοφίλου» διότι ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν σωματικῶς καὶ πνευματικῶς.

Ἡ Ἀγάπη

Ἐνόσω ἀγαποῦμε, ὑπηρετοῦμε. Ἐνόσω, μᾶς ἀγαποῦν οἱ ἄλλοι, θὰ ἔλεγα ὅτι εἴμαστε ἀπαραίτητοι.

R. Stevenson

Ἔχομε τὸ ἔνδοξο προνόμιο νὰ ζοῦμε, νὰ γνωρίζουμε, νὰ ἐνεργοῦμε, νὰ ἀκοῦμε, νὰ παρατηροῦμε, ν' ἀγαποῦμε. Ν ἀτενίζουμε τὸν γαλάζιο θερινὸ οὐρανό, νὰ ἀπολαμβάνουμε τὸν ἥλιο καθὼς ἤρεμα βυθίζεται στὸν ὁρίζοντα. Βλέπουμε τοὺς κόσμους νὰ σπινθηροβολοῦν στὸν οὐρανό, μυριάδες ἀναρίθμητες, σὺ καὶ ἐγὼ ἐδῶ...

M. Marrow

Ν' ἀγαπᾷ κανεὶς καὶ νὰ κερδίζῃ εἶναι τὸ ἄριστο πράγμα, ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ χάνῃ εἶναι ἀκόμη ἀνώτερο.

Will. Thackeray

Ἡ φλογέρα τοῦ ἀπείρου ἀδιάκοπα ἠχεῖ καὶ ὁ ἦχος της εἶναι ἀγάπη. Ὅταν ἡ ἀγάπη ὑπερβαίνει ὅλα τὰ ὅρια, φθάνει στὴν ἀλήθεια. Πόσο μακρυὰ τὸ ἄρωμά της ἁπλώνεται! Δὲν ἔχει τέλος, τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὸ δρόμο της. Ἡ μελωδία της εἶναι λαμπρὴ σὰν ἕνα ἑκατομμύριο ἥλιοι. Μὲ τίποτε δὲ συγκρίνονται οἱ παλμοί της.

Ραμπιτρανὰθ Ταγκὸρ

Δίχως Ἀγάπη δὲν ὑπάρχει ἀνάπτυξις, γιατὶ ἡ Ἀγάπη ἀνήκει στὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος, στὸν ἀληθινὸ ἑαυτό. Χωρὶς Ἀγάπη, μάταιη εἶναι κάθε ἔρευνα.

Ν. Σρὶ Ράμ

ΤΟ ΣΟΥΕΖ

στὸν Ἅγιο Παῦλο τοῦ Λονδίνου

Ἄρθρο στοὺς «Τάϊμς τοῦ Ἰνδοστάν»
τοῦ Σ. Ρατζακοπαλαχάρι

Σ' ἕνα κήρυγμά του, στὸν καθεδρικὸ ναὸ τοῦ Ἁγ. Παύλου στὸ Λονδῖνον, ὁ Ἐφημέριος Κόλλινς ἀνεφέρθη στὸ ζήτημα τοῦ Σουέζ.

«Θὰ μπορούσαμε», εἶπε, «ν' ἀγοράσουμε εἰρήνη στὴν ἐποχή μας μὲ τὴν χρῆσι βίας ἢ μὲ τὴν χρῆσι τῆς οἰκονομικῆς ἰσχύος ἢ καὶ μὲ κάθε ἄλλη ἀπειλή. Ἀλλὰ τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀπογοήτευσις ποὺ γεννᾶ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ θὰ φέρουνε στὶς μέλλουσες γενεὲς τρομερὴ ἐσοδεία ἀπελπισίας καὶ ὀργῆς. Ἡ ἀναβίωσις τῆς ἀπηρχαιωμένης πολιτικῆς τῆς κλαγγῆς τῶν ξιφῶν μπορεῖ σὲ μερικοὺς νὰ φαίνεται μέθοδος ἀποτελεσματικὴ γιὰ διαπραγματεύσεις μὲ ἀσθενέστερους ἀπὸ μᾶς, ὅπως ὁ συνταγματάρχης Νασέρ, ἀλλὰ βεβαίως δὲν εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Χριστοῦ».

Ὁ ἠθικὸς νόμος

Προειδοποίησε, λοιπόν, αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος τὸν βρετανικὸ λαό. Ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς ἀπόψεως, ἡ ὁποία καταδικάζει τὴν χρῆσι δυνάμεως ἐναντίον ἀσθενεστέρων, γενικὰ ἡ δύναμις δὲν εἶναι καλὴ πολιτικὴ στὶς παγκόσμιες ὑποθέσεις.

Κάθε τι ποὺ εἶναι κακὸ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, σύμφωνα μὲ τὶς διδασκαλίες τῶν ἱερωμένων ὁποιουδήποτε ἔθνους, εἶναι ἐπίσης κακὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ἐπειδὴ ἡ φυσική, κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καθολικὴ ὀργανικὴ διαδικασία. Ἡ ἀγωγή, ὁ πολιτισμός, ἡ ἠθικότης, ἡ θρησκευτικότης καὶ ὅλα τὰ ἀποδεδεγμένα ἀξιώματα τῆς ζωῆς εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μιᾶς καὶ ἀλληλένδετης πορείας τῆς ἐξελίξεως. Ὅ,τι ἐκήρυξαν οἱ σοφοὶ ἄνθρωποι, εἴτε ἀπεκλήθησαν ἅγιοι, προφῆτες ἢ ἁπλῶς σοφοί, δὲν ἐφαρμόζεται μονάχα σ' αὐτὴν τὴν πιτσουνοφωλιὰ ποὺ ὀνομάζεται θρησκεία, ἀλλὰ ἰσχύει ἀναντίρρητα σὲ ὅλες τὶς σφαῖρες.

Ὅταν ἕνας παρακούῃ τοὺς νόμους τῆς ἠθικότητος, ἡ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει, σὲ περιστάσεις τελείως διαφορετικές, ὅτι ὁδηγεῖται στὴν καταστροφή. Ὁ κόσμος ἀναπτύχθηκε καὶ ἐξελίχθηκε κάτω ἀπὸ ἀναπόδραστους νόμους — καθὼς καὶ οἱ κρυστάλλινες μορφὲς ἀκολουθοῦν τοὺς μαθηματικοὺς νόμους. Εἴτε τὰ ἄτομα, εἴτε ἡ ὁμάδα ποὺ καλεῖται κοινωνία ἢ ἡ ἐθνικὴ κοινότης, πρέπει ν' ἀκολουθοῦν τὸν ἠθικὸ νόμο, μὲ ὁποιαδήποτε ζημία τους καὶ ὅση νὰ φαίνεται ἡ ἄμεση αὐταπάτη τοῦ κέρδους. Ἡ προτροπὴ τοῦ νόμου μπορεῖ μὲ ρητορικὴ καὶ προπαγάνδα νὰ ἀποκρυβῇ, ἀλλὰ ὁ νόμος ποὺ κυβερνᾶ τὴν

αἰτία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ποτὲ δὲν θὰ ἄτονήση

Τὸ μήνυμα τῆς Γκιτά

Ἔχομε ἐμπιστευθῆ στὸ Κράτος δύναμι γιὰ νὰ ἐργάζεται κατὰ τῆς ἀδικίας· ἐκεῖνο τὸ Κράτος ποὺ χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν δύναμι γιὰ νὰ κτυπήση τοὺς ἀδύνατους καὶ ἀνίκανους ν' ἀντισταθοῦν, γράφει στὴν ἴδια του τὴ μοῖρα κατάπτωσι καὶ πτῶσι. Οἱ ἅγιοι βλέπουν ἐκεῖνο ποὺ οἱ πολιτικοὶ δὲν προθυμοποιοῦνται ἢ κουράζονται νὰ ἰδοῦν μὲ μιᾶς. Οἱ προφῆτες πληροφοροῦνται ἀπὸ τὸ φωληασμένο στὶς μεγάλες καρδιές τους πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐμπνέονται ὅπως λέμε, ἐνῶ οἱ πολιτικοὶ καὶ οἰκονομολόγοι διδάσκονται μόνον μὲ σκληρὴ πεῖρα, ὑποβαλλόμενοι σὲ ἀτίμωσι, ἧττα καὶ ξεπεσμό. Ἂς μὴν καταδικάζουμε ἀνόητα τοὺς ἑαυτούς μας στὴ μοῖρα τοῦ Σισύφου ἀνεβάζοντας ἀτέλειωτα τὸν λίθο, ποὺ κάθε φορὰ μᾶς ξεφεύγει καὶ κυλάει χάμω, ἀλλὰ ἂς ἀποδεχθοῦμε τὴν σοφία ποὺ οἱ πατέρες μας ἐκληροδότησαν σὰν ἠθικὸ νόμο καὶ ἂς χτίσουμε σὲ προοδευτικὸ καὶ ψηλὸ σχέδιο τὴν εὐτυχία μας. Ὁ Σρὶ Κρισνᾶ ἔλεγε στὸν Ἀρτζούνα:

Ὅποιος παραβλέποντας τὶς ἐντολὲς τῆς Βεδας,
κάνει σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες του καὶ μόνο
οὔτε καὶ τὴ θεϊκιὰν ἀγάπη ἀπολαμβάνει
οὔτε ἄνεση, μὰ οὔτε καὶ τὸ δρόμο τ' οὐρανοῦ.
Γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ γένει καὶ τί ὄχι,
λὲν οἱ θεολόγοι πῶς στὶς Βέδες εἶν' γραμμένο·
ὅταν λοιπὸν μάθεις, ὅ,τι γράφουνε οἱ Βέδες
τότε θὰ μπορεῖς νὰ κάνεις τὸ σωστό, σ' αὐτὸν τὸν κόσμο

(μετάφρ. Τ. Βρατσάνου)

Δὲν εἶναι πολλὰ τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ποὺ ἔμειναν ἀκάλυπτα ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ παληὸ βιβλίο, τὴν «Μπαγκαβὰντ Γκιτά». Εἶναι ἀσύνετο γιὰ τοὺς κυβερνῆτες λαῶν ν' ἀγνοοῦν τὸν ἠθικὸ νόμο.

Πρὶν 15 χρόνια

Οἱ μέλλοντες ἱστορικοὶ θ' ἀναφέρουν στὰ θλιβερά τους χρονικὰ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1956 οἱ Κυβερνήσεις τῆς Δύσεως γύρισαν πίσω τὸ ρολόγι τῆς προόδου καὶ καλῆς θελήσεως μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Θὰ περάση καιρὸς γιὰ νὰ μπορέσουν τὰ ἔθνη τῆς Μέσης Ἀνατολῆς νὰ ἰδοῦν τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως σὰν φίλους καὶ νὰ αἰσθάνωνται σιγουριὰ στὴν συντροφιά τους. Ἔπραξε ἄριστα ὁ Ἐφημέριος Κόλλινς, ποὺ μίλησε ἔτσι. Ὁ Ἐπίσκοπος Γουέστκοτ, πρὶν 15 χρόνια, μίλησε μὲ παρόμοιο τρόπο, ὅταν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ τελευταίου πολέμου, ὁ Γκάντι φυλακίσθηκε ἀπὸ τὸν Ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδιῶν. «Ἐὰν ὁ Ἀντιβασιλεὺς καὶ Κυβερνήτης τῶν Ἰνδιῶν ἔχει νὰ ἐπιτελέση καθήκοντα, ἔχω καθήκοντα καὶ ἐγώ», εἶπε ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἰνδιῶν. «Ὁ ὅρκος, τὸν ὁποῖον ἔδωσα ὅταν ἐχειροτονήθην ἐπίσκοπος, μὲ ὑποχρεώνει νὰ συμβουλεύω καὶ νὰ προειδοποιῶ τὰς προσκαίρους ἀρχάς, ἔστω καὶ ἂν ἡ συμβουλή μου εἶναι γι' αὐτοὺς ἐνοχλητική».

ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ὀρφικὴ Μύησι
ΣΤΟΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟ

Ἱερὸς ποιητής, ἀσκητής, μύστης, μυσταγωγός, Ἱεροφάντης...

Τέτοιες λαμπάδες ἄναψε στὸ πνεῦμα τοῦ Ἄγγελου Σικελιανοῦ ἡ κριτική. Ὁ ποιητικός μας πατριάρχης, ὁ Παλαμᾶς, τὸν ἀνεγνώρισε ὡς Ἀπολλώνιο λυράρη, «ποὺ ἀδελφώνει τ' ἀρχαῖα μὲ τά νέα». Κι αὐτὸς ὁ τελευταῖος χαρακτηρισμὸς εἶναι ἡ πεμπτουσία τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Σικελιανοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς, «βλαστὸς ποὺ φύτρωσε στὸ ἑλλαδικὸ χῶμα», αἰσθάνεται μιά διαμάχη ἀνάμεσα στὴν ἑλληνικὴ ἀρχαία κληρονομία καὶ τὸν χριστιανισμὸ· μὲ ὅλο τὸ «ἀχολόγημα τῆς χριστιανῆς καμπάνας», δὲν ξεχνᾶ πὼς ἡ γῆ αὐτὴ ἔχει θεὸ τὸν Ἀπόλλωνα· ἀλλά καὶ μ' ὅλο ποὺ φαν-

τάζεται τὸν Ἐσταυρωμένο σὰν ἕναν Ἄδωνι, δὲν παύει νὰ διερωτᾶται ἄν ὁ φανερωμὸς τῆς ἀλήθειας θὰ βρεθῆ στὸν Ὄλυμπο ἤ τὸν Γολγοθᾶ. Ὁ Σικελιανός, ὅμως, ἐπέτυχε τὴν πλήρη ἑνότητα, ξεσκεπάζοντας, μὲ τοῦ στίχου τὸ ρυθμό, κρυμμένες ἄλλοτε ἀλήθειες στὰ ἄδυτα τῶν λαϊκῶν θρησκειῶν καὶ στὶς ἀπόκρυφες κόγχες τοῦ μυστηριακοῦ ἐσωτερισμοῦ. Καὶ ὅταν ξεκινοῦσε γιὰ τὴν Πράξη, μὲ τὶς Δελφικὲς Ἑορτές, γιὰ «νὰ ξυπνήσουμε τὴ μεγάλη ἀπρόσωπη μνήμη τῆς γῆς καὶ νὰ διατηρήσουμε τὴν ἱεραρχία καὶ τάξη κάποιων αἰωνίων ἀξιῶν», καὶ ὅταν προχωροῦσε μὲ τὸν Λόγο, στὸ ποιητικό του ἔργο, ἕνα εἶχε τάξει σκοπό: Νὰ ρίξη γέφυρα πάνω ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς αἰῶνες καὶ νὰ κοινωνήση τοὺς ἀνθρώπους—τοὺς ἄξιους—μὲ τὴν ἀρχαία, τὴν αἰώνια, τὴ μοναδικὴ ἀλήθεια, ποὺ ἀλλάζει στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μορφές, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸν οὐσιαστικό της πυρῆνα, ἴδιον, ἀκέρηον. Γιὰ τὸν Σικελιανό, δὲν ὑπῆρχε δίλημμα ἀνάμεσα στὸν Ὄλυμπο καὶ τὸν Γολγοθᾶ, γιατὶ ἡ νέα θρησκεία, ἁπλῶς, ἐχάρισε στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πολλούς, τὴν ἀρχαία ἀπόκρυφη ἀλήθεια, ποὺ ἦταν γιὰ τοὺς λίγους μῦστες φυλαγμένη.

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις... εἷς θεός ἐν πάντεσσι, τί σοι δίχα ταῦτ' ἀγορεύω... Εἷς ἐστ' αὐτογενής, ἑνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται. Εἷς ἐστ' αὐτοτελής, αὐτοῦ δέ ὑπὸ πάντα τελεῖται.

(Ὀρφικὰ ἀποσπάσματα)

Γι' αὐτὸ ὁ Σικελιανὸς διατηρεῖ τὴν ἑνότητα καὶ τὴν συνέχεια ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἑλληνικῶν αἰώνων, 1300 χρόνια πρὸ Χριστοῦ μέχρι τὴν ἐποχή μας. Γι' αὐτὸν εἶναι ἀθάνατοι οἱ θεοὶ τῆς ἀρχαιότητος, ἀφοῦ τὴ μυστική τους ἀλήθεια τὴν διαιωνίζουν ἄλλες μορφές, εἶναι ὁ «ἄρρητος παλμὸς τῆς αἰωνιότητος». Καὶ στὴν κηδεία τοῦ Παλαμᾶ, ὁραματίζεται νὰ δέχωνται τὴν ψυχή του ὄχι μόνον ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Αἰσχύλος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡράκλειτος, ἀκόμη πιὸ ψηλὰ ὁ Ὀρφέας καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἴακχος.

Πιστεύει πὼς ἦρθε «ὁ Ἱερὸς Καιρός» γιὰ τὴ μεγάλη σύνδεσι, γιὰ τὴ μεγάλη ἀποκάλυψι πὼς ἡ Ἄμπελος τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι μ ί α, ὁ ἴδιος συμβολισμός, τὸ ἴδιο φωτεινὸ ἄστρο, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα μυστήρια λαμπερὸ τώρα σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ δὲ διστάζει, στοὺς δύο μεγαλυτέρους σταθμοὺς τῆς

Σφραγίδα τοῦ Σικελιανοῦ στὸ «Ἀντίδωρο»

χριστιανικῆς λατρείας, Γέννησι καὶ Σταύρωσι, νά συμπλέκη καὶ ν' ἀδελφώνη «τ' ἀρχαῖα μὲ τά νέα».

«Τάχα παιδὶ γεννιέται ἀπόψε, πάλι, νέο
ὁ ἀπ' αἰώνων Θεός ;»
'Αλλ' ὦ Μητέρα—
νύχτα, μάταια στυλώνω τὴν ἀκοή μου
πίσω ἀπ' τό κλάμα αὐτό, μήπως ἀδράξω
στ' αὐτί μου βάδισμα σκυλιῶν μακρά σὲ στάνη
τῆς Βηθλεέμ...

«Παιδὶ γεννιέται ἀπόψε, ἀλήθεια, νέο,
ὁ ἀπ' αἰώνων Θεός...
Γλυκό μου βρέφος, Διόνυσέ μου καὶ Χριστέ μου...»

(Λυρικὰ Β'. Διόνυσος ἐπὶ λίκνῳ)

. . . .

"Ω Πάσχα,
πανσεβάσμιο Πάσχα !
Ὦ "Ιακχε !
'Απόλλωνα !
'Ιησοῦ !
Πῶς βρέφος ἅπλωσες τό χέρι στό σταφύλι !
Πῶς ἁρμόνισες τὴ λύρα, ἀντρίτης, στὴ χαρά !

(Πρόλογος στὴ Ζωή : Διόνυσος—'Ιησοῦς)

'Ο συνδυασμὸς τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας λατρείας ἀρχίζει ἀπὸ τά παιδικά χρόνια τοῦ ποιητοῦ. Σὲ ἡλικία 19 χρονῶν ὑπογράφει ἕνα ποίημά του μὲ τὸ ψευδώνυμο «Δημήτριος Διόνυσος», γυιὸς τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Δήμητρας. Γιά τά παιδικά του χρόνια, στὴν πατρίδα του Λευκάδα, ἔχει γράψει τὸν «Ὕμνο τοῦ μεγάλου νόστου», ὅπου ἀποκαλύπτει ὅτι οἱ ἀφέγγαρες νυχτιές, ὅταν πρωτοδιάβαινε στ' ἀμπέλια, σιωπηλὸς καὶ βυθίζοντας τὴ σκέψι του στὸν ἔναστρο οὐρανό, τοῦ χάρισαν τὸν «κρυφὸ ἀρραβῶνα τῆς μοίρας του», τοῦ σφράγισαν ὅλην τὴν μετέπειτα πνευματική του πορεία.

'Ο σφραγιδόλιθος τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου μὲ τὸν 'Ορφέα 'Εσταυρωμένον,

**Νυχτιές ἀφέγγαρες, θερμὸ πού μέ γεμίσατε αἷμα,
καὶ πλούσιο, μαντικὸ
τὸ πνέμα μου στεριώσατε — ἀλύγιστο ἕνα ρέμα
βαθύ, πολεμικὸ —
καὶ στὴν ψυχή μου θρέψατε τούς στοχασμούς ὡς θρέφει
σέ θεία κληματαριὰ
ἡ ἁδρὴ ἀπονύχτερη δροσιὰ τσαμπιὰ τρανὰ σέ βρέφη,
πανώρια καὶ βαριά !**

Σ' αὐτὸ τὸ ποίημά του, ὁ Σικελιανὸς προσωποποιεῖ τὸν οὐρανό, μὲ τὶς μυθολογικὲς ὀνομασίες τῶν διάφορων ἀστερισμῶν, νοιώθει νὰ τὸν παρακολουθῆ «μιὰ γενιὰ θεῶν», πίνει «τὸ κρασὶ τὸ μυστικὸ καὶ μαῦρο», δηλαδὴ μυεῖται στὰ μυστήρια τοῦ κόσμου, σύμφωνα μὲ τὰ τυπικὰ τοῦ 'Ορφισμοῦ (νύχτα, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς λύρας στὸν μυστικὸ Διθύραμβο) καὶ ἀποκτᾶ τὴν γνῶσι γιὰ τὴν ἐξέλιξι τῆς ζωῆς διὰ μέσου τῶν μορφῶν· εἶναι πιὰ λυτρωμένος :

**Γιατὶ τὸ ξέρω πιὸ βαθιὰ κι ἀπ' τὸ πηχτὸν ἀστρόφως,
κρυμένος σὰν ἀετός,
μέ περιμένει, ἐκεῖ πού πιὰ ὁ θεῖος ἀρχίζει ζόφος,
ὁ π ρ ῶ τ ο ς μ ο υ ἑ α υ τ ό ς.**

Σκηνὲς μυήσεως, σύμφωνα πλέον μὲ τὰ διασωθέντα τυπικά, περιγράφει στὸν «Πρόλογο στὴ Ζωὴ» καὶ στὸν «Δελφικὸ Λόγο». Καὶ ἀφηγεῖται ὅτι ἀξιώθηκε, ὕστερ' ἀπὸ νύχτες ἐξαγνισμοῦ καὶ μυστηριακοῦ «ὀργίου», νὰ «φάγη ἀπὸ τὸ τύμπανο καὶ νὰ πιῆ ἀπὸ τὸ κύμβαλο» καὶ νὰ δοκιμάση τὸν κυκεῶνα, τὸ ὑδρόμελι ποὺ ἔπιναν οἱ μυούμενοι, τὴν δεκάτη ἡμέρα, σάν σύμβολο τῆς γλυκύτητος ποὺ ἔμελλε νὰ διαδεχθῆ τὴν ταραχὴ τῶν δοκιμασιῶν.

**Ἱερὴ 'Ελευσίνα
ἤπια στερνὸς τὸ ἁδρὸ πιοτό σου,
καὶ ἡ ζωή πλημμύρησε βαθιά μου
σ' ἄκρη ἀπαντοχή.**

῞Υστερ' ἀπ' τὴ μύησί του, εἰσάγει καὶ τὴν θεογονία καὶ τὸν συμβολισμὸ τῶν 'Ορφικῶν στὴν ποίησί του—γιατὶ ἴσαμ' ἐκεῖ, τὴν πηγὴ τῶν ἑλληνικῶν μύθων, ἡ μύησίς του ἔφθασε. Στὸ «'Αντίδωρο», ἀπάνθισμα τοῦ ἔργου του, εἰσάγει καὶ τὰ σχήματα τὰ συμβολικά: Μιὰ σφραγίδα, ὅπου συνδυάζονται τὰ ὀνόματα τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἕναν σφραγιδόλιθο, ὅπου παριστάνεται ὁ 'Ορφεὺς 'Εσταυρωμένος.

Τὸ δεύτερο αὐτὸ σύμβολο εἶναι σημαντικό. Τὸ πρωτότυπό του βρίσκεται στὸ ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τοῦ Βερολίνου καὶ οἱ σπουδαστὲς δὲν ἐσυμφώνησαν ἂν εἶναι ἔργον παλιοῦ Γνωστικοῦ (ὅπως δέχεται ὁ Σικελιανὸς) ἢ ἔργον Πρωτοχριστιανοῦ. Εἶναι γνωστὸ πῶς τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ νεοπλατωνικοὶ προέβαλ-

λαν τὸ ἀπόκρυφο περιεχόμενο τοῦ Ὀρφισμοῦ, ποὺ εἶχε διαποτίσει καὶ τὰ ἄλλα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ Μυστήρια —τὰ κηρύγματα γιὰ τὸν Ἕνα Θεό, γιὰ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, τὴν διφυῆ σύστασι τοῦ ἀνθρώπου, τὴν προσδοκία μελλούσης ζωῆς καί, ἀκόμη, τὴν διδασκαλία τῆς ἁγνότητος—γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν πὼς δὲν ὑστεροῦσαν οἱ μεμυημένοι τῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ τοὺς νεοφωτίστους, στὸ βάθος τῶν δοξασιῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ χριστιανοί, στὴν ἐποχὴ τῶν ρωμαϊκῶν καταδρεγμῶν, ἔπαιρναν συχνὰ τὶς Ὀρφικὲς παραστάσεις γιὰ νὰ κρύψουν τὴ νέα Πίστι, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται ὅτι πέφτουν σὲ βεβήλωσι, ἀφοῦ τόση ὁμοιότητα εἶχαν τὰ δύο δόγματα. Ἔτσι ἐχρησιμοποιήθηκε ἡ Ἄμπελος τοῦ Ὀρφέα (μὲ τὴν μυστικὴ προσθήκη τῶν πρώτων χριστιανῶν, ὅτι ἡ νέα θρησκεία εἶναι « ἡ ἀληθινὴ ἄμπελος»), ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέα σὰν σύμβολο εἰρήνης καὶ ἁρμονίας· μὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὀρφέας, ποὺ τὸν ἐλάτρευαν στὴν Πέργαμο ὡς «βουκόλον», ζωγραφίστηκε στὶς ρωμαϊκὲς κατακόμβες, μὲ τὴν κρυφὴ ἔννοια τοῦ «Καλοῦ ποιμένος» τῆς νέας θρησκείας.

«Ἦσαν χρήσιμες — καθὼς γράφει ὁ καθηγητὴς Γκάθρι, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καίμπριτζ — αὐτές οἱ προφυλάξεις ἐκεῖνον τὸν καιρό, νὰ χρησιμοποιοῦν συμβολισμὸ ποὺ δὲν θὰ ἐξένιζε τὸν εἰδωλολατρικὸ κόσμο, ἀλλὰ καὶ ποὺ ἡ ἔννοιά του δὲν θὰ ξέφευγε ἀπὸ ἐκείνους, ὅπου ἀπευθυνόταν ἀληθινά».

Σ' αὐτὸν τὸν αἰνιγματικό, ἐν πάσῃ περιστώσει, σφραγιδόλιθο (ποὺ εἶναι πάρα πολὺ πιθανὸν νὰ ἐχρησιμοποιήθηκε ἀπὸ χριστιανούς, γιατί ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχε τέτοια συνήθεια καὶ ὁ ἴδιος συνιστοῦσε ὡρισμένα σύμβολα, ἀνάμεσά τους καὶ τὴν Ὀρφικὴ λύρα), ἀναγόμενο στὸν 3ο ἢ 4ο αἰῶνα τῆς ἐποχῆς μας, εἰκονίζεται ἕνας ἄνθρωπος σταυρωμένος κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιο θόλο, ποὺ τὸν ἀντιπροσωπεύουν ἡ ἡμισέληνος καὶ ἐφτὰ ἄστρα. Ὁ σφραγιδόλιθος εἶναι καμωμένος ἀπὸ αἱματίτην καὶ συμβολίζει ὅτι ὁ Ὀρφέας, μετὰ τὸν διαμελισμό του ἢ τὴν ἀνεξακρίβωτη ἱστορικὰ σταύρωσί του, ξαναβρίσκεται ὁλόκληρος, ἀνασταίνεται, γιὰ τὰ μάτια τῶν μεμυημένων. Καὶ ὁ Σικελιανός ψάλλει:

Ὤ μυστικὰ κατορθωμένο σῶμα
σῶμα τῆς θυσίας,
ἀντίδωρο ἄμετρων ψυχῶν,
Ἐσταυρωμένε Βάκχε,
ὢ τσακισμένη ἀπὸ τὸ βάρος τῶν τσαμπιῶν
ἀθάνατη κληματαριά!

'Αρχανδρική μου ξανασάρκωση στόν ΐσκιο!
'Αρχανδρική μου ξανασάρκωση στόν ήλιο!
'Ελληνική μου ξανασάρκωση στήν πλάση!...
Θά σέ φτάσω! Θά σέ φτάσω!

(Πρόλογος στή Ζωή: Τό κατορθωμένο σῶμα)

'Ο ποιητὴς λέει ὅτι αὐτὴ ἡ στροφὴ «συμβολίζει πὼς τὸ σῶμα τῆς Ποίησης, ὅσο κι' ἂν μεριάζεται, δὲν κομματιάζεται οὐσιαστικά, ἀλλὰ ὑπάρχει πάντα ὁλόκληρο μέσα σὲ κάθε της κομμάτι». 'Αλλὰ εἶναι φανερὸ πὼς ὁ συμβολισμὸς εἶναι πολὺ εὐρύτερος καὶ φθάνει μέχρι τὴν «ὁμοφαγία» τῶν 'Ορφικῶν, ποὺ τὴν συναντοῦμε καὶ στὸ Μυστήριο τῆς χριστιανικῆς ἁγίας Κοινωνίας.

Αὐτὴ τὴ γνώμη, τὴ στηρίζει ὁλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Σικελιανοῦ, ὅπου μπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ κανείς, βῆμα μὲ βῆμα, τὴν 'Ορφική του μύησι.

'Υπάρχει, πρῶτα—πρῶτα, ἡ Νύχτα, ποὺ ἁπλώνει τὸ μυστηριακὸ σκοτάδι της. Ὅλες οἱ μυήσεις, νύχτα τελοῦνται, σὰ νὰ συμβολίζουν ὅτι ὁ βέβηλος ὀφείλει νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὸ σκοτάδι γιὰ νὰ ἀνεβῇ πρὸς τὸ φῶς.

Μ' ἐμύησεν ὁ 'Ορφέας
στή Νύχτα αὐτήν ἀπό καιρούς, Βασίλισσά μου,
ὅταν ἡ 'Αργώ, πού'χα μονάχος μου σταφνίσει,
γεμάτη μ' ἥρωες, ὅλο κ' ἔσκιζε τό κύμα,
κι ὅλα ὡς νά τ' ἄφηνε ἀπό πίσω ἀπό τήν πρύμνα...
Στήν πλώρα ἀνέβηκεν Αὐτός καί, μέ τήν ὄψη
σκωμένη στ' ἄστρα, μοναχός του ἀρχίνησε ἔτσι:
«Ἕνα λυχνάρι στά σκοτάδια μας εἶν' ὁ ἥλιος,
καί μιά συμπόνια στήν ἐρμιά μας τό φεγγάρι...
Μά ἡ μαύρη νύχτα στέλνει πλούσιο τό ἔλεός της...
Τί, πότε βγάνει τήν ψυχή ἀπό τό κορμί μας
στόν ὕπνο μέσα, σά σπαθί ἀπό τό φηκάρι,
πότε σ' ἀγρύπνιες μυστικές μᾶς κράζει ἀπάνω,
νά μετρηθοῦμε μέ τήν ἄβυσσο... Συντρόφοι,
πρίν βγεῖ τό φῶς καί μές στά δίχτυά του μᾶς κλείσει
ἄχ, κι ἄς προλάβουμε νά ἰδοῦμε στά σκοτάδια,
σ' ἕνα βλεφάρου ἀνοιγοσφάλισμα... Τί, ἀλί μας,
μάτια δέν εἶν' ἀκόμα αὐτά, μόν' εἶναι τρύπες
μές στά κρανία μας, καί πιό πάνω ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα
ἔχει ὁ 'Απόλλωνας τίς ρίζες του βυθίσει!...
Μόν' τάξετε ὅλη σας τή δύναμη στά σκότη,
τί ὁ ἥλιος φτάνει καί ψαρεύει τήν ψυχή Σας
σέ δίχτυα ὁλόχρυσα, καί βγαίνει τό φεγγάρι
καί σπαταλᾶτε μέσα σ' ὄνειρα τό νοῦ Σας.
Μά 'Εσᾶς ὁ νοῦς Σας ἔχει ρίζες στόν 'Αθέρα,
καί τά χρυσά τοῦ ἡλιοῦ νά σπάσει δίχτυα πρέπει,
κι' ἀπάνω ἀπ' τά ὄνειρα νά πιάσει τήν πηγή του!»

('Ο Δαίδαλος στήν Κρήτη)

Κατὰ τοὺς 'Ορφικούς, ἡ Νύχτα, θυγατέρα τοῦ Ἔρωτα καὶ μητέρα τοῦ Οὐρανοῦ, τῆς Γῆς καὶ τῶν Ἄστρων, ἔχει δύναμι εὐεργετικὴ καὶ μεταβιβάζει τῶν θεῶν τὶς

σκέψεις στοὺς θνητούς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σικελιανὸς τὴν ἀποκαλεῖ «Ἅγια Νύχτα» καὶ τὴν θεωρεῖ «πρῶτο σκαλί» γιὰ τὴν πνευματικὴ ἄνοδο.

Ὑπάρχουν, ὕστερα, τὰ τρία Ὀρφικὰ Σύμβολα: Τὸ Ἅγιο Κλῆμα, τὸ Ἱερὸ Στάχυ καὶ τὸ Μυστικὸ Ρόδο.

Ὁ Σικελιανὸς τὰ ἑρμηνεύει ἕνα—ἕνα. Τὸ κλῆμα συμβολίζει τὸν ἄνθρωπο σὰν σάρκα καὶ πνεῦμα. Ὅπως τὸ κλῆμα «βυζαίνει τὰ σκοτάδια τῆς Γῆς καὶ πίνει ἀπ' τὰ οὐράνια δρόσο» καὶ συνταιριάζει στὶς φλέβες του τὸ σκότος μὲ τὸ φῶς, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, στὴ διφυῆ του σύστασι, ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἀποβλέψη στὴν «Ἅγια Μέθη», τὴν πνευματικὴ λύτρωσι. Τὸ στάχυ δὲν εἶναι παρὰ τὸ σύμβολο τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς, ποὺ τὸ ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Ἰησοῦς. Ὅσο γιὰ τὸ Ρόδο τῶν Ὀρφικῶν, ποὺ ὑπενθυμίζει τὰ Μυστήρια τῆς Ἴσιδος, ὁ ποιητής, στὴν τραγωδία «Ὁ Διθύραμβος τοῦ Ρόδου», τὸ ἐπιφυλάσσει γιὰ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θὰ φθάσουν στὴν ψηλότερη μύησι, ποὺ εἶναι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα. Ὁ Σικελιανὸς δὲν θέλει τοὺς ἀνθρώπους νὰ δουλωθοῦν στῆς γῆς τὴ λάσπη, ἀλλ' οὔτε νὰ ξεχάσουνε τὴν τωρινή τους πατρίδα. Ταπεινοί, ἐλεύθεροι ἀπὸ φιλοδοξία, φθασμένοι στὴ σύνθεσι τοῦ κόσμου, νὰ ζοῦνε μέσα στὸν κόσμο, παραγωγικοί, εἰρηνοποιοί. Καθὼς ἔλεγεν ὁ Ὀρφέας:

«Φυλαχτεῖτε
ἀπὸ τοῦ πλούσιου τὸ τραπέζι· τί ἄλλο
πλατὺ τραπέζι ἀπὸ τῆς Γῆς δὲν εἶναι.
Καὶ μὴ χωρίστε ἀπὸ τὴ Γῆ, θαρρώντας
ψηλότερα ἀπὸ τούτη νὰ καθίστε
σὲ θρόνο δόξας ψεύτικης, τὸ θρόνο
τῆς Γῆς σὰν ἔχετε ὅλο. Ἀλλ' ὅ,τι βγαίνει
ἀπὸ τὴ Γῆ, στυλῶστε το, εἴτ' ἀμπέλι,
εἴτε δεντρί· κι' ἂν γέρνει, δῶσετέ του
καὶ τὸ ἴδιο Σας ραβδὶ νὰ τὸ στεριώσει,
τὸ ἴδιο Σας δόρυ... Ἔτσι πού, μιὰ μέρα,
ὁ Ὄρθιος Σκοπὸς νὰ λάμψει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
τῆς Γῆς, καί, ἀπέραντου βασίλειου σκῆπτρο,
τὸ Ρόδο νὰ 'χει κάθε λαὸς στὸ χέρι!»

Γιὰ τὸν «Ὄρθιο Σκοπό», ὁ Σικελιανὸς καλεῖ σὲ διαρκῆ ἀγῶνα. «Ὅλο ν' ἀθλεῖς!», διατάζει καὶ ὁ Ὀρφέας.

Καὶ ἀκόμα ὑπάρχει στὴν ποίησι τοῦ Σικελιανοῦ ἡ Ὀρφική, ἡ κρυφιόμυστη Σιγή. Εἶναι ἡ «αἰώνια Σιγή», ἡ «ὁλάνθιστη Σιωπή», ἡ «Ἠλύσια σιωπή», τραγουδημένη σὲ ὅλους τοὺς τόνους, ἡ σιωπὴ «ποὺ φανερώνει ὅλη τὴ δύναμι τοῦ νοῦ καὶ ξεσκεπάζει τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς καρδιᾶς».

Πέραν ὅμως ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ Ὀρφισμοῦ, ποὺ ὅλα ἀπαντιῶνται στὴν ποίησι τοῦ Σικελιανοῦ, ὑπάρχει, μεταπλασμένη

σὲ στίχους, ὅλη ἡ φιλοσοφία τοῦ «πατρὸς τῶν μυσταγωγῶν».

Ἂν καὶ στὴ «Θεογονία» του διαλαλεῖ πὼς μένει «ἐλεύτερος Βωμός», ἀπὸ ὅλα τὰ «ἅγια βρέφη» τῆς μυθολογίας, ὁ Σικελιανὸς εἶναι ἕνας Ὀρφικός. Ὄχι μονάχα στὴν ποίησί του, μὰ καὶ στὴν καθημερινή του ζωή, τοῦ ἄρεσε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ «Ὀρφαϊκὸν ὁμοούσιον», τὴν ἑνότητα τῶν πάντων. Στὸν «Δαίδαλο στὴν Κρήτη» κηρύττει πῶς «ἡ γῆ κι ὁ οὐρανὸς εἶν' ἕνα πρᾶμα, καὶ ἡ γῆ μπορεῖ νὰ σμίξει μὲ τ' ἀστέρια καθὼς βαθὺ σμίγει χωράφι μὲ χωράφι». Καὶ στὸν «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου» δὲν δίνει σημασία ποιὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητὰς τοῦ Ὀρφέα θὰ μιλήσῃ, γιατὶ ὅλοι εἶναι μιὰ ψυχή, ὅλοι εἶναι ἕνα. Παραδέχεται ἀκόμη ὁ Σικελιανὸς τὸν «μεγάλο Νόμο τῆς Ἀναλογίας», ποὺ ἐπαναλαμβάνει στὸ πέρασμα τῶν πολιτισμῶν τὶς ἴδιες αἰώνιες ἀρχὲς καὶ θυμίζει ὄχι μονάχα τὸν Ὀρφέα, ἀλλὰ καὶ Ἑρμῆ τὸν Τρισμέγιστο.

Ἀκολουθώντας τὸ «Ὀρφαϊκὸν ὁμοούσιον», ἐνδύει μὲ τὸν λαμπρὸ τοῦ στίχου του χιτῶνα τὴν πίστι τῶν Ὀρφικῶν, πὼς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φυλακὴ τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ πνευματικοῦ, ἐκείνου ποὺ ἕλκει ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ τὴν καταγωγή του· καὶ πὼς ἔχει ἀπάνω στὴν γῆ προορισμὸ νὰ ἐκπαιδευθῆ καὶ νὰ ξαναγυρίσῃ νοσταλγὸς στὴ φωτεινὴ πηγή του, στὸ ἄφραστο Ἕν.

Νὰ πῶς μιλάει ὁ ποιητὴς γιὰ τὸ δράμα τῆς ἐξορίας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πάνω στὴ γῆ:

Τοῦ μυρμηγκιοῦ ποτὲ δὲ σκέφθηκες τὴ μοίρα;
Πρωτογεννιέται μὲ φτερά, μὰ ξάφνου πάλι
τὰ χάνει ἐτοῦτα τὰ φτερὰ καὶ μὲς στὸ χῶμα
κουφοδουλεύει, κι οὐρανὸς τὸ χῶμα του εἶναι.

(Δαίδαλος στὴ Κρήτη)

«Ἀπ' τὴν ἀρχὴν ὡς μὲ τὸ τέλος ποιὸς μαντεύει
πὼς τὸ σκουλήκι ξαφνικὰ φτερὰ θὰ βγάλει;
Ἔτσ' ἡ ψυχὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου κρύβει ἀκέριο
μέσα της Θεό, νὰ λυτρωθεῖ πλατιὰ ποὺ πρέπει...

(Διθύραμβος τοῦ Ρόδου)

Στὸ «Κατορθωμένο σῶμα» μιλάει γιὰ τὸν «παλιγγενετικὸ καημό», γιὰ τὴν προσωρινὴ ἀνάπαυσι ποὺ παίρνει ἡ ζωὴ στὸν χαμὸ τῶν μορφῶν, ὡς νὰ ξαναγυρίσῃ πάλι γιὰ τὴ νέα ἄθλησι. Στὴ «Δεκάτη Μοῦσα» μιλάει γιὰ τὸν «μαγνήτη τῶν οὐράνιων» ποὺ τραβᾶ τὶς ψυχὲς καὶ στὴ «Διοτίμα» γιὰ τὸ «μυστικὸ πένταθλο» ποὺ ἔχει νὰ διεκδικήσῃ ἡ ψυχή, μὲ τὴν κυριαρχία της πάνω στὶς αἰσθήσεις. Στὸν «Χριστὸ στὴ Ρώμη» πιά, φθάνει στὸ «ἄρρητον» τοῦ Ὀρφισμοῦ, τὴν ἕνωσι τοῦ μύστου μὲ τὸ θεῖον.

Μεθύστε πιὰ ἀπὸ μένανε κι ἀφῆστε τὸ σταυρό μου.
Τί ἐγὼ εἶμ' ἀπάνω ἀπ' τὸ σταυρὸ κι ἀπάνω ἀπ' τὰ καρ-
[φιά μου.
σὰ μέγα κλῆμα τὰ τσαμπιὰ πόχει βαρειὰ κρεμάσει
καὶ τὸ κρασί τῆς πιὸ τρανῆς θὰ σᾶς ποτίσει Μέθης.
Μὲ μένα ἂν ἑνωθήκατε, κι ὅλον τὸν κόσμο ἑνῶστε...

Ὅσο γιὰ τὸ δρόμο πρὸς τὴν ὑπερούσια λύτρωσι, ὁ ποιητής, ὅπως στὸ «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου», ἔτσι καὶ στὸ βασικὸ φιλοσοφικό του ἔργο γιὰ τὶς «Πέντε συνειδήσεις», δὲ βρίσκει ἄλλον ἀπὸ τὴν Καλωσύνη, ποὺ τὴν ὀνομαΤίζει Δεκάτη Μοῦσα καὶ τὴν ὑμνεῖ μὲ ἔνθεο πάθος.

Δὲν κάτεχα τ' ὄνομά σου,
ὦ Μούσα
ξέχωρη στὶς Μοῦσες,
ἅγιος πύργος,
μοναχή!

Κι' ὦ θάμα,
ἀμοιαστο θάμα,
ὡς τὸ πρωτάκουσα βαθιά!

Γιατὶ δὲν ἦταν
μιὰ ποὺ σ' ἔκραζε καὶ σ' ὀνομά-
[τιζε φωνή!

Μὰ ὦ, Καλωσύνη!
τ' ὄνομά σου
ἐξύπνα ἀπὸ παντοῦ,
σὰν ὅταν στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου,
ἀπ' τὰ μελτέμια ποὺ φυσᾶνε ἀ-
[κράτητα,
οἱ καμπάνες,
μὲ τὸν ἄνεμο,
χτυπᾶνε μοναχές!...

Καὶ στὸ τελευταῖο ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα τῆς «Ἀφροδίτης οὐρανίας» τραγούδια του συνοψίζει τὶς ἠθικὲς ἀρχές, ποὺ ἀκολουθῶντας ὁ ἄνθρωπος ἀδελφώνεται μὲ τὸν θάνατο κ' εἶναι γαλήνια ἕτοιμος γιὰ τὸ θεῖο ταξίδι. Εἶναι ἡ βαθιὰ πίστι στὴ γῆ, ὄχι ἡ φυγὴ ἀπὸ τὸν κόσμο· εἶναι ἡ νοσταλγία, παράλληλα, καὶ ὄχι ἡ ἀφέλεια πὼς ἐδῶ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς· εἶναι ἡ σοφὴ διάκρισι ἀνάμεσα στὰ ἐφήμερα καὶ τὰ ἄφθαρτα· εἶναι ἡ προθυμία γιὰ ὑπηρεσία· εἶναι, τέλος, ἡ ἀπέραντη αἰσιοδοξία, ἀφοῦ «ἂν εἶν' ἡ μέρα βροχερή, σέρνει πιὸ πλούσιο φῶς, μὰ κι ὁ σεισμὸς βαθύτερη τὴ χτίση θεμελιώνει»...

Ἁρματωμένος μὲ τέτοια πανοπλία, μιὰ ἡμέρα ὁ ποιητὴς ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν Ἐλευσίνα, περνῶντας ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ὁδό, τὸ μεγάλο «δρόμο τῆς Ψυχῆς». Τὸν προσπερνοῦσαν βωδάμαξες γεμάτες θημωνιὲς ἢ ξῦλα καὶ ἀνθρώπινοι ἴσκιοι. Μὰ σὰ νὰ χάθηκε ὅλος ὁ κόσμος κι ἀπόμεινε μονάχα ἡ φύσις, θρονιάστηκε σὲ μιὰ πέτρα, στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου ριζωμένη καὶ σὰν μέσα σὲ φαντασία πέρα ἀπὸ τὰ χρόνια, βλέπει τρεῖς ἴσκιους: ἕναν Ἀτσίγγανο μὲ δυὸ ἁλυσωμένες ἀρκοῦδες. Καὶ πιὸ πολὺ πρόσεχε τὴν μεγάλη ἀρκοῦδα καὶ τὴν εἶδε σὰν σύμβολο μαρτυρικὸ ὅλου τοῦ κόσμου, τωρινοῦ καὶ περασμένου, σύμβολο ὅλου τοῦ πανάρχαιου πόνου, τοῦ κόσμου ποὺ δὲν ἐπλήρωσε ἀκόμα τὸ φόρο τῆς ψυχῆς καὶ βρίσκεται στὸν Ἅδη. Σκλάβος κι αὐτὸς τοῦ κόσμου, ἔρριξε τὴ δραχμή του στὸ ντέφι...

Μὰ ὡς, τέλος,
ὁ Ἀτσίγγανος ξεμάκρυνε, τραβώντας
ξανά τὶς δυὸ ἀργοβάδιστες ἀρκοῦδες,
καὶ χάθηκε στὸ μούχρωμα, ἡ καρδιά μου
μέ σήκωσε νά ξαναπάρω πάλι
τὸ δρόμον ὁπού τέλειωνε στά ρείπια
τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ψυχῆς, στὴν Ἐλευσίνα.
κι' ἡ καρδιά μου, ὡς ἐβάδιζα, βογκοῦσε:
«Θά ρτει τάχα ποτέ, θέ νά ρτει ἡ ὥρα
πού ἡ ψυχή τῆς ἀρκούδας καὶ τοῦ Γύφτου,
κ' ἡ ψυχή μου, πού Μυημένη τηνε κράζω.
θά γιορτάσουν μαζί;»
Κι' ὡς προχωροῦσα,
κ' ἐβράδιαζε, ξανάνιωσα ἀπ' τὴν ἴδια
πληγή, πού ἡ μοῖρα μ' ἄνοιξε, τὸ σκότος
νά μπαίνει ὁρμητικά μές στὴν καρδιά μου,
καθὼς ἀπὸ ραγισματιάν αἰφνίδια μπαίνει
τὸ κύμα σέ καράβι πού ὁλοένα
βουλιάζει... Κι' ὅμως τέτοια ὡς νά διψοῦσε
πλημμύραν ἡ καρδιά μου, σά βυθίστη
ὡς νά πνίγηκε ἀκέρια στά σκοτάδια,
σά βυθίστηκε ἀκέρια στά σκοτάδια,
ἕνα μούρμουρο ἀπλώθη ἀπάνωθέ μου,
ἕνα μούρμουρο,
κι' ἔμοιαζ' ἔλεε:
«Θά ρτει...»

Ἔτσι, ὁ ποιητὴς ἀνανεώνει τὴν πίστι τῶν Ὀρφικῶν, πῶς ἕνας ὑπέρτατος νόμος «ἄγει τὰς ψχάς εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀνάγει, καὶ τοῦτο κύκλῳ πολλάκις», δίνοντάς τους ἴσες δυνατότητες νὰ τρέξουν στὴν ἐξέλιξί τους, ἀλλὰ ποτίζοντάς τις κάθε φορα μὲ τὸ νερὸ τῆς Λήθης, γιὰ νὰ μὴν εὐκολύνωνται, οὔτε καὶ νὰ δυσκολεύωνται ἀπὸ τὸ παληὸ φορτίο στὴν πορεία τους. Ἀνανεώνει τὴν πίστι πὼς ἡ ζωὴ εἶναι μονάχα μία, ποὺ πρέπει ν' ἀδελφώνῃ ὅλα τά ὄντα, ἀφοῦ ὅλοι δικαιοῦνται, σὰν θὰ περνοῦνε στὸν κύκλο τῶν ταξιδιῶν τους νὰ κρατοῦν στὸ χέρι τὴν τυπικὴ Ὀρφικὴ ταυτότητα:

«Εἶμαι παιδὶ τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἐναστρου Οὐρανοῦ, ἀλλά πατρίδα μου εἶναι ὁ Οὐρανός».

ΧΡ. Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Περὶ ἐλαττώματος

τοῦ Π. ΓΚΡΑΒΙΓΓΕΡ

Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὅρου «ἐλάττωμα» διαπιστοῦμεν ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ἡ ἔννοια τῆς ἐλαττώσεως, τῆς μειώσεως ἀπὸ κάτι. Ὁ ἄνθρωπος ἑπομένως ποὺ κατέχεται ἀπὸ ἐλαττώματα (καὶ μειονεκτήματα) ἔχει χάσει κάτι ποὺ ὁ ἐστερημένος ἐλαττωμάτων ἄνθρωπος κατέχει.

Ποία ἢ ποῖαι εἶναι αἱ ἀπώλειαι αὗται; Κατὰ τί δηλ. παρουσιάζεται πλουσιώτερος ὁ πρωταρχικὸς ἢ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος, ἔναντι τοῦ σημερινοῦ καὶ κοινοῦ ἀνθρώπου; Ἐὰν ἀπαντήσωμεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, θὰ ἔχωμεν τὸν πλέον ἀπόλυτον καὶ μεταφυσικώτερον ὁρισμὸν τοῦ ἐλαττώματος.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς νεοτεύκτους παραδόσεις, τὰς ἐπηρεασμένας ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς θεωρίας περὶ «ἐξελίξεως» τῆς ἐπιστήμης, αἱ παλαιότεραι παραδόσεις π. χ. ἡ ἀρχαία ἑλληνική, ἡ ἑβραϊκὴ κ. ἄ. κάμνουν λόγον περὶ χρυσοῦ γένους, περὶ παραδείσου δηλ. περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πρωταρχικοῦ ἀνθρώπου τοῦ κεκτημένου ὅλα τὰ θεῖα δικαιώματα καὶ πλασμένου κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν παραδεισιακὴν ταύτην κατάστασιν ὁ Ἄνθρωπος—Πνεῦμα, μετεῖχε τῶν θείων ἱκανοτήτων καὶ ὡς ἐκ τούτου εὑρίσκετο εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Πατρός του. Ὁλόκληρος ἡ Φύσις καὶ ἡ Δημιουργία ἦτο ὑποδεεστέρα του καὶ ἐπ' αὐτῆς ἤσκει, διὰ τοῦ λόγου του, ἡγεμονίαν. Ὁ ἄνθρωπος ἦτο ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Δημιουργίας καὶ ἐκείνη ὤφειλε ὑπακοὴν εἰς τὰ κελεύσματά του, τὰ ὁποῖα ἦσαν κελεύσματα τοῦ θείου Νόμου.

Ἐμεσολάβησεν ὅμως γεγονὸς μεγίστης σημασίας διὰ τὴν ὅλην πορείαν τοῦ Παντός, τὸ ὁποῖον αἱ παραδόσεις διαφοροτρόπως ἐκθέτουν, πλὴν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὅλαι συμφωνοῦν ἀπὸ συμβολικῆς ἀπόψεως: Εἶναι ὁ μῦθος τῆς Πτώσεως τοῦ Ἀνθρώπου μὲ ἀποτέλεσμα καὶ συνέπειαν τὴν διάχυσιν ἐντὸς τῆς Δημιουργίας τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἐγωϊσμοῦ, τῆς Ἑτερότητος, τῆς Διχονοίας, τῆς Διαφορίσεως, τῆς Πάλης.

Ἔκτοτε ὁ ἄνθρωπος παύει νὰ εἶναι «ἀνδρόγυνος», ἐπικρατεῖ διαφόρισις μεταξὺ Ἐγὼ καὶ Σύ, μεταξὺ Ἄρρενος καὶ Θήλεος καὶ ἡ ὑπόστασίς του διασπᾶται. Ἄμεσον ἐπακολούθημα εἶναι ἐγκατάλειψις τῆς παραδεισιακῆς καταστάσεως, ἡ στέρησις τῶν πρωταρχικῶν προνομίων καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς θείας Πηγῆς. Τότε δημιουργεῖται καὶ ἡ ὕλη, ἡ σταθμητὴ ὕλη, ὁ δὲ ἄνθρωπος, καθίσταται ἄνθρωπος,

περιβαλλόμενος ὑλικὸν περίβλημα. Ἀπὸ τῆς μοιραίας ἐκείνης στιγμῆς, ὅλαι του αἱ δυνατότητες ὑφίστανται περιορισμόν, μείωσιν, ἐλάττωσιν καὶ γίνεται δέσμιος, τοῦ μεταβλητοῦ, τῆς ποσότητος, τῆς βαρύτητος καὶ παύει νὰ εἶναι ἀθάνατος.

Εἰς τὴν μειονεκτικὴν ταύτην κατάστασιν εὑρισκόμενος, δὲν παύει νὰ δραματίζεται τὸν «ἀπολεσθέντα παράδεισον» καὶ ἐπιζητεῖ παντὶ τρόπῳ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του. Αἱ περιβάλλουσαι ὅμως αὐτὸν δυνάμεις, δὲν διάκεινται πλέον πάντοτε πρὸς αὐτὸν φιλικῶς καὶ ἔχει συνεχῶς νὰ ἀντιπαλαίσῃ ἐναντίον τῶν φυσικῶν νόμων, ἐναντίον τῶν ἀστρικῶν ἐπηρειῶν τοῦ στερεώματος, ἐναντίον τοῦ Μοιραίου.

Καί, ἂν μὲν ποδηγετούμενος ἀπὸ τὰς εὐμενεῖς πρὸς αὐτὸν πνευματικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι δὲν παύουν νὰ τὸν ὑποστηρίζουν εἰς τὸν ἀγῶνα του, ἐπιτυγχάνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐξέρχεται νικητὴς καὶ νὰ κατάγῃ περιλάμπρους νίκας, ἀνακτᾷ τὸ ἀπολεσθὲν βασιλικὸν στέμμα καὶ ἀνάγεται πρὸς τὰς περιοχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Δυστυχῶς ὅμως αἱ περιπτώσεις αὐταὶ εἶναι σπάνιαι, οἱ νικηταὶ δὲ τοῦ Μοιραίου, εἶναι ἐλάχιστοι. Ὁ περισσότερος κόσμος σφαδάζει ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς ἀταξίας, τῆς διχονοίας καὶ τοῦ ἐμφύτου εἰς τὸν ὑλικὸν ἄνθρωπον ἐγωϊσμοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα τώρα νὰ συναγάγωμεν τί εἶναι ἐλάττωμα. Εἶναι ὅλαι ἐκεῖναι αἱ ἀρνητικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἀπέμειναν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν πρωταρχικῶν του δικαιωμάτων καὶ μετὰ τὴν λήθην περὶ τῆς ἐνδόξου του καταγωγῆς, αἱ ὁποῖαι συμποσοῦνται εἰς τὴν λέξιν ΕΓΩΪΣΜΟΣ.

Διότι εἰς τὸ θεμελιῶδες τοῦτο ἐλάττωμα ἀνάγονται ὅλα τὰ ἄλλα ἐλαττώματα τοῦ ἀνθρώπου. ΕΓΩΪΣΜΟΣ, ὅμως, ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΕΙΨΙΣ ΑΓΑΠΗΣ, ἀγάπης πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, πρὸς τὸν πλησίον, πρὸς τὴν Φύσιν, πρὸς τὸν Κόσμον καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἔλλειψις δὲ ἀγάπης εἶναι ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τῶν ἀτελειῶν, μειονεκτημάτων καὶ μικροτήτων μὲ τὰς ὁποίας χαρακτηρίζεται ὁ κοινὸς ἄνθρωπος. Διότι τὶ εἶναι μισαλλοδοξία, τὶ εἶναι ὑπεροψία, τὶ εἶναι ἔλειψις ἀνοχῆς, ἡ ἐπίκρισις τῶν ἄλλων, ἡ διαβολή, ὁ χωρισμὸς τῶν ἀνθρώπων εἰς ἀντιμαχομένας μερίδας, ἡ συνεχὴς καὶ λυσσαλέα προσπάθεια πρὸς ἐπικράτησιν ἐπὶ τῶν ἄλλων διὰ παντὸς μέσου καὶ πάσῃ θυσίᾳ, ἂν μὴ ἔλλειψις ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἐπιβολὴ τοῦ πνεύματος τῆς χωριστικότητος, ἤτοι τοῦ ἐγωϊσμοῦ;

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνομεν ὅτι τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὀντότητες συγκεκριμέναι, δὲν ἔχουν οὐσιαστικὴν ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ εἶναι τὸ ὅ,τι ἀπέμεινε μετὰ τὸν συσκοτισμὸν τοῦ πνεύματος, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀγάπης. Ὅπως τὸ σκότος δὲν ἔχει οὐσιαστικὴν ὕπαρξιν, ἀλλ᾽ εἶναι στέρησις φωτός, ὅπως ἡ ἄγνοια εἶναι στέρησις γνώσεως, ἔτσι καὶ τὸ ἐλάττωμα, εἶναι ἁπλῶς καὶ μόνον

μείωσις ἕως ἐκμηδένισις τῆς Ἀγάπης.

Καὶ τώρα προβάλλει αὐτομάτως ἡ ἐρώτησις: Ἐὰν πράγματι τὸ ἐλάττωμα δὲν ὑπάρχει καθ' ἑαυτό, εἰς τί συνίσταται ἡ «καταπολέμησις τῶν ἐλαττωμάτων» μὲ τὴν ὁποίαν κατατρίβονται ὅλα τὰ «συστήματα» ἠθικῆς;

Ἐνῶ ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν θετικῶν χαρισμάτων καὶ καρπῶν τῆς Ἀγάπης, ὑπὸ τὴν πλατυτέραν της ἔννοιαν, δηλ. τῶν θετικῶν ἰδιοτήτων τῆς καλωσύνης πρὸς σύμπασαν τὴν φύσιν, τῆς εὐσπλαγχνίας, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μὲ μίαν λέξιν τῶν ψυχικῶν μας ἰδιοτήτων, ἐκτελοῦμεν ἔργον γόνιμον καὶ ἀποδοτικόν, ἔργον θετικὸν καὶ συντελεστικὸν εἰς τὴν καθολικὴν πρόοδον τοῦ Εἶναι μας. Διότι, ὅταν ὁ ψυχικὸς παράγων ἐκλεπτυνθῇ, καὶ τὸ πνεῦμα ἐλευθεροῦται τῶν δεσμῶν ποὺ παρακωλύουν τὴν ἐκδήλωσίν του καὶ τὸ σῶμα ὑγιαίνει. Ὅταν, ἀντιθέτως, ἡ ψυχικὴ ὑπόστασις κατατρύχεται ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ δονεῖται ἀτάκτως, παρακωλύει τὴν λειτουργίαν τῶν πνευματικῶν μας ἰδιοτήτων καὶ τὸ σῶμα—τὸ «κάτοπτρον τῆς ψυχῆς»—φθίνει.

Διὰ τοῦτο ἡ λέξις ΕΥΤΥΧΙΑ, ὅπως καὶ ὁ ὅρος ΓΝΩΣΙΣ, ἔχουν καταντήσει ἔννοιαι ἀκατανόητοι εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρ' ὅλας του δὲ τὰς κατακτήσεις καὶ τὴν φαινομενικὴν εὐμάρειαν εἰς ἣν τὸν ἤγαγεν ὁ μηχανικὸς πολιτισμός, οὐδέποτε ὑπῆρξε δυστυχέστερος καὶ ἀδαέστερος.

Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ Ἀνθρώπου δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ διαπιστώνῃ ἁπλῶς μίαν δυσμενῆ κατάστασιν καὶ νὰ σταυρώνῃ τὰ χέρια.

Ἐλαυνόμενος ἀπὸ τὰ ψιχία τῆς ἀγάπης καὶ ἀπὸ τὰ ἴχνη τῆς γνώσεως, ὅσα τοῦ ἀπέμειναν, ὑποστηριζόμενος δὲ ἀπὸ τὰς φιλανθρώπους δυνάμεις τῆς πνευματικῆς ἱεραρχίας, προετοιμάζει τὸν ἑαυτόν του, καλλιεργῶν τὰς ὑπερόχους δυναμικὰς ἰδιότητας τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀγάπης, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἀναλάβῃ ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ θείου Λόγου καὶ μίαν ἡμέραν καθίσταται ἐργάτης τοῦ Κυρίου καὶ ὡς πραγματικὸς ἱππότης ἐπωμίζεται τὸ βαρὺ καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς «παράλογον» ἔργον τῆς ἀνανήψεως τοῦ πνεύματος καὶ διαθερμάνσεως τῆς ψυχῆς τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος. Τὰ ὅπλα του, μολονότι κατ' οὐδὲν ὁμοιάζοντα πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι πολὺ δραστικώτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα: εἶναι ταῦτα ὁ Λόγος καὶ ἡ ἀστείρευτος Ἀγάπη.

Τὶς περισσότερες φορὲς ὁ κόσμος τὸν περιγελᾷ καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῶν θυσιῶν του τὸν διώκει, τὸν μαστιγώνει καὶ τὸν σταυρώνει. Ἀλλὰ τί τὸν ἐνδιαφέρει ἡ πρόσκαιρος ἀντίδρασις; Μήπως ὁ καλὸς γεωργὸς δὲν γνωρίζει ὅτι ὁ σπειρόμενος σπόρος εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ ἀποδώσῃ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς του κατὰ τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν;

Π. ΓΚΡΑΒΙΓΓΕΡ

Περσική ἀλληγορία

Ἕνας ἐρωτευμένος κτυπᾶ τὴν πόρτα τῆς ἀγαπημένης του καὶ μιὰ φωνὴ ἀκούγεται ἀπὸ μέσα, ποὺ τὸν ἐρωτᾶ: «Ποιὸς εἶναι ἐκεῖ;»—«Εἶμαι Ἐγώ», ἀπαντᾶ ὁ ἐρωτευμένος. Σκληρὴ ὅμως καὶ ἀπότομη τοῦ ἔρχεται ἡ ἀπάντηση: «Τὸ σπῆτι αὐτὸ δὲν θὰ στεγάση ἐμένα καὶ ἐσένα». Ἡ πόρτα ἔμεινε κλειστὴ καὶ ὁ διωγμένος ἐραστὴς τελικὰ ἔφθασε στὸ ἄγριο τὸ δάσος. Ἐκεῖ στὴ μοναξιὰ ἐνήστεψε, ἔκλαψε, προσευχήθηκε γιὰ πολὺ καιρὸ καὶ πάλι ξαναγύρισε καὶ ἐκτύπησε τὴν πόρτα.

Ἡ φωνὴ καὶ πάλι ξαναρώτησε: «Ποιὸς εἶναι ἐκεῖ;» «Εἶμαι Ἐσύ», ἀπήντησε ὁ ἐξαγνισμένος ἐραστής. Ἡ πόρτα ἄνοιξε στὴ στιγμή. Ὁ ἐραστὴς καὶ ἡ ἀγαπημένη βλέπονται στὰ μάτια...

*

Ἀθάνατα Λόγια

Ἡ ἐνδοσκόπηση εἶναι ἡ ἱερὴ σκαπάνη ποὺ διανοίγει τὸν ἐσωτερικὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀληθινὴ ζωή, τὴν αἰωνία, τὴν ἑνιαία, τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ζωήν.

Νὰ εἶσαι στὸν κύκλο σου ἥλιος ποὺ ν' ἀκτινοβολεῖ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ χαρά.

Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐνεργεῖς. Πρέπει νὰ ξέρεις πῶς νὰ ἐνεργεῖς.

Μὴν ἐκφράζεις γνώμη ἄν δὲν ἐρωτηθεῖς.

Πρὶν μιλήσεις σκέψου καλὰ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ θὰ πεῖς θὰ ἐπηρεάσει τοὺς ἄλλους.

* * *

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερο ἔγκλημα ἀπὸ τὸ νὰ ἐμποδίζεις τὴν πρόοδο μιᾶς ψυχῆς. Ἐπίσης φοβερὸ ἔγκλημα εἶναι ἡ σκληρότης πρὸς τὰ παιδιά.

Ἂς βγοῦμε ἔξω νά διδάξουμε

Λένε ὅτι κάποτε ὁ Ἅγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσσίζης κατέβηκε, ἕνα ἀνοιξιάτικο ἀπόγευμα, στὴν ἐξώπορτα τοῦ μοναστηριοῦ του, καὶ ἀκουμπώντας τὸ χέρι του ἐπάνω στὸν ὦμο ἑνὸς νέου καλόγερου, τοῦ εἶπε: «Ἀδελφέ μου, ἅς κατεβοῦμε κάτω στὴν πόλη καὶ ἅς διδάξουμε».

Ὁ σεβάσμιος διδάσκαλος καὶ ὁ νεαρὸς μοναχὸς ἐξεκίνησαν πρὸς τὴν πόλιν κουβεντιάζοντας. Στὸν δρόμο συνάντησαν μερικοὺς χωρικούς, ποὺ ἔσκαβαν τοὺς ἀγρούς τους, καὶ ἐσταμάτησαν καὶ τοὺς ἐρώτησαν γιά τὶς καλλιέργειές τους. Πάρα κάτω κἄποιοι ἄλλοι ἐγύριζαν ἀπὸ τά κτήματά τους, μὲ τὶς ἀξῖνες καὶ τὶς τσάπες τους φορτωμένες ἐπάνω σ' ἕνα γαϊδουράκι. Τοὺς ἐχαιρέτησαν κι αὐτοὺς καὶ ἐβοήθησαν μάλιστα ἕνα μικρὸ κατσαρόμαλλο παιδάκι νά καθήση κι αὐτὸ ἐπάνω στὸ γαϊδουράκι. Ἕνα σκυλὶ τοὺς ἐγαύγισε, ἐνῶ περνοῦσαν ἔξω ἀπὸ μιά πόρτα. Περιπλανήθηκαν στοὺς δρόμους, εἶδαν καὶ κουβέντιασαν μὲ νοικοκυρὲς ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὴν ἀγορά μὲ τά ψώνια τους. Διάβηκαν τὴν πλατεῖα, πέρασαν ἀπὸ τά μαγαζιά, ξαναβγῆκαν στά περίχωρα, εἶδαν κόττες ποὺ ἐκακάριζαν, βώδια ποὺ ἥσυχα ἔτρωγαν γρασίδι, παιδιά ποὺ ἔπαιζαν. Ἕνας βοσκὸς ἐγύριζε στὸ μαντρὶ τά πρόβατά του. Τά πουλιά πετοῦσαν πρὸς τὶς φωλιές τους. Καὶ τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος βασίλευε, ξαναβρέθηκαν, ὕστερα ἀπὸ ἕναν μεγάλο περίπατο, στὴν ἐξώπορτα τοῦ μοναστηριοῦ. Τότε ὁ νεαρὸς δόκιμος ἐρώτησε ἔκπληκτος: «Μά, πατέρα, πότε θά ἀρχίσουμε νά διδάσκουμε;».

Ὁ σεβάσμιος διδάσκαλος ἐκύτταξε μὲ καλωσύνη μέσα στά μάτια τὸν μαθητή του καὶ τοῦ εἶπε:

«Ὅλη τὴν ὥρα, παιδί μου, ἐδιδάσκαμε. Ἐκάναμε διδαχὴ τὴν ὥρα ποὺ περιπατούσαμε. Εἴδαμε—μᾶς εἴδανε—προσέξανε τὴν συμπεριφορά μας—καὶ ἔτσι ἐκάναμε τὴ διδαχή μας. Παιδί μου, δὲν ἀξίζει καθόλου νά περιπατήση κανεὶς γιά νά πάη κάπου νά διδάξη, ὅταν διδάσκει τὴν ὥρα ποὺ περιπατεῖ».

Ἀπὸ τὸ «Theosophist»

Η ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Γ΄ Σεπτεμβρίου 56β΄ (3ος ὄροφος) Ἀθῆναι

Ἀπό τή Σκοπιά τοῦ Προέδρου τῆς Θ. Ε.

Θεοσοφία ἤ ἄλλο τί;

Μοῦ ὑπεβλήθη τελευταίως τὸ ἐρώτημα, ἐξ ἀφορμῆς ζητήματος ποὺ προέκυψε σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ Τμήματα τῆς Ἑταιρίας, ἐὰν εἶναι καλό, ἐπίσης δὲ καὶ συνταγματικό, νὰ ἀναγνωρίζεται μιὰ Στοὰ πρὸς μελέτην εἰδικῶν θεμάτων, ὅπως τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πνευματισμοῦ, τῆς Ἀστρολογίας ἢ τοῦ Ροδοσταυρισμοῦ. Φαίνεται πὼς αὐτὸ ἔχει γίνει μιὰ ἢ δυὸ φορὲς στὸ παρελθόν. Γιὰ ν' ἀπαντήσωμε στὸ ἐρώτημα, πρέπει νὰ ἐξετάσωμε ὄχι ἐὰν τὸ εἰδικὸ θέμα εἶναι καλὸ ἢ κακὸ — διότι δὲν ὑπάρχει στὴν Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἐξουσία ν' ἀποφασίση γιὰ αὐτό, κάθε Στοὰ καὶ κάθε μέλος ὄντας ἐλεύθεροι — ἀλλὰ ἐὰν σὲ μιὰ τέτοια πολιτικὴ περιέχονται περιπλοκές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὀφείλουμε νὰ προστατεύσουμε τὴν Ἑταιρία. Μιὰ Θεοσοφικὴ Στοὰ ὑφίσταται ὑποθετικῶς γιὰ τὴν Θεοσοφία. Ἐφόσον ὅμως ἡ Θεοσοφία οὐδέποτε καθωρίσθη, γιὰ τὸν λόγον ὅτι ὁποιοσδήποτε καθορισμὸς θὰ ἦταν περιορισμὸς — ὅρα καὶ τὴν ἀπόφασι τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου — τὴν ἐννοοῦμε ὡς τὴν Σοφία καὶ τὴν Ἀλήθεια στὴν ἀκεραιότητά της, ἁγνότητα καὶ καθολικότητα. Κάθε Θεόσοφος, δυνάμει αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ, ἐνδιαφέρεται γιὰ ἐκείνη τὴν Ἀλήθεια ποὺ ὑφίσταται ἀνεξαρτήτως τῶν διωρύγων κυκλοφορίας της, καὶ περνᾶ ἀπὸ κάθε διώρυγα, ὄχι τὴν Ἀλήθεια ποὺ περιορίζεται καὶ μπορεῖ νὰ βρεθῆ ἀπὸ ἕναν ἰδιαίτερο δρόμο — ἀκριβῶς ὅπως ἡ Ἀδελφότης μας εἶναι ἡ Ἀδελφότης τῆς Ἀνθρωπότητος, δίχως κανέναν προσδιορισμό. Εἶναι ἀληθινὸς θεόσοφος ἐκεῖνος ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν Ἀλήθεια καθ' ἑαυτήν, τὴν ἐνδότατη Ἀλήθεια, ποὺ εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ κάθε εἰκασία ἢ κερδοσκοπία καὶ ὄχι ἐκεῖνος ποὺ ἁπλῶς φέρει τὸν τίτλο τοῦ θεοσόφου.

Ἐφόσον ἡ Θεία Σοφία ὑπάρχει στὴ Φύσι καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη κανέναν τίτλο τῆς ἐπινοήσεώς μας, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἀληθῶς Θεόσοφος σημαίνει νὰ μὴν ἔχη καμμιὰ ἐπιγραφή. Ταυτοχρόνως, ἕκαστον μέλος εἶναι ἐλεύθερο ν' ἀκολουθῆ τὴν γραμμή του, νὰ μελετᾶ ὅ,τι τοῦ ἀρέση ἢ ν' ἀνακαλύπτη τὴν Θεοσοφία μὲ κάποιον ἄλλο τρόπο ἀπὸ τὴν λεγόμενη μελέτη. Ὁμοίως, μιὰ Στοὰ μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ δικό της πρόγραμμα, χωρὶς οὔτε τὸ Τμῆμα, οὔτε ἡ διεθνὴς Ἑταιρία νὰ μποροῦν νὰ περιορίσουν αὐτὴν τὴν ἐλευθερία της. Ἡ Στοὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕναν ἀριθμὸ μελῶν καὶ μὲ τὴν συγκατάθεσι αὐτῶν τῶν μελῶν, εἴτε τῆς πλειοψηφίας, θ' ἀποφασισθῆ τί θὰ γίνεται στὶς συνεδριάσεις τῶν διαφόρων στοῶν. Ἐὰν τὸ πρόγραμμα τῆς πλειοψηφίας δὲν ἱκανοποιεῖ ὡρισμένα μέλη, ἐκεῖνα μποροῦν νὰ σχηματίσουν Ὁμάδα γιὰ τοὺς δικούς των σκοπούς. Ἡ Στοὰ ἡ ἴδια πρέπει νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ συνιστᾶ τέτοια Ὁμάδα καὶ νὰ θεωρῆ τὴν δραστηριότητά της

ΘΕΟΣ. ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΣΟΦΩΝ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ

Ἐλάβαμε ἀπὸ τὴν «Θεοσοφικὴ ὁμάδα νέων τῆς Ἀργεντινῆς» τὸν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

Σᾶς χαιρετοῦμε, στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔβδομου χρόνου φυσικῆς ζωῆς τῆς ὁμάδος μας. Ἐπιθυμοῦμε νὰ συνδεθοῦμε δι' ἀλληλογραφίας μὲ νέους Ἕλληνες, μὲ τὸ σκοπὸ ν' ἀνταλλάξουμε ἰδέες, δημοσιεύματα κλπ. Ἂς δεχθοῦν ὅλοι οἱ φίλοι στὴν Ἑλλάδα θερμὸν ἀσπασμὸ ἀπὸ τὴν Ἀργεντινὴ νεότητα.

Ἀπόλλων Μπαϊρακλιώτης, πρόεδρος. Γεώργιος Λιβράγκας, γραμματεύς. Ἄντα Ἄλμπρεχτ, ἀντιπρόεδρος.

Διεύθυνσις: Agrupacion Juvenil Teosofica Argentina—Sarmiento 2748—Buenos Aires. Argentina.

ὡς μέρος τῆς δραστηριότητος τῆς Στοᾶς. Ἀλλὰ ἐὰν μιὰ Στοὰ δεθῆ κατὰ τὴν συγκρότησί της μὲ μιὰ ἰδιαίτερη μελέτη, τότε μόνον ὅσοι ἀποδέχονται τὴν εἰδικὴ γραμμή της θὰ μποροῦν νὰ προσχωροῦν. Καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, σὲ λίγον καιρό, θὰ ἐγκατασταθῆ ἕνας ἀριθμὸς ἀπὸ διαμερίσματα μὲ διάφορα «—ισμός», χωρὶς ἐπαφὴ μὲ ἄλλα καὶ ποὺ δὲν θὰ συμμερίζωνται ἕναν κοινὸ σκοπό.

Ὅλη ἡ Ἑταιρία θὰ ἔσπαγε σὲ κομματια, μεμονωμένες Στοές, κάθε μιὰ ἀποτελώντας ξεχωριστὴ διώρυγα γιὰ ἐκεῖνο ποὺ θὰ θεωρῆ ὡς τὴν πιὸ σημαντικὴ ἀλήθεια. Ἡ Ἑταιρία θὰ παρουσίαζε σύντομα φαινόμενο ὅμοιο μὲ τῶν ποικίλων θρησκειῶν, ποὺ εἶναι διασπασμένες σὲ ἕνα ἀριθμὸ δογμάτων καὶ τὸ καθένα πιστεύει ὅτι διαθέτει τὸ γνήσιο ἐλιξήριο τῆς ζωῆς.

Ν. ΣΡΙ—ΡΑΜ

(The Theosophist, τεῦχος Νοεμβρίου 1956)

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ἀπὸ 25 Δεκεμβρίου 1956—1 Ἰανουαρίου 1957 θὰ συνέλθῃ στὸ Ἄντυαρ ἡ ὁλομέλεια τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας. Ἡ συνεδρίασις ἐπρόκειτο, κατὰ τὸ πρόγραμμα, νὰ γίνῃ στὸ Βάρανάσι. Ἀλλὰ ὁ πρόεδρος Ν. Σρὶ Ρὰμ προσεβλήθη ἀπὸ βρογχίτιδα καὶ οἱ γιατροὶ τοῦ συνέστησαν ν' ἀποφύγῃ τὸ ψυχρὸ κλῖμα, ἰδίως αὐτὴν τὴν ἐποχή, τοῦ Βάρανάσι. Ὁ πρόεδρος ἀναπαύεται καὶ ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας του ἔχει πολὺ βελτιωθεῖ.

Η ΡΟΥΚΜΙΝΙ ΝΤΕΒΙ

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἰνδικῆς δημοκρατίας ἀπένειμε τὸ παράσημο «Πάδμα Βουσχάνα» στὴν Σριμάτι Ρουκμίνι Ντέβι εἰς ἀναγνώρισιν τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν της στὸν τομέα τῆς Τέχνης καὶ τῆς Κουλτούρας. Ἡ Ρουκμίνι Ντέβι ἐργάσθηκε ἀκούραστα τὰ τελευταῖα χρόνια γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς Ἰνδικῆς Τέχνης καὶ ἀξίζει τὴν τιμητικὴ διάκρισι. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ χαροῦν οἱ πολυάριθμοι θαυμασταὶ τῆς προέδρου τῶν Νέων θεοσόφων στὴν Ἑλλάδα.

ΒΑΡΑΝΑΣΙ

Τὸ Μπενάρες, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἰνδιῶν, ξαναπῆρε τὸ ἀρχαῖο της ὄνομα Βάρανάσι. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, εἶχε ἀλλαχτῆ ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους ὑπαλλήλους. Ἡ ἐπιστροφὴ στὴν παράδοσι ἔγινε μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 2.500 ἐτῶν ἀπὸ τὴν μετάστασι τοῦ Βούδδα στὴν κατάστασι τῆς Νιρβάνα. Τὸ πρῶτο κήρυγμα τοῦ Βούδδα εἶχε γίνει στὰ κράσπεδα τῆς πόλεως αὐτῆς, ποὺ λεγόταν τότε Βάρανάσι. «Εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς — ἐδήλωσεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ὁ παγκόσμιος πρόεδρος τῆς Θ.Ε. Σρὶ

Ράμ—γι' αὐτὴν τὴν μετονομασία ὅπως πιστεύω ὅτι θὰ αἰσθανθοῦν εὐτυχεῖς καὶ ὅλοι οἱ φίλοι τῶν παλαιῶν παραδόσεων τῶν 'Ινδιῶν. Κανένα ἄλλο μέρος στὶς 'Ινδίες δὲν εἶναι τόσο στενὰ δεμένο, ὅσο ἡ πόλις αὐτή, μὲ τὸ παρελθόν. 'Απὸ ὅλες τὶς 'Ινδίες φθάνουν κάθε χρόνο προσκυνητές, σὲ δεκάδες χιλιάδων, μερικοὶ γιὰ νὰ πεθάνουν ἐκεῖ, ἡ μεγαλύτερη μᾶζα γιὰ νὰ λουσθοῦν στὰ νερὰ τοῦ Γκαγκᾶ, ποὺ κι' αὐτὸν οἱ Ἄγγλοι ὑπάλληλοι τὸν εἶχαν ὀνομάσει Γάγγη».

Η Θ.Ε. ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Τὸ 42ο συνέδριο Θ. Ε. 'Ιταλίας ποὺ συνῆλθε ἀπὸ 1—3 Σεπτεμβρίου, ἀνεκήρυξε τὸν δόκτορα Γκιουζέππε Γκάσκο ἰσόβιο ἐπίτιμο πρόεδρο τῆς Ἑταιρίας, εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ἐξαιρετικῶν ὑπηρεσιῶν του γιὰ τὴν διάδοσι τῶν θεοσοφικῶν ἀληθειῶν στὴν 'Ιταλία. Ὁ δόκτωρ Γκάσκο ὁ ὁποῖος ἔχει γράψει πολλὰ βιβλία μὲ βαθὺ θεοσοφικὸ περιεχόμενο—γνωστὸς στοὺς ἑλληνικοὺς κύκλους ἀπὸ τὴν θερμὴ συνηγορία του γιὰ τὴν ἐλευθερία τῶν Κυπρίων—ἀναγκάσθηκε ν' ἀποσυρθῆ τῆς ἐνεργοῦ δράσεως γιὰ λόγους ἡλικίας καὶ ὑγείας. «Παραμένω ὅμως — μᾶς γράφει σ' ἕνα μήνυμά του—στὴν ἐνεργὸ ἐφεδρεία, διότι, ὅταν κανεὶς ἀγκαλιάση τὴν Σοφία τῶν διδασκάλων, δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ τὴν ἐγκαταλείψη σὲ ὅλες τὶς ἐπερχόμενες ζωές του».

Ὁ δρ. Γκάσκο, ὑπέδειξε ὡς διάδοχό του τὸν δρα 'Ιωσὴφ Φιλιππόνιο, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνέλαβε τὴν γεν. γραμματεία τῆς ἑταιρίας. Ἡ ἕδρα τῆς Θ.Ε. ποὺ ἦταν στὸ Μοντοβὶ (περιοχὴ Τουρίνου) ἀπεφασίσθη νὰ μεταφερθῆ στὴ Ρώμη, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ δρος Γκάσκο, «σήμερα φιλοξενεῖ ὅλες τὶς θρησκευτικὲς καὶ πολιτικὲς πίστεις ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Βατικανοῦ καὶ εἶναι ἀξία νὰ φιλοξενήση ἐπίσης τὴν Σοφία τῶν Διδασκάλων, ποὺ ἡ Θ.Ε. ἔχει ὡς ἀποστολὴ νὰ διαδώση».

ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΜΠΕΖΑΝΤ

Οἱ 'Ινδίες ἑώρτασαν, τὴν 1η 'Οκτωβρίου, τὴν ἐπέτειο τῶν γενεθλίων τῆς Ἄννας Μπέζαντ, τῆς προέδρου τῆς Θ.Ε. ἀπὸ 1907 —1933, ἡ ὁποία προσέφερε πολλὲς ὑπηρεσίες στὴν μορφωτικὴ ἀνάπτυξι καὶ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῶν 'Ινδιῶν. Ἔγιναν πολλὲς ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὶς γυναικεῖες ὀργανώσεις, τοὺς προσκόπους καὶ τὶς θεοσοφικὲς στοές, ραδιοφωνικὲς ὁμιλίες καὶ συμπόσια. Ὁ πρωθυπουργὸς τῶν 'Ινδιῶν Παντὶτ Γιαβαρχαρλὰλ Νεχροῦ ἔστειλε τὸ ἀκόλουθο μήνυμα:

«Στέλνω τοὺς χαιρετισμούς μου μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν γενεθλίων τῆς Κας Ἄννας Μπέζαντ. Στὴν σημερινὴ νεώτερη γενεά, μπορεῖ τὸ ὄνομά της νὰ εἶναι ἁπλῶς ἀκουστὸ ἢ καὶ νὰ μὴν εἶναι κἂν ἀκουστό. Στὴ γενεά μου, ὅμως, καὶ στὴν παλαιότερη, ἡ γυναῖκα αὐτὴ ὑπῆρξε μιὰ τρομερὴ μορφὴ ποὺ μᾶς ἐπηρέασε δυνατά. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι στάθηκε πολὺ σημαντικὸς ὁ ρόλος της στὴν πάλη γιὰ τὴν ἐλευθερία. 'Εξ ἄλλου, ἦταν μιὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς προσωπικότητες ποὺ μᾶς ἐπέστησαν τὴν προσοχὴ στὴν πνευματική μας κληρονομία καὶ μᾶς ἔκαμαν νὰ εἴμαστε γι' αὐτὴν ὑπερήφανοι. Εἶναι δίκαιο νὰ ἐνθυμούμεθα αὐτὴν τὴν μεγάλη προσωπικότητα καὶ νὰ ἀποτίουμε φόρο τιμῆς στὴ μνήμη της».

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ Θ. ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία εἶναι παγκοσμία ὀργάνωσις, ἡ ὁποία ἱδρύθη εἰς Νέαν Ὑόρκην τὴν 17 Νοεμβρίου 1875 καὶ ὠργανώθη ἀργότερον εἰς τὰς Ἰνδίας, μὲ ἕδραν τὸ Adyar τῆς ἐπαρχίας Madras τῶν Ἰνδιῶν.

Εἶναι μία ἀδογμάτιστος ἕνωσις ἀναζητητῶν τῆς Ἀληθείας, ποὺ προωθεῖ τὴν ἀδελφωσύνην καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξυπηρετήση τὴν Ἀνθρωπότητα. Οἱ σκοποί της εἶναι:

1) Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος παγκοσμίου ἀδελφότητος ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, τάξεως, γένους, χρώματος.

2) Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

3) Ἡ μελέτη τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ εὑρίσκονται εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη ποὺ τὰ ἑνώνει ἡ παραδοχὴ τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν, ἡ ἀπόφασίς των νὰ προωθήσουν τὴν ἀδελφωσύνην, νὰ διαλύσουν τοὺς θρησκευτικούς, καὶ οἱουσδήποτε ἄλλους ἀνταγωνισμούς, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦν νὰ ἑνώσουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως, ἀνεξαρτήτως τῶν διαφορῶν τῶν γνωμῶν ἑκάστου.

Ἐλευθερία Σκέψεως

Ἐπειδὴ ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἐπεξετάθη εὐρύτατα εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ ἐπειδὴ πιστοὶ διαφόρων θρησκειῶν ἔγιναν μέλη της χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ διδασκαλίας τῶν θρησκειῶν εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, κρίνεται καλὸν νὰ τονισθῇ ὅτι οὐδεμία διδασκαλία ἢ γνώμη ἀπὸ ὁποιονδήποτε καὶ ἂν διδάσκεται ἢ ὑποστηρίζεται, δύναται νὰ δεσμεύσῃ κατ' οὐδένα τρόπον ἕνα μέλος τῆς Ἑταιρίας. Κάθε μέλος εἶναι ἐλεύθερον νὰ δεχθῇ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ οἱανδήποτε διδασκαλίαν ἢ γνώμην. Ὁ μόνος ὅρος εἰσδοχῆς μέλους εἶναι ἡ ἐπιδοκιμασία τῶν τριῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρίας. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλῃ τὰς διδασκαλίας ἢ τὰς γνώμας του εἰς τὰ μέλη.

Τὰ μέλη τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Θεοσ. Ἑταιρίας θερμῶς συνιστοῦν εἰς κάθε μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας νὰ τηρῇ, νὰ ὑπερασπίζῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν αὐτῶν ἀρχῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ νὰ ἐξασκῇ ἀφόβως τὸ δικαίωμά του τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεώς της, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἁβρότητος καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους.

Δίδετε, δίδετε, δίδετε ἐξακολουθητκῶς, διότι τὸ δίδειν εἶναι ἡ ἀληθινὴ φύσις τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει ἄλλο νόημα. Δὲν ζητεῖ ἀντπόαδοσι, δὲν ζητεῖ εὐγνωμοσύνη. Φθάνει νὰ σκορπίζεται ἡ ἀγάπη σὲ κάθε διεύθυνσι καὶ νὰ κάνῃ εὐτυχισμένους γύρω ἀπὸ τὸν ἀγαπῶντα.

ΑΝΝΑ ΜΠΕΖΑΝΤ

ΧΡΟΝΙΚΑ

«Η ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ»

Μὲ αὐτὸν τὸν τίτλο, τὰ «Νέα» ἐδημοσίευσαν ἕνα χρονογράφημα τοῦ συνεργάτου των κ. Δημ. Ψαθᾶ, σχετικὰ μὲ τὸν φανατισμό, ποὺ ἔχει παραμεληθεῖ ἀπὸ τοὺς μελετητὲς τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

«Ὁ ἱστορικὸς ὑλισμός--γράφει--ἐξηγεῖ πολὺ σωστὰ ἴσως τὰ περισσότερα ἱστορικὰ φαινόμενα ἀλλὰ ἐπιμένει νὰ βλέπη σὰν κινητήρια δύναμη ὅλων τῶν μεγάλων γεγονότων τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν μέσων. Ἂν ξεφυλλίσουμε, ὅμως, τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία θὰ δοῦμε ὅτι οἱ φανατικώτεροι καὶ λυσσωδέστεροι πόλεμοι ἔχουν γίνει γύρω ἀπὸ ἀσήμαντες θρησκευτικὲς διενέξεις. Στὸ Βυζάντιο, φέρ' εἰπεῖν, χιλιάδες ἄνθρωποι σφαγῆκαν ἐξ ἀφορμῆς θρησκευτικῶν... καλαμπουριῶν.

—Ὁμοούσιος ἢ ὁμοιούσιος;
—Ὁμοιούσιος!
—Ὄχι ὁμοούσιος; Σφάξτε τον!...

Κι' ὅσο σφαζόντουσαν — γιὰ ἕνα γιώτα!—τόσο λυσσοῦσαν καὶ ἐπέμεναν Θεοτόκος ἢ Χριστοτόκος; Καὶ δόστου σφάξιμο, καὶ ἀντισφάξιμο—οἱ θεοτοκικοὶ τοὺς χριστοτοκικοὺς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς».

Ὁ κ. Ψαθᾶς, πολὺ σωστά, γράφει ἐν συνεχείᾳ ὅτι ὁ φανατισμὸς ἀποθηριώνει τὸν ἄνθρωπο, γι' αὐτὸ ἀληθινὰ πολιτισμένη κοινωνία θὰ εἶναι ἡ ἀφανάτιστη, ἐκείνη ποὺ θὰ ἔχη ἀποκηρύξει τὴν βία, τόσο τὴν ὑλικὴ ὅσο καὶ τὴν πνευματική, ὅταν «κύριο μέσο διάδοσης τῶν ἰδεῶν γίνη ἡ πειθώ».

«ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΙ»

Μὲ τὸ ἴδιο θέμα, ἀπὸ ἄλλο πρῖσμα, ἀσχολήθηκε καὶ ὁ συγγραφεὺς κ. Ἄγγ. Τερζάκης, στὸ «Βῆμα», ὁ ὁποῖος γράφει:

«Εὐτυχισμένοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατορθώνουν στὴν ἐποχή μας νὰ βροῦν μιὰ πολιτικὴ—κι' ἀκόμα καλλίτερα: μιὰν ἰδεολογικὴ—τοποθέτηση. Λύνουν ἔτσι τὸ πρόβλημα τῆς ψυχικῆς τους γαλήνης, ταχτοποιοῦν τοὺς λογαριασμούς τους μὲ τὸν ἔξω καὶ τὸν μέσα κόσμο. Κάπως συνοπτικά, εἶν' ἡ ἀλήθεια: Ὄχι μὲ τὴν ἔννοια πὼς βιάστηκαν, ἢ πὼς δὲν ἐξονύχισαν τὸ ζήτημα. Μὲ τὴν ἔννοια πὼς ἀποφάσισαν, ἀπὸ μιὰ στιγμὴ καὶ πέρα, νὰ παραμερίσουν, ν' ἀγνοήσουν ὅλες τὶς ἀντενδείξεις. Νὰ πιστέψουν λευκὴ σὰν περιστέρι τὴν ἄποψη ποὺ ἀσπάστηκαν καὶ μαύρη σὰν τὸν κόρακα τὴν ἀντίθεσή της»

Αὐτοὶ οἱ «εὐχαριστημένοι» ἄνθρωποι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀποφεύγουν τὸν κόπο νὰ σκέφτονται. Σκέφτεται γι' αὐτοὺς κάποιος ἄλλος. Ἂν κάμη λάθος, θὰ τοὺς τὸ πῆ... ἐν καιρῷ. Καὶ ἔτσι ἔχει ἐπιβληθεῖ ἕνας ἠθικὸς

ἐξανδραποδισμός, μὲ τρομερὲς συνέπειες.

Η ΒΛΑΚΕΙΑ

Ὁ γνωστὸς ποιητὴς καὶ τεχνοκριτικὸς κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, σ' ἕνα ἄρθρο του γιὰ τὴν «Εὐφυολογία», ποὺ ὑποστηρίζει ὅτι πέφτει σὲ παρακμή, γράφει καὶ τοῦτα τ' ἀξιόλογα:

«Ἡ ἀνθρώπινη βλακεία περιορίζεται. Σήμερα ὑπάρχουν πολὺ λιγώτεροι βλάκες παρὰ σ' ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐποχή. Καὶ δὲ μιλῶ τὴ στιγμὴ τούτη γιὰ τοὺς παθολογικοὺς ἀνόητους, γιὰ τοὺς ἠλίθιους, ποὺ ἡ ἀποτελεσματικὴ καταπολέμηση τῶν κληρονομικῶν νοσημάτων τοὺς ἔχει τόσο ἐλαττώσει. Μιλῶ γιὰ κείνους τοὺς κάποτε συμπαθητικούς, κάποτε μόνο, ἀφελεῖς. Ἡ κοινὴ φράση «ὁ κόσμος ἐξύπνησε πιὰ» δὲν εἶναι ματαιολογία. Τὰ παιδιά, αὐτὰ τὰ τρομερὰ παιδιὰ τῆς ἐποχῆς μας, γεννιοῦνται πιὸ γερά, πιὸ ἔξυπνα καὶ πιὸ ἀπαιτητικά. Φυσικά, ἡ ἐλάττωση τῆς οἰκουμενικῆς βλακείας εἶναι ἕνας τρομερὸς δημόσιος κίνδυνος. Γιατὶ ἡ βλακεία εἶναι πειθαρχική· προσηλυτίζεται εὔκολα, ὑπακούει εὔκολα, γίνεται εὔκολα ἀνθρώπινος πολτός. Κι αὐτὸν τὸν πολτὸ παίρνουν στὰ χέρια τους οἱ ἔξυπνοι καὶ τὸν μεταπλάθουν κατὰ τὸ κέφι τους καὶ κατὰ τὴν ὑστεροβουλία τους. Ἂν οἱ βλάκες, σὲ τοῦτον τὸν κόσμο, λείψουν ὁλότελα, ἡ εὐφυΐα θὰ εἶναι μιὰ καταδικασμένη ὑπόθεση. Ποῦ θὰ στηριχθοῦν πιὰ τὰ κόμματα, τὰ καθεστῶτα, οἱ ὀργανώσεις, ὅλες οἱ λογῆς λογῆς πολτοποιήσεις τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας;»

Ἂν καὶ πρόκειται γιὰ ἕνα ὅραμα μακρυνὸ καὶ μᾶλλον ἀσύλληπτο, εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ κόσμος θ' ἄλλαζε ἄρδην, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἄρχιζε ἡ πιὸ μεγάλη ἐπανάστασις, ἡ ἐπανάστασις τῆς ψυχικῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς αὐτεπιγνώσεως...

ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Ἑταιρίας γιὰ τὴν ἵδρυσι Κρεματορίου καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Θεοδωρίδης, σὲ συνέντευξί του πρὸς ἡμερήσια ἐφημερίδα, καθώρισε τὴν τακτικὴ ποὺ θ' ἀκολουθήσουν οἱ Ἕλληνες ὀπαδοὶ τῆς ἀποτεφρώσεως τῶν πτωμάτων.

«Ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν—εἶπε—ζητοῦμεν κατ' ἀρχὴν τὴν κατανόησιν καὶ κατόπιν τὴν ἄδειαν λειτουργίας κρεματορίου. Ἡ ἄδεια αὐτὴ θὰ εἶναι ἐντελῶς τυπική, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ὅλας τὰς ξένας μεγαλοπόλεις, εἰς τὰς ὁποίας παραχωρεῖται καὶ ἀπὸ τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς ἀκόμη.

»Ἀπὸ τὴν Δημαρχίαν ζητοῦμεν νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὸν λόφον Α΄ Νεκροταφείου πρὸς ἵδρυσιν τοῦ Κρεματορίου. Ἐπροτείναμεν ὅπως τὸ προσωπικὸν τοῦ νεκροταφείου ἀπορροφηθῇ εἰς τὸ κρεματόριον καὶ ἀντὶ τοῦ τιμήματος τάφου, καταβάλλωνται ἔξοδα ἀποτεφρώσεως καὶ εἰσφορὰ διὰ τὸ τεφρυφυλάκιον. Ἐπίσης αἱ τεφροδόχοι ὑδρίαι νὰ πωλοῦνται μόνον ὑπὸ τοῦ Δήμου καὶ τὸ ἔσοδον ἐξ εἰδικοῦ ἐνσήμου τῆς καύσεως, νὰ περιέρχεται ἐπίσης εἰς τὸν Δῆμον.

»Τὴν Ἱερὰν Σύνοδον θὰ παρακαλέσωμεν νὰ μὴν λάβῃ κατ' ἀρχὴν θέσιν εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν ζήτημα, ἄλλως νὰ μᾶς δηλώσῃ ρητῶς: δέχεται τὴν προαιρετικὴν ἀποτέφρωσιν ἡμῶν ἢ μᾶς συνιστᾷ νὰ ἀσπασθῶμεν τὸν Προτεσταντισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει καὶ εὐλογεῖ τὴν καῦσιν;

»Εὑρισκόμεθα, ἐξ ἄλλου, εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς κρεματιστὰς τῶν ξένων ἀποστολῶν ποὺ βρίσκονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἐν

Ἑλλάδι ξένων, καὶ δὲν θὰ διστάσωμεν νὰ τοὺς προτείνωμεν σύμπηξιν Ἑλληνοαμερικανικῆς ἢ Ἑλληνοαγγλικῆς ἑταιρίας τῆς καύσεως. Ἡ ἑταιρία αὐτὴ θὰ φέρη τότε διὰ λογαριασμὸν της ἀποτεφρωτικὸν κλίβανον. Καὶ ἄν τὸ Πρωτοδικεῖον δὲν ἐγκρίνη τὸ καταστατικόν, τὸν κλίβανον θὰ τὸν φέρουν οἱ ξένοι διὰ τὰς ἰδικάς των... ἀνάγκας! Καὶ ὁ κλίβανος θὰ ἱκανοποιήση καὶ τὴν ἰδικὴν μας ἐπιθυμίαν».

Ὁ κ. Θεοδωρίδης προσέθεσε ὅτι ἐλπίζει νὰ πρυτανεύση κατανόησις καὶ νὰ ἀντιληφθῆ ἡ Ἐκκλησία «τὸ μεγαλεῖον τῆς καύσεως καὶ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐνταφιασμοῦ».

ΟΥ ΦΟΝΕΥΣΕΙΣ Ή ΦΟΝΕΥΣΕΙΣ

Ὁ σὲρ Ἄντονυ Ἤντεν—προτίθεται—καθὼς γράφουν τὰ ἀγγλικὰ φύλλα—νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν θανατικὴ ποινὴ στὴν Ἀγγλία ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους. Ἴσως, γιὰ νὰ μὴ τὸν κατηγοροῦν ὅτι ἀπαγχονίζει τοὺς πατριῶτες στὴν Κύπρο, ἐνῶ φείδεται τῶν κακούργων στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο. Πρόκειται νὰ φέρῃ στὴ Βουλὴ νομοσχέδιο περὶ διακοπῆς τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐκτελέσεων. Ἀσφαλῶς, οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς θὰ ζητήσουν ὄχι μόνο τὴν συνέχισι τῆς ἀναστολῆς, ἀλλὰ τὴν κατάργησι τῆς «ἐσχάτης τῶν ποινῶν», τὴν ὁποίαν οἱ ἐκτελεσταὶ θεωροῦν ὡς μέσον περιορισμοῦ τῆς ἐγκληματικότητος.

Κατὰ τὴν θεοσοφικὴ ἄποψι, κανένα πρόβλημα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δημιουργεῖ τὸ πρόβλημα.

Ὑπάρχει μιὰ σχετικὴ ἱστορία: Μιὰ φορά, ἕνας ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ Δελχὶ ρώτησε τοὺς αὐλικούς του νὰ τοῦ ποῦν, ἂν αὐτός, ὁ Αὐτοκράτωρ, ποὺ εἶχε σ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἀπόλυτη ἐξουσία, ἢ ὁ θεὸς ἦταν μεγαλύτερος. Ἕνας ἀπὸ τοὺς αὐλικούς, ποὺ ἦταν καὶ εὐσεβής, ἀλλὰ καὶ πονηρός, ἀπήντησε ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἐξορίσῃ κανέναν ὑπήκοό Του ἀπὸ τὸ βασίλειό Του· ὁ Αὐτοκράτωρ μποροῦσε, γιατὶ ὑπῆρχε ἄφθονη γῆ ἀζήτητη καὶ δὲν ἐζητοῦντο θεωρήσεις γιὰ τὰ ταξίδια.

Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι οἱ ἐκτελεσταὶ ζητοῦνε νὰ φανοῦν ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Θεὸ ποὺ μόνο σ' αὐτὸν ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου...

ΙΣΟΒΙΑ ΔΕΣΜΑ

Ἐνῷ οἱ Ἄγγλοι σκέπτωνται νὰ ἐπαναφέρουν τὴν θανατικὴ ποινή, οἱ Ἰταλοὶ προπαγανδίζουν τὴν κατάργησι καὶ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν. Μιὰ ὁμάδα διαπρεπῶν νομικῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν γερουσιαστὴ Τζιοβάνι Πέρσικο ζητοῦν τὴν ἀντικατάστασι τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν διὰ προσκαίρων δεσμῶν τὸ πολὺ 30 ἐτῶν. Ἐπικαλοῦνται δὲ τὸ Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ 27ον ἄρθρον του λέγει, ὅτι ὁ νόμος πρέπει νὰ μὴν ἀποβλέπῃ στὴν ἐκδίκησι, ἀλλὰ στὴν ἀναμόρφωσι τῶν ἐγκληματιῶν.

«Μπορεῖ λοιπόν, νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς» λέγει ὁ κ. Πέρσικο, «ὅτι ὁ καταδικασμένος εἰς ἰσόβια δεσμὰ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναμορφωθῇ, ἐφ' ὅσον τὰ μόνα δικαιώματα ποὺ τοῦ ἀφίνονται εἶναι νὰ τρώγῃ, νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ἀποθάνῃ;»

ΑΥΤΟΜΑΤΕΣ ΑΝΑΦΛΕΞΕΙΣ

Ἐδημοσιεύθη τελευταία στὶς

ἐφημερίδες ὅτι σὲ μερικὰ σπίτια τῆς ἰταλικῆς κωμοπόλεως Σόρνιε τὰ κρεβάτια ἔπαιρναν φωτιὰ χωρὶς αἰτία φανερὴ καὶ ὅτι τὸ φαινόμενο ἀπεδόθη σὲ μαγνητικὸ ρευστὸ τῆς παιδίσκης Ἀμαλίας Σιεράντι, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσι τῆς ὁποίας ἔπαψαν οἱ αὐτόματοι ἐμπρησμοί. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ πρόεδρος τῆς Μεταψυχικῆς Ἑταιρίας Ἀθηνῶν καθηγητὴς Πανεπιστημίου κ. Π. Γιωτόπουλος ἀνέφερε διάφορα παραδείγματα αὐτομάτου ἀναφλέξεως καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἄποψι ὅτι πρόκειται περὶ ἐκδηλώσεων τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Τώρα, ὁ γνωστὸς ἰατρὸς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ συγγραφεὺς κ. Ἀργύριος Κούζας, προσφέρει, μὲ μιὰ ἐπιστολή του στὸ «Βῆμα» (19—9) νέο ὑλικὸ ἀναφερόμενο στὰ Κυπριακὰ γεγονότα :

«Εἰς τὴν Κύπρον—γράφει—ὅταν κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ὄρος Τρόοδος ἠνάφθησαν καὶ πυρκαϊαὶ δασῶν, διὰ τρομοκράτησιν καὶ σύλληψιν τῶν πατριωτῶν, ἔξαφνα εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τοῦ ὄρους ἐξερράνη μεγάλη πυρκαϊὰ ἀποτεφρώσασα ἐντὸς ὀλίγου μεγίστην ἔκτασιν δασῶν. Ἀπὸ τὴν μὲ ὑπερφυσικὴν ταχύτητα ἐπεκταθεῖσαν ταύτην πυρκαϊὰν ἐκάησαν 20 Ἄγγλοι. Ἡ καταρτισθεῖσα ἀπὸ τὴν τοπικὴν Κυβέρνησιν ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη («Βῆμα» 19—7—56) ὅτι οὐδεμίαν ἀπόδειξιν συνεκέντρωσεν ἐπιτρέπουσαν τὸ συμπέρασμα ὅτι Κύπριοι τρομοκράται ἔθεσαν πῦρ, ἔτι περισσότερον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὐδεὶς εἶναι ὑπεύθυνος τῆς καταστροφῆς ταύτης». Ἡ μυστηριώδης αὕτη πυρκαϊὰ ἀναμφιβόλως εἶναι αὐτόματος ἀνάφλεξις, γενομένη ὑπὸ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου, δι' ὃν ἔγινε σκοπόν. Ὅτι ὑπερφυσικὴ ἦτο ἡ τοιαύτη πυρκαϊὰ πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὰ ἑξῆς : Ὅταν ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις τῶν στρατιωτῶν τοῦ Χάρντιγκ κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, ἐθεάθη μία φλόγα εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ ὁποία ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν μονὴν Κύκκου μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ ὄρους Τρόοδος, ὅπου ἧναψε ἡ μυστηριώδης πυρκαϊά. Τὸ γεγονὸς ὅπερ διηγήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καταφυγὼν ἐκεῖ αὐτόπτης Κύπριος κληρικὸς ἐθεωρήθη ὡς θαῦμα ἐνισχύσαν πολὺ τοὺς Κυπρίους εἰς τὴν πίστιν διὰ τὸν ἀγῶνα των, τόσῳ μᾶλλον δὲ ὅτι, κατὰ τὰς ὡς ἄνω βεβαιώσεις ἐκτύπησαν πρῶται οἱ καμπάνες τοῦ μοναστηριοῦ, εἰς δὲ τοὺς σπεύσαντας Ἄγγλους νὰ ἴδουν ποιὸς κτυπᾶ τὶς καμπάνες ἕνας ἱερεὺς εἶπε : «Εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ. Κάτι μεγάλο θὰ γίνῃ». Καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνεφάνη εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ φλόγα, ἥτις ἧναψε τὴν τόσον στοιχίσασαν εἰς τοὺς Ἄγγλους πυρκαϊάν».

Ὁ κ. Κούζας προσθέτει ὅτι κτύποι καὶ κρότοι αὐτόματοι, εἶναι, ἐπίσης, συνήθη φαινόμενα τῆς Μεταψυχικῆς, ἡ μελέτη τῆς ὁποίας σὲ ἄλλες χῶρες εἶναι συστηματικὰ ὠργανωμένη.

«ΤΥΦΛΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ»

Ὁ Ἀθηναῖος τῆς «Καθημερινῆς» ἀνέφερε τελευταίως ἕναν συλλογισμὸ πνευματιστοῦ ὑπὲρ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὑπάρξεως φαινομένων μὴ ἀντιληπτῶν εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις μας.

«Παραδέχομαι, λέγει ὁ πνευματιστής, ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ μας ὅτι ἐπικοινωνοῦμεν μὲ δυνάμεις ὑπερκοσμίους ἠμπορεῖ νὰ φαίνωνται κατ' ἀρχὴν ἀπίστευτοι. Ἀλλά, λέγει, ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἕνα ζευγάρι ἐκ γενετῆς τυφλῶν ναυαγεῖ εἰς μίαν ἐρημόνησον. Ζῇ ὅπως ἠμπορεῖ καὶ ἀποκτᾷ τέκνα, τυφλὰ καὶ αὐτά, καὶ ἐξ αὐτῶν γεννῶνται ἄλλα, τυφλὰ βέβαια, καὶ σὲ λίγα χρό-

νια ἡ νῆσος ἔχει ἕναν μικρὸν πληθυσμὸν ἐκ γενετῆς τυφλῶν.

Αἴφνης, μίαν ἡμέραν, κάποιος ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς κατοίκους ἀνακτᾷ τὴν ὅρασιν, βλέπει, καὶ θέλει νὰ τὸ εἰπῇ ὅτι βλέπει καὶ νὰ περιγράψῃ τὸ τί βλέπει. Ἀλλὰ δέν ἔχει λέξεις διὰ νὰ ἐκφρασθῇ. Ἡ γλῶσσα του, τὸ λεξιλόγιόν του, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων κατοίκων τοῦ νησιοῦ, στεροῦνται λέξεων ἐκφραστικῶν τῆς ὁράσεως, τῶν χρωμάτων, τοῦ φωτός, διότι αὐταὶ αἱ ἴδιαι αἱ ἔννοιαι τοὺς εἶναι ἄγνωστοι! Διὰ νὰ εἰπῇ ἕνας τυφλὸς ὅτι «βλέπει», διὰ νὰ περιγράψῃ ὁ ἀναβλέψας, δανείζεται, χρησιμοποιεῖ λέξεις ποὺ ἀφοροῦν τὰς ἄλλας αἰσθήσεις καὶ μένει ἀκατάληπτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ φαίνεται παρανοῶν καὶ παραπαίων. Αὐτὸ συμβαίνει, μαζί σας καὶ μαζί μας... Ἔχομεν ἀποκτήσει μίαν ἕκτην αἴσθησιν (εἰς ἐμβρυώδη, ἔστω, κατάστασιν) καὶ θέλομεν νὰ σᾶς ἐξηγήσωμεν τί αἰσθανόμεθα χάρις εἰς αὐτὴν καὶ δὲν τὸ ἐπιτυγχάνομεν. Γι' αὐτὸ μᾶς παίρνετε γιὰ τρελλούς, ἐνῶ εἴμεθα ἁπλῶς προνομιοῦχοι...»

Ὁ Ἀθηναῖος διεκήρυξε τὴν βαθυτάτην δυσπιστίαν του πρὸς κάθε τι ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐμπειρία, ὡστόσο δέχθηκε ὅτι τὸ ἐπιχείρημα εἶναι «ἀρκετὰ συζητήσιμον» καὶ «φαίνεται πειστικόν», ἂν καὶ ὄχι γιὰ τὸν ἴδιον...

ΤΑ «ΠΝΕΥΜΑΤΑ»

Ὁ ἀναγνώστης τῆς «Καθημερινῆς» ἀπὸ τὴν Τρίπολι κ. Δημ. Ἀθανασιάδης ὑπενθυμίζει ὅτι εἰσηγητὴς τῶν πνευματιστικῶν πειραμάτων μὲ τὰ τρίποδα τραπεζάκια ὑπῆρξε ὁ καθηγητὴς ἀρχαιολογίας τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀλ. Ραγκαβῆς, στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος.

«Οὗτος, παραθερίζων στὴν Κηφισιὰ καὶ ἐπικαλούμενος μιὰ νύχτα τὰ πνεύματα, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸ τραπεζάκι, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ὄθων θὰ ἐστέφετο αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ εὐχάριστον ἄγγελμα ταχέως μετεδόθη εἰς τὸν ἀνύποπτον βασιλέα μὲ πεζὸν ἐπίτηδες σταλέντα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κατηυχαρίστησε τὸν εὔπιστον καὶ ἀγαθὸν Ὄθωνα. Δὲν ἐπέρασε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ ὁ βασιλεὺς ἀμείβων τὸ μήνυμα, ἐπλήρωσε τὸν κρυφὸν πόθον τοῦ πονηροῦ Φαναριώτη, μὲ τὸν διορισμόν του ὡς ὑπουργοῦ».

Ὅπερ, τὰ «πνεύματα» εἶχαν παραλείψει νὰ προείπουν...

ΜΑΚΑΒΡΙΟ ΧΙΟΥΜΟΡ

Σὲ καθημερινὴ ἐφημερίδα ἐδημοσιεύθη φωτογραφία ποὺ ἔδειχνε τὸν τρόπο πανηγυρισμοῦ μιᾶς ποδοσφαιρικῆς νίκης ἢ μᾶλλον τὸν τρόπο ποὺ διάλεξαν μερικοὶ φίλαθλοι τοῦ Ὀλυμπιακοῦ γιὰ νὰ πανηγυρίσουν τὴν νίκη τῆς ὁμάδος τους πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα της. Ἔφτιασαν ἕνα μεγάλο πανώ, ὅπου ζωγράφισαν μιὰ...ἀγχόνη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρεμόταν ἕνας ἄνθρωπος. Καὶ ὑπῆρχε ἡ ἐπιγραφή: «Σήμερον κρεμᾶται ὁ Ἐθνικός». Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀσέβεια, ποὺ δείχνει ἡ χρησιμοποίησις ἐκκλησιαστικῆς φράσεως ἀπὸ τὸ δρᾶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ χιοῦμορ ἦταν πολὺ μακάβριο. Καὶ δείχνει: ὅτι ὁ σύγχρονος ἀθλητισμός, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἐξυγιαίνει τὸ σῶμα, πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἐξυγίανσι καὶ ἐξύψωσι καὶ τοῦ πνεύματος...

ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ - ΚΟΛΑΣΙΣ

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος τοῦ Κολλεγίου Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Καίμπριτζ πανοσ. Μπέτζαντ, μιλώντας πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς περιφε-

ρείας του, εἶπε ὅτι ἡ πατροπαράδοτη εἰκόνα τοῦ παραδείσου εἶναι ἐνοχλητική, τῆς δὲ κολάσεως προσβλητική. Οἱ φανταστικὲς περιγραφὲς δὲν εἶναι πλέον ἀρεστές, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ καθαρτήριον παραμερίζεται ἀπὸ τοὺς μεταρρυθμιστάς, ἔτσι ὥστε ἀρχίζει νὰ ἐπικρατῆ μιὰ συναισθηματικὴ ἄποψις ὅτι ὅλοι ὅσοι πεθαίνουν πάραυτα πηγαίνουν σὲ κάποιον οὐρανό.

«Αὐτὴ ἡ τάσις, ὅμως, ὁδηγεῖ στὴν ἀντίληψι ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τόσον ἀνεκτικός, μέχρι ἠθικῆς ἀδιαφορίας. Καὶ ἡ ἀθάνατη ἐλπίδα διαστρέφεται, ἀπὸ ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ ἐλατήριο, σὲ ναρκωτικό».

Ὁ πανοσ. Μπέτζαντ κατέληξε συνιστώντας στοὺς ἱερεῖς νὰ μὴν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν «πνευματικὴ γεωγραφία καὶ τοπογραφία». «Δὲν ὑπάρχει, εἶπε, λόγος νὰ ὑποθέσωμε ὅτι ξέρομε γιὰ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἕνα σκουλῆκι πάνω σ' ἕνα φῦλλο ξέρει τί εἶναι τὸ πέταγμα στὸν ἀέρα».

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ὁ Αἰδ. Πῆτερ Μάρσαλ, ἐφημέριος τῆς Γερουσίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, συνέταξε μιὰ εἰδικὴ προσευχή, στὴν ὁποίαν λέγει μεταξὺ ἄλλων :

«... Δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀμερικῆς, τοσαύτην πρόοδον ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ πεδίου ἀποκτήσαντος, ἵνα ἤδη ἀποκτήσῃ ἀνάπτυξιν εἰς πνευματικὴν κατανόησιν. Διότι, ἐβελτιώσαμεν τὰ μέσα, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς σκοπούς. Ἔχομεν καλύτερα μέσα πρὸς μετάβασιν κάπου, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν καλυτέρους τόπους. Δυνάμεθα νὰ ἐξοικονομῶμεν περισσότερον καιρόν, ἀλλὰ δὲν κάμνομεν καλυτέραν χρῆσιν τοῦ ἐξοικονομουμένου χρόνου.

Ἐπικαλούμεθα τὴν βοήθειάν Σου ἵνα πράξωμεν κάτι περὶ τῶν παγκοσμίων προβλημάτων:

Τοῦ προβλήματος τοῦ ψεύδους, τὸ ὁποῖον καλεῖται προπαγάνδα.

Τοῦ προβλήματος τῆς πλεονεξίας, ἡ ὁποία καλεῖται αὐτοσυντήρησις.

Τοῦ προβλήματος τῆς αἰσχροκερδείας, ἡ ὁποία καλεῖται κέρδος.

Τοῦ προβλήματος τῆς ἐξουσίας ἡ ὁποία μεταμφιέζεται εἰς ἐλευθερίαν.

Τοῦ προβλήματος τοῦ πόθου, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν μάσκαν τῆς ἀγάπης...

Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν...»

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ἐπιστολαὶ

κ. Κ. Στεφανίδην, Χανιά. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὴν ἐγγραφὴν 18 ἐν ὅλῳ συνδρομητῶν. κ **Ρ. Βαμβακούσην, Καβάλαν.** Ἐνεγράψαμεν τοὺς 11 συνδρ. Ἐλάβομεν, εὐχαριστοῦμεν. κ. **Εὐδ. Μουράδογλου, Θεσσαλονίκην**, εὐχαριστοῦμεν δι᾽ ὅλα. Ἡ σκέψις σας περὶ χαράξεως πίνακος ἴσως ἐφαρμοσθῇ κατὰ τὸ Νέον Ἔτος. κ. **Χρ. Παρασκευόπουλον, Καλάμας.** Εὐχαρίστως σᾶς ἀναθέτομεν τὴν ἀντιπροσωπείαν διὰ τὴν Μεσσηνίαν καὶ σᾶς εὐχόμεθα ἐπιτυχίαν. κ. **Καζᾶκον, Ν. Σμύρνη.** «Ἡ ὕλη τοῦ «Ἰλισοῦ»—μᾶς γράφετε —εἶναι ἀσυνήθιστη. Εἶναι γεμᾶτο ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸ ἔχω κάθε ἑβδομάδα». Νὰ ἐκδίδεται συχνότερα, ἐπὶ τοῦ παρόντος, δὲν εἶναι δυνατόν. Ἀλλά, ὁ «Ἰλισὸς« εἶναι περιοδικὸ ποὺ βαστάει συνεχῶς πνευματικὴ συντροφιά. κ. **Π. Κ. Στρόβολον, Κύπρου.** Ὁ Κρισναμοῦρτι εἶχε ἀναχωρήσει πρὶν λάβουμε τὸ γράμμα σας. Σᾶς στείλαμε τὸ 3ον τεῦχος. κ. **Π. Δ., Λεμεσόν.** Τὸ νοιώθουμε, ὅλοι μας, πῶς «οἱ Σταυροί σας» εἶναι μεγάλοι καὶ βαρεῖς. Σᾶς στέλνουμε τὶς ἀδελφικές μας σκέψεις.

κ. κ. **Κ. Δήμαν, Μυτιλήνην**, κ. **Δ. Τιμόθεον, Κόνιτσαν**, Καν **Ὑβ. Ρημαντώνη, Καλλιθέα, Σ. Πατακόν, Θεσσαλονίκην, Β. Καραντίνο, Ν. Ὑόρκην, Αλ. Λάππαν, Μπουένος Ἄϋρες, Ρ. Γ., Λεμεσὸν**, Καν **Μαρ. Κουσουρέλη, Μίτσιγκαν, Α. Ἄτρισον, Φ. Θύμιον, Νέα Ὑόρκη.** Ἐλάβαμε, εὐχαριστοῦμε.

Ἐὰν κανεὶς συνδρομητὴς δὲν ἔλαβε τεῦχος τοῦ λήγοντος ἔτους 1956, παρακαλεῖται νὰ γράψῃ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἰλισοῦ» γιὰ νὰ τοῦ σταλῇ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς.

Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» εὔχεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας του ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ καὶ ΑΔΕΛΦΙΚΟ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
Α' ΕΤΟΥΣ - 1956

Βιογραφία

Θρησκεία

Θεοσοφία

Διάφορα

Μὲ Ἕνα Ἑκατομμύριο Δραχμὲς Μετρητά, δὲν ὑπάρχει ἄλυτο πρόβλημα!

1.000.000 εἶναι ὁ ΜΕΓΑΣ ΛΑΧΝΟΣ - ΔΩΡΟΝ

ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Τιμὴ τεύχους Δραχ. 7.50